

Bertso eskolen iraultzak 25 urte. Gaurko klabeak sorreran zeuden

ARGIA

ARGIA

2007ko maiatzaren 20a | LXX. urtea | 2.089 zenbakia | 3,60 euro

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

“EAJk herri askotan barra libreko politika egin du” Antxon Gomez (EAE-ANV)

Maddi Oihenart: “Kantatzea ez da ahots ederra izatea, hats bat da”

hh
hik hasi

HIK HASI udako topaketak 2007

DONOSTIAN, UZTAILAK 3, 4, 5
MATRIKULA EPEA: MAIATZAK 31

enari le ebatzi 2006

UPV EHU
Hezkuntzaren Teoria
eta Historia Saila

Euskal kultura, ahozkotasuna, bigarren hizkuntza, ahotsaren erabilpena, heziketa sortzailea, harreman afektiboak, estresa, dibortzioa eta eskola, harremanak gelan, adimen emozionala, coaching, psikomotrizitatea, publisher, power point, photoshop, irudien manipulazioa, blogak irakaskuntzan, wikiak eta webquestak, bideoa, ordenagailua musikan, musikoterapia, dantza terapia, idazketaren didaktika, nola irakatsi ongi idazten, ipuinak, antzerkia, jolas kooperatiboak, haurrentzako masajea, birziklatuz sortu, autismoa, Reggio Emilia (Italia) 0-6 haur eskolak

Informazioa: www.hikhasi.com / 943 371 408

Gaiak

- 18 Eguzki Irratia. Mende laurden borrokan libre informatzeko.** Mikel Garcia.

Iritziak

- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
22 Itxaro Borda. Ttakun (h)errenka.
23 Yolanda Arrieta. Ni-aren arropategian (I).
24 Patxi Meabe. Herriaren hitza ote?
Sustrai Colina. Bueltak amari.
25 Xabier Etxaniz Erle. Etxebizitzaren kate luzea.
Joxemari Ostolaza. Zaharrak.
26 Agenda 22. Andoni Egaña.
28 Xabier Paya. Bertso berriak.
 Euskara batu sinpleari jarriak.

Erdiko kaiera

- 29 Emakumeak Izarapean, maindire beroen sekretuak.**
 Ainara Gurrutxaga.
33 Klakea, zapata hotsa baino gehiago.
 Maider Beldarrain.
35 Argitalpenak.
 Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
38 Ezpalak.
 Jon Torner eta Mikel Asurmendi.
40 Denbora-pasak. Ana Zambrano.
42 Ihesi: Karrantza. Unai Brea.
46 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 52 Nekazariak gutxitzen, lursailak handitzen.**
 Daniel Udalaiz.
54 Pruden Gartzia:
"Eliteek uko egin izan baliote euskara desagerturik legoke".
 Urko Apaolaza.
56 Bero-beroan.
 Xabier Letona, Onintza Irureta eta Juan Mari Arregi.

Pruden Gartzia

6 | Bertso eskolek 25 urte

Bertso eskolak, itxuraz, elkarrekiko loturarik gabe han eta hemen sortu ziren. Joanito Dorronsoro Zumaiako irakasleak kontatzen duenez, ordea, "denborarekin konturatzen zara mugimendu bat zela". Sortzaileek ederki asmatu zuten teorizazioan, metodologian eta antolaketa. Gaurko mugimenduaren klabeak hantxe zeuden.

05 | Deabruaren abokatua: Asisko Urmeneta Fermin Etxegoien

12 | Maddi Oihenart Miel A. Elustondo

58 | Azkena Iñaki Murua

49 | Antxon Gomez (EAE-ANV)

"Ezker independentistaren ideiak udaletatik, foru erakundeetatik nahiz Nafarroako Parlamentutik kanpo geratzeko arriskua dago" adierazi digu EAE-ANVko idazkari nagusiak. Herritar guztion eskubide zibil eta politikoen defentsa egin beharra azpimarratu digu.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Jon Artano, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Mikel Garcia eta Onintza Irureta. Argazkilaria: Dani Blanco. Produkzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo eta Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Nere Armendariz, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña, Alai Zubimendi. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta, Lore Agirrezabal, Naiara Irureta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

KULTURA SAILA
 Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
 diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

Konpetentzien hezkuntza: Eskola iraultzaren aurrean?

Mahai-ingurua

Abel Ariznabarreta

Xabier Garagorri

Maite Garcia

Arantzazu Loidi

Esperientzien kontaketa

**Eskola inklusiboa,
integratzailea:**

Gasteizko Ramon Bajo
eskola. *Amelia Barkin.*

Hizkuntzen

trataera komuna:

Iruñeko Hegoalde
eskola. *Aitor Etxarte.*

Hezkidetza:

Arrasateko (Gipuzkoa)
ikastetxeak.

Bea Ugarte.

Eskola ekologikoa:

Tolosako (Gipuzkoa)
Samaniego eskola.

*Eduñe Gartzia /
Arantza Iruretagoiena.*

Jakintza kopurua gutxitzeko prest gaude
gaitasunak lantzearen truke?

Nola ebaluatuko dira konpetentziak?

Gaurko irakasleak prestatuta al daude materia
bat irakastetik hezitzaile izatera pasatzeko?

Gurasoak parte-hartzeko prest daude, badute
inplikaziorik?

“Gure bizitzan guk izan behar dugu protagonista”

Asisko Urmeneta | Bermutari ohia

ADSL-a iritsi ez den herri bateko plazan hormigonera bat dago. Hormigoneraren giblean beti zabalik dagoen ate bat, eta atearen atzean, Asisko, teoria fartsanteen faktoria.

SUSTRAI COLINA

Argazkia: Gaizka Iroz

Aldatuzale kroniko bat omen zara.

Nik ez dut deus sinatu betirako ezta nire buruarekin ere.

Baina Iruñeko harresietatik jauzi egitea ere...

Nire bizitzan egin dudana obra artistiko on bakarra izan da.

Ederra zure koadrilakoa izatea!

Niretzako koadrila oso eremu kastrantea da. *Koadrilis-moa* borrokatu behar da. Elektroi autonomo eta auto-genoaren figura askoz gehiago interesatzen zait.

Irudigintzatik bizi den elektroia?!

Egiten dakidan gauza bakarra izateaz gain, komunikatzeko nire neurritik egindako bitartekoa da. Baina ez naiz bizi maite dudanetik bakarrik.

Langilea zarela, alegia.

Ideologiaz eta militantziaz lana deuseztu behar dela uste dut baina lanak on egiten dit. Oso autodiziplina-tua naiz.

Zure buruari prezioa jartzeko beste?

Formakuntza bat egin behar nuke planeta honetan bizitzeko. Ez dakit prezio bat negoziatzeko, ez saltzeko, ezta erosteko ere.

Eskerrak Kukuxumusu daukazu!

Jesukristok berak lortu ez zuena lortu du Kukuxumusu: mundu guztiarekin ongi konpontzea.

Jesukristoren miraria, helduentzako euskarazko liburu ilustratu bat!

Urteetako nire aldarrikapena da. Zergatik kondenatu gaituzte helduak irudirik gabeko adreiluak irakurtzera?

Komikiaren feria indartsu bat ez dagoelako, agian?

Feria baten atzean, produkzio sendo bat, industria bat, eta profesional saldo bat egon behar da. Ez gaitezen engaina, Euskal Herrian ez dago.

Baina Euskal Herrian Gartzot dago.

Sintomatikoa da. Frantzia eskatu duela hiru urteko liburu bat eta erranen dizute begiratzeko Interneten.

Napartheid bat eskatuz gero orduan...

Gure ekimen bat izan zen. Ez ginen nork kontratatuko zain egon. Egin nahi genuena egin genuen. Gure bizitzan guk izan behar dugu protagonista.

Eta protagonista gure baitako filologoa denean...

Hori kalitu behar da, garbitu.

Baina ez al genuen euskara informala sortu behar?

Kasurik makurrenean erderetara jotzen dugu eta kasurik onenean euskalkietara. Baina jakina, hemen funtzionatzen duenak ez du baitezpada han funtzionatzen.

“Han” ez da “Iparraldean” izango?

Iparraldekoak kontutan ez hartzeak automatikoki egiten nau espainolagoa.

Noizko Asisko Euskaltzain?

Ez naiz Jaurialtzaren eledun, ezta Diputatu Nagusiaren emazte ere. Baina hautagaitza jasatekotan, Txillardegiren oinetan pausatuko nuke.

Nik uste nuen edozertaz egin zitekeela irri.

Umorea gatz bezalakoa da, larria edo xehea. Gai guztiak tratatu daitezke baina umore edo gatz xehez.

Euskal Herrian ere bai?

Apologiaren legeak distorsionatzen du dena. Nik banituzke gauza batzuk ETArri leporatzeko, baina ez zait interesatzen kontra mintzatzea alde mintzatzea debekatu dela jakinik. ■

Lehen bertso eskoletako ikasleak Manuel Uztapide bertsolariarekin, 1983ko maiatzaren 14an. Bi hilabetera hil zen maisu zaharra, ekainaren 8an. Ikasleen artean: Jon Eizmendi, Felix Iñurrategi, Jon eta Aitor Sarasua, Joxe Mari Mujika "Anatx", Xabier Euzkitze, Arantzazu Loidi, Iñaki Izarzelaia eta Danel Goikolea. Txirritarekin kantatu zuen Uztapidek, ondoren Basarriarekin, eta bertso eskolak ere ezagutu zituen. Garaian garaiko ikuspegira egokitzen jakin zuen.

Bertso eskolek 25 urte Egungo mugimenduaren klabeak sorreran daude

Lehen bertso eskolek mende laurdena bete dute. Batzuek jada egin dituzte ospatzeko festak, eta Goierrikoa aurten ari da burubelarri horretan. Herri mugimenduen artean hain indartsu eta bizirik jarraitzen duenak sorreratik jarri zituen egungo egitura eta metodologiaren oinarriak: bertso eskola bakoitza desberdina eta independentea izango zen, eta era berean sarean antolatutakoa. Taldea sortzea, almazena bertso zaharrez betetzea eta testuinguru naturalean kantatzea izango ziren metodologiaren ardatzak, eta bertsolaritzari buruzko teorizazioak ez dira kasik aldatu 25 urteotan. Sortzaileei etorkizun ikuspegi handia eta planifikazio gaitasuna aitortu behar zaie. Bestalde, data garrantzitsu hau ospatzeko Sareko ARGIAk, xehetasunez beteriko gunere bidez zabaldu du Gariala bertso blokaren barruan.

FRANCOREN azken urteak eta trantsizioko lehen urteak ziren, eta herrietan euskara zein bertso giroa oso apaldua zegoela gogoratzen dute bertso eskolen sortzaileek, bai Ordizian (Gipuzkoa), Bilbon, Leintz bailaran (Gipuzkoa) zein Hernanin (Gipuzkoa). Patxi Goikolea Almen bertso eskolaren (Aretxabaletan, Gipuzkoa) sortzaileetakoak garai hartako Leintz bailara horrela definitzen du: “Teknologia eta burdin kontuez asko genekien, baina bertsolari mundua oso ezezaguna zen”. Aldiz, isileko lanean jardundako euskalgintzaren aldeko mugimendua bero zegoen. Juanjo Uriá Hernaniko bertso eskolaren sortzaileetakoak da, eta Franco osteko lehen alkatea Hernanin: “Euskalgintzaren egoerarekin kezkatuta zegoen jendeak zerbaitekin egin nahi zuen euskara, kultura esparruan... Mugimendu horren guztiaren atal bat izan zen bertsoarena”. Gau eskolak martxan ziren, eta Santutxuko bertso eskolak bertan izan zuen sorrera. Goierriko bertso eskola ere euskalgintzaren aldeko ekintzak bultzatzen zituen Argi Berri elkartearen inguruan sortu zen.

Bertso eskola batzuk ikastolan sortu ziren. Esaterako, Zumaia ikastola izan zen klase orduan bertsolaritza lantzen lehena, 1975ean: Joanito Dorronsorok etxeko pianoa ikastolara eraman eta bertsolarien historia eta bertso zaharrak irakasten zituen. Beste bertso eskola asko Xabier Amurizak emandako hitzaldietatik sortu ziren. Horietan lehena Santutxuko bertsolari eskola izan zen. Amurizak aitortzen duenez, bere “esperimentuetarako kuia” izan zen: *Hitzaren Kirol Nazionala* eta *Hitzegi errimatu* idazten ari zen, eta Santutxun praktikan jarri zituen.

Mugimendua antolatzen

Bertso eskola bakoitzak bere herrira begira egin zuen sorreratik lan, horretarako sortu baitziren, herriko harrobia lantzeko. Bertso eskola bakoitza zen mundu bat eta independentzia osoa zuen; ordea, elkarrekin edo denentzat antolatu zituzten hainbat ekintza hasieratik, Gipuzkoako Foru Aldundiarekin eta Ikastolen Elkartearekin elkarlanean: ikastoletan bertsolaritza irakasteko egitasmoa, eskolarteko txapelketak, bertso irakaskuntzaz eman ziren ikastaroak eta materiala. Egitura honek ahalbidetu zuen bertso eskolen arteko sarea antolatzea.

Aipatutako ekintza kolektiboak prestatzeko, mugarri izan zen 1975ean Elgoibarren egin zen bilera. Zergatik ez eskolan bertsolaritza landu,

Iraultza

Bertsotan egiten ikasi egin zitekeela, horra Amurizaren planteamendu iraultzailea. Eta iraultza denetan ezinbestekoa dena, bere garaian oso kritikatu eta gaitzetsia ere izan zen. Teologia bezalako karrera luzea ikasten ari zenak ikusten zituen mila alor nola teorizatu eta ikasirakats zitezkeen, baita arte alorrekoak ere. Zergatik ezin go zen, bada, bertsoa aztertuz ikasi-irakatsi? Bestalde, Gabriel Arestik ere izan zuela planteamendu honetan eragina kontatu digu: “Aresti euskaldun berria zen, eta berak esaten zuen: Bada nik

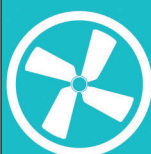
Xabier Amurizak 1980. urtean irabazitako txapelak autoritatea eman zion bere teoriari.

demonstratuko dut bertsolaritza ikasi daitekeela. Bertso asko idatzi zituen, gainera bertsoaren sen osoz, maila handikoak”. Amurizak, seminariotik atera berritan, Bilboko Arriaga antzoki ondoan zegoen Euskaltzaindian ezagutu zuen Aresti. Poetak Basarriekin izan zituen polemikak gertutik jarraitu zituen, tartean euskara batua eta bertsoan ikasi-ez ikastearena.

Amurizak bere teoriak plazaratu baino lehen, Almen bertso eskola martxan zegoen jada. Bertako irakasleek ere entzun zituzten hainbat bertsolariengandik gehiegi animatuko ez zituzten hitzak. Goikoleak kontatzen duenez, Lasartek hau esan zien Apotzaga auzora bertsotara joan zen batean, “Hor ari zarete zuek eskolan, baina, hori berezkoa behar da, berezkoa”. Goikoleak ez du iritzi aldatu, ordea: “Lasartek berak eduki balu bertsotan egiteko eskola, oraindik hobe izango zen!”. Xalbadorrek ere gauza bera esan omen zien, berezkorik ez duenarekin alferrik ari zirela.

Amurizak 1981ean hasita hainbat ikastaro eman zituen makina bat herritan, bere teoria eta materiala sozializatuz. Ikastaro lehen egunean beti galdera bera sortzen zela azaldu du: bertsotan ikastea posible ote zen, horretarako jaio egin behar zela... Amurizak arrazoi ematen zien hasteko, baietz, jaio egin beharra zegoela, eta ikastaro horretan zeuden denek, behintzat, baldintza hori betetzen zutela, jaio izanarena, alegia. Ondoren debate antzu hori moztu zuen, esanaz, bertsotan ezin zitekeela ikasi garbi zeukana libre zela hurrengo klaserara ez joateko. Baina zalantza izpirik zuenak hobe zuela, badaezpada ere, hurrengo klaserara joatea, ez zedin gertatu bere ikaskide denek bertsotan ikasi izana, norbera klaserara joan ez zen bitartean.

“Bertso eskola martxan hasita ere, bertsotan ikasi ote zitekeenaz jende askok duda handiak izan genituen urte askotan”, aitortzen du, adibidez, Hernaniko irakasle Juanjo Uriak. Baina bertso eskola kalterako ez zela eta ikasleek bertsolaritzaz jakintza orokorra behintzat hartuko zutela ikusita ekin zioten lantzeari.

AIRE, AIRE !!!
EUSKARARI

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

Lehen bertso eskolak

1974-1983 urte artean sortu ziren lehen bertso eskolak. Dozenatik gora ziren: Almen (Leintz bailara, Gipuzkoa, 1974), Santutxu (Bilbo, 1979-1980), Algorta (Bizkaia, 1980), Hernani (Gipuzkoa, 1981), Oiartzun (Gipuzkoa, 1981), Mungia (Bizkaia, 1981), Gasteiz (1982), Aiara (Araba, 1982), Bergara (Gipuzkoa, 1982), Tolosa (Gipuzkoa, 1982), Angelu (Lapurdi, 1982), Uztaritze (Lapurdi, 1982), Goierri (Ordizia, Gipuzkoa, 1982), eta Oñati (Gipuzkoa, 1983). Argazkian, Gasteizkoa.

XENPELAR DOKUMENTAZIO ZENTROA

gure kultura eta poesiaren zati den heinean? Patxi Goikoleak eta Abel Muniategi bertsolariak horixe planteatu zioten Ikastolen Elkarteari. Bileran hartatik zera du gogoan Goikoleak: “denak isilik geratu ziren”. Hilabetera berriro elkartzekotan geratu ziren. Etxerakoan ez zihoan lasai Goikolea, eta Muniategiri esan zion: “Ez dugu ondo azaldu, edo ez dakit, derrotatuta nator!”. Muniategik zuhur erantzun zion: “Itxoin, itxoin, horrek heltzeko denbora behar du”. Hilabetera bigarren bileran batu, eta a zer poza Goikolearena bertsolaritzako ordezkariatza handiarekin topo egin zuten: Paulo Agirre (Gipuzkoako Ikastolen Elkartea), Xabier Amuriza, Imanol Lazkano, Anjel Ugarteburu (Elgoibarko irakaslea) eta Joanito Dorronsoro (Zumaiaiko irakaslea). “Imanol Murua zegoen garai hartan Gipuzkoako Foru Aldundian, eta hark ere norbait bidali zuen bilerara” gaineratu du Goikoleak.

Bertsolaritza irakaskuntzan landu behar zela erabaki zen bertan, eta honako irakasleak aritu ziren: Gipuzkoan Mikel Mendizabal, Bizkaian Jon Lopategi, Araban Abel Enbeita, eta Nafarroan Lontxo Aburuza. Iparraldean, urte batzuk geroago, Xanti Iparragirre, Ernest Alkat eta Jexux Arzallus arituko ziren.

Bilera berean sortu zen Eskolarteko Bertsolari Txapelketa egiteko ideia. Eta baita *Bertsotan I* eta *II* liburuak eta zinta kaleratzeko proposamena ere. Joanito Dorronsorok 1979an fundizioa utzia zuen osasun arazoengatik, eta bera jarri zen antologia hori egiten burubelarri.

Bertso eskolen egituraketa

Bertso eskolek sorreratik lana serio antolatu zuten eta eguneroko jarraipena egin zioten. Besteak beste Juanjo Uriak eta Patxi Goikoleak oraindik artxibatuta dituzte lehen urteetako programazioak: klasea nola antolatu, zer ariketa egin... Jose Mari Barandiaranek garajea Goierriko bertsolaritzari buruzko artxiborik osoena du, bertako saioen grabazio, kartel, balorazio eta argazkiak biltzen dituen, baita bertso eskolan hartutako erabaki denen aktak, ikasleen izenak

Goierriko bertso eskolaren ospakizunak

Hiru ardatz ditu urte osoko egitasmoak: Batetik, bertso eskolaren 25 urteko historia biltzen duen liburu argitaratuko dute. Lehen ikasleetakoa izan zen Igor Eguren idatziko du. Bestetik, Goierri Telebistarekin elkarlanean, Atera! lehiaketa egingo dute asteazkenero, non eskolaumeek euren hizkuntza trebetasunak neurtuko dituzten. Bertsozaleen herri arteko txapelketa da hirugarren ekintza nagusia. Kanporaketak ekainean hasiko dira, eta elkartetean jokatu. Finala, berri, uztailean 27an Ordiziko Tximista sagardotegian izango da.

eta gainerakoak ere. Almen bertso eskolak berri, bertsolariak ateratzeko 10 urteko plana diseinatu zuen, garai hartan enpresetan egiten zituztenen antzera. Etorkizun ikuspegia eta planifikaziorik ez zuten falta. Legalki, Santutxuko bertsolari eskolak sortu zuen 1983an bertso munduko lehenengoetako elkarte juridikoa: Bizkaiko Bertsolari Ikasleen Elkartea (BBIE). Gobernu zibila ekintza asko debekatzen zituen garaian, saio mordoxka antolatzeak aukera eman zien horrek. Bizkaiko Bertsozale Elkartea sortu zenean desgertu zen.

Goierrikoa da behar bada, organigrama konplexuena zuen bertso eskola. 1982an bertso eskolaren ardura izango zuen taldea aukeratu zuten: Argi Berri elkarte batzordetik Juan Mari Garmendiak izango zuen ardura. Ikastetxeetako irakasleen artean Santi Garmendia, Arantxa Sarriegi eta Jesus Goikoetxeak. Bertsolarietan Mikel Mendizabal, Eusebio Igartzabal eta Iñaki Muruak. Eta Argi Berri elkarte bakoitzeko, Pedro Irastorza eta Joxe Mari Barandiaranek. Argi Berriko ordezkariak arduratzen ziren udaleko harremanez eta haurren garraioaz. Ikastetxeetako ordezkariak ikasleak bertso eskolara bideratzeaz, eta bertsolariak irakasleak lotzeaz eta klaseko metodologiaz.

Baliabideen aldetik, ikastoletako azpiegiturak izan zituzten eskura hasierako bertso eskola batzuek. Esaterako Zumaiaiko bertso eskolak, non bertako irakasle Joanito Dorronsorok egun erdiko dedikazioa zuen bertso eskolak emateko. Udalen laguntza ere izan zuten beste batzuek, esaterako Goierrikoak. Hauek izan ziren lehen urtean udalei eskatutako baliabideak: Ordiziako Barrena Jauregian gela bat; gelarako altzari, irrati-kasete, liburu eta gainerakoak; eta irakasleei ordaintzeko orduko 1.000 pezeta (40 libera). Eusko Jaurlaritzaren laguntza ere jaso zuten bertso eskola batzuek, Hernaniako 1986tik 1989ra jaso zuela behintzat badakigu. Eta autofinantzazio bideak ere bilatu zituzten. Esaterako, Santutxuko bertso eskolakoek idatzitako artikuluan kontatzen dutenez (*Jakin*, 17/18 aleak): “[Saioak

Plazaratzea

Bertsotan egiten ikasteak ekarri zuen klasez kanpo, jendaurrean kantatzeko beharra. Bertso eskolek hasieratik landu zuten eremu hau. Plazara atera aurretik klasean ikasi behar ziren kantakera, jendaurreko jarrerak... Horregatik da bertso eskolaren ikurretakoa mikroa imitatzen duen erratz kirtena. Hasieran ikasitako bertsoak kantatzen zituzten jendaurrean, hori bai, bat-bateko itxurak eginaz. Joxerra Etxebarriak kontatzen du zer estuasun ekarri zizkion jendaurrean botatako lehen bertsoak: Santutxun egindako saio batean izan zen, euskararen astearen barruan. Bertso eskolako 10 lagun aritu ziren, Jon Enbeita, Jon Lopategi eta Xabier Amurizarekin, 400 ikusleren aurrean. Hasi zen Etxebarria prestatutako agurra botatzen: “-AIA zuen errima, eta hirugarren puntuan blokeatuta geratu nintzen. Lopategik ondotik ahopeka bota zidan ‘Bizkaia, Bizkaia!’ eta zelan edo halan borobildu nuen bertsoak hark esandako errimarekin”.

egindako] leku guztietan zerbait kobratu dugularik (ez guk eskatu dugulako)... Esan beharra dago, diru hori praktiketako afariak egiten gastatu dugula”. Goierriko bertso eskolak oraindik ere Santio festetan jartzen duen tonbola hartu zuen autofinantziazio iturri.

Metodologia: taldea, almazena, testuingurua

Patxi Goikolea Almen bertso eskolako irakasleak argi du: “Inportanteena ekipoa da. Afaria dela edo bestea dela, beti elkarrekin dabilzala. Elkarren pozera gehiago ikasten da, ‘honek hori esateko zer egin du?’ aztertzen dute”. Gaur ere, orduko ikasleak maiz biltzen dira, eta hori da Goikolearentzat frogarik argiena. Taldea egiteko beharrezkoak ziren klasez kanpoko ekintzak. Joanjo Uriak ere Hernaniko Langile ikastolako bertso eskolan taldea zenbat landu zuenaren seinale, 1986ko diru balantzea dugu: eginiko gastu bakarrak, kontzeptu hauen pean egin ziren: “Olazarren egun pasa eta bazkaria, 10.000 pezeta”, (400 libera) “Alkizako irteera, 5.000 pezeta” (200 libera) eta “Sagardotegia, 5.000 pezeta”. Hurrengo bi urtetako diru balantzean ere,

teko zer egin du?’ aztertzen dute”. Gaur ere, orduko ikasleak maiz biltzen dira, eta hori da Goikolearentzat frogarik argiena. Taldea egiteko beharrezkoak ziren klasez kanpoko ekintzak. Joanjo Uriak ere Hernaniko Langile ikastolako bertso eskolan taldea zenbat landu zuenaren seinale, 1986ko diru balantzea dugu: eginiko gastu bakarrak, kontzeptu hauen pean egin ziren: “Olazarren egun pasa eta bazkaria, 10.000 pezeta”, (400 libera) “Alkizako irteera, 5.000 pezeta” (200 libera) eta “Sagardotegia, 5.000 pezeta”. Hurrengo bi urtetako diru balantzean ere,

Historia, ondarea eta oroimena

Ikastaro telematiko eta praktikoak

- **1936ko gerra. Oroimena eta Ahanztura Hego Euskal Herrian**
125 ordu.
Teoria on-line. Praktikak Indusketa Arkeologikoekin. Narrazio digitalak.
- **Nafarroako Erresumaren Historia eta Gazteluak**
230 ordu.
Teoria on-line. Praktikak Indusketa Arkeologikoekin.
- **Kultur Ondarearen Azterketa**
50 ordu.
UEUko Udako Ikastaroen barne.
Saio praktikoak Orbaitzetan.

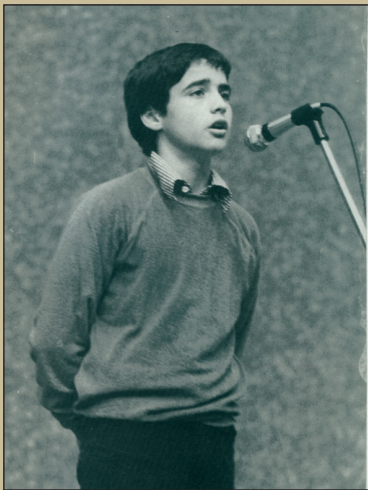
matrikula:

- martxoaren 19tik
- apirilaren 29ra (1936ko gerra)
- maiatzaren 29ra (Nafarroa)
- ekainaren 29ra (Ondarea)

• www.ueu.org

antolatzaileak:

Lehen Eskolarteko Txapelketa: 1981

Patxi Goikoleak parte-hartze ikaragarriak sortutako anabasa du gogoan: “40 haurrek eman zuten izena bat-batean egiteko. Batzuk inoiz kantatu gabeak”. Almenekoek, berriz, ordurako sei urte zeramatzaten bertso eskolan. Gainera, txapelketak motibatuta 4 hilabete falta zirela, sarriago biltzen ziren prestatzeko. Jendaurrean ere buruz ikasitako bertsoekin saioak eginda zeuden. Egoera xebreak aipatu ditu Goikoleak: “Gure bat jartzen zuten behin ere egin gabeko batekin puntuka, eta gureak puntua jarri eta besteak beste errima batekin erantzun... Gureak zer egin behar zuen? Haren errimarekin jarraitu...”. Bistan zena, ia sari guztiak Almenek eraman zituen. Txikien mailan Jon Iñaki Izarzelai (Almen) izan zen txapelduna, eta Josu Garate (Zumaia) txapeldunordea. Handien mailan, berriz, Jon Sarasuak ez zion uko egin txapela janzteari. Baina bigarren urterako etorriko zen buelta.

“sagardotegia” da errepikatzen den kontzeptu nagusia.

Bertso eskolen pedagogiaren oinarria “almaze-na bertsoz betetzea” izan zela kontatzen du Dorronsorok. 1975eko Elgoibarko bileran planteatu zen galdera: Ikasleei egokitutako bertso berriak sortu behar ziren, edo historikoak irakatsi? Bigarrenaren aldeko hautua egin zen, Amurizak arrazoitu duenez: “Nik umetan bertso zahar pila ikasi nituen, zer esaten nuen ez banekien ere. Eta hori zerbaitengatik da. Bertso horiek denboraren froga gauditua dute, berriek ez”. Bertso eskola denek bertso zahar mordoa ikastea izan zuten oinarri. Hala ere, hau ez zegoen berriak ikastearekin kontraesan. Almen bertso eskolan adibidez, plazako bat-bateko bertsoak zintan grabatu, transkribatu eta klasean ikasten zituzten, Goikoleak kontatzen duenez: “Lasarteri omenaldia egin zioten Leitza, igandez. Astelehenean nik eraman paperean, eta ‘datorren larunbaterako hauek ikasi’ agindu genien. Egunean bertan hiru bertsoak ikasita geratu ziren”. Haurrentzat propio egindako bertsoak ere ematen zizkieten, hauek buruz ikasi eta jendaurreko saioak egiteko.

Bertsoa bere inguru naturalean lantzea izan zen sorrerako bertso eskola batzuen beste berezitasun bat. Santutxuko bertso eskolakoak, klasea bukatzean tabernara joaten ziren pintxo batzuk hartu eta bat-bateko jardunarekin jarraituz. Berehala jabetu ziren taberna giroan bertsoan errazago egiten denaz, eta “praktika afariak” antolatzen hasi ziren Gernikesa tabernan, hiruhilero. Almen bertso eskolak, bertsoan errazen egiten zuen 10 ikasle inguruko taldearekin, honela antolatzen zituen ostiral iluntzeko klaseak: Eskoriatzako Apotzaga auzoko Hauzo-Etxe elkartean biltzen ziren, afa-lostean, 20:00ak aldera. Lehenik pilotan egiten zuten, eta berotzean jarri mahaian, atera sagardoa eta tortila batzuk eta bertsoan hasten ziren.

1981ean Amurizak argitaratutako *Hitzaren Kirol nazionala, Hitzegi errimatua* eta *Zu ere bertsolari*, liburuak, eta bertsolaritzaaren antologia biltzen zuten Joanito Dorronsororen *Bertsotan I (1789-1936)* eta

Bertsotan II (1936-1980) izan ziren bertso eskolentzat material estimatuena. Hauxe gain, irakasle askok euren materiala sortu zuten, bertsolarien biografia, anekdota eta bertsoen aukeraketa eginez. Esan liteke bertsoaren tripak aztertzeo teoriak orduan papereratu eta zabaldu zirela, ikastaroen bidez, eta geroztik ez dela maila horretan aldaketa handirik eman.

Hauek ere lehen bertso eskoletan aritu ziren

Ikasle denek izenak ezin esango ditugu. Hemen dituzue prezisamente bertso kontuengatik ezagun egin ez diren batzuk: Felix Iñurrategi, Maite Aristegi, Xanti eta Goio Jaka, Karmelo Landa, Iñaki Antigüedad... Kike Amonariz Tolosako bertso eskola sortzen aritu zen.

Eskolako bertsolariak: teoria konfirmatu zen

Bertso eskola batzuen hasierako helburua euskara maila hobetzea zen. Beste batzuen bertsozale-tzea, eta bazen bertsolariak ateratzearen aukerari aterik ixten ez zionik ere. Baina hasierako urteetan ikusi zituzten aurrerapenak helburu zailagoak jartzera eraman zituzten hainbat bertso eskoletako irakasleak. Hauen artean dago Almen bertso eskola, zeinak 1978-1988 epealdirako bertsolariak ateratzea jarri zuen helburu. Eta berdinean egin zuen Santutxuko bertsolari eskolak ere. Hala kontatzen du Joxerra Etxebarriak: “Guk irakaskuntzan sinesten genuen, eta erronka moduan planteatu genuen: gu bertsolari izango gara. Guretzat ilusio bat zen frogatzea hori posible zela. Euskaldun berriak ere aritu ziren gure bertso eskolan, eta erakutsi genuen eurek ere ikas dezaketela bertsoan”.

Bi bertso eskola hauek euren helburua beteta ikusi zuten, besteak beste Jon eta Aitor Sarasua, Arantzazu Loidi eta Ainhoa Agirreazaldegia bezalako bertsolariak atera baitziren Almenetik. Eta Santutxuko 10 ikasle parte hartu zuten 1982ko Euskal Herriko Txapelketan, hauek 4 aurrera pasaz. Etxebarriaren hitzetan, “horrek erakutsi zuen eskolak funtzionatu egiten zuela, eta guretzat hori izan zen garrantzitsuen”. Helburutzat bertsolariak ateratzea jarri ez zuten beste eskola batzuek ere ikusi dute bertan bertsolariarik hazitena, Amurizaren teoria konfirmatzen dutenak. ■

<http://www.argaia.com/blokak/garialea>

helbidean, bertso eskolen sortzaileei egindako elkarrizketak bideoan, historia, metodologia eta Amurizaren iraultzari buruzko testu osoa, xehetasunak eta garai hartako bideo zein argazkiak ikusgai.

Eman eta jaso.

Zure ekarpena, denon mesede.

Adineko pertsonak, ezgaitasunari laguntzak,
Donostiako sahiesbidea, Oteiza frontoiak, parke naturalak,
kirola denontzat, l+G+b... Gipuzkoa hiria.

Renta
'06
Errenta

www.gipuzkoa.net/ogasuna/renta

902 100 040

APIRILAREN 20tik EKAINAREN 25era

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

«Eszenatokitik jautsi behar dut, jendearekin izan»

Lihoaren penak eta nekeak zoragarri kontatu zizkigun behin, aspaldi, Julian Alustiza fraide biziak liburu zoragarrian. Orain, liho garaiko hitz bat hartu du Maddi Oihenartek disko berria izendatzeko: *Hari biru*. “Pentsatzen dudalako bakoitza garela gauza txiki-txiki bat”. Horra artista handiak zer ezdeus bat hautatu duen bere lanaren berri jende orori emateko. Hitzaren baitako irudia maite digu Barkoxeko kantariak.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Bigarren aldikoz naiz zuregana heltzen. Iaz ere nahi nuen nik zurekin mintzatu. Patxi Zubizarretaren *Urrezko giltza* lan ederra argitara berritan zen. Lauzpabost kanta dituzu han xarmancki emanak eta hura nuen nik zuregana jotzeko estakuru. Zuk, elkarrizketarik ezetz orduan.

Elkarrizketaren egiteak beldur ematen dit. Ez dut maite batere. Lotsa da. Usaia falta ere bai.

Baina zuk, plaza-andrea behar zenuke, kantaria izaki.

Jendearen aurrean kantatzen aritzen gara baina uste dut kantuak berak eramaten nauela beste bide batzuetara.

Jende aitzinean kantatzeko lotsak zara oraino, irakurri dudanez.

Bai, beldurra, beti. Amiñi bat bai. Azkenean, eritasun bat bezala da. Uste dut kantuan hasi nintzela hari buruz joateko. Nekezia handia nuen publiko aitzinean hitza hartzeko, edo pentsatzen nuena argiki azaltzeko. Horregatik, pentsatzen dut, kantua ene bidean jarri da eta nik bide hori segitu dut kasik jakin gabe. Batzuetan gertatzen zait: “Baina zer ari naiz ni hemen?”, gogoetan. Kantuan hasi eta ahazten ditut kontu horiek.

“Kantua jarri da ene bidean”.

Bai, nik ez nuen pentsatzen publikoaren aitzinean kantatzen aritzea. Duela urte zenbait ez nuen horrelakorik pentsatu ere. Ni Batista Sobietekin ibiltzen nintzen batzuetan kantuz, eta, egun batean, beste lagun batek gure izena eman zuen kantu txapelketa batean. Horren ondoren ibili ginen kantatzen, Iparraldean, eta

pixka bat Hegoaldean. Egun batez, Batista, laboraria baita, ez zen kantaldi batera etorri eta nik kantatu behar izan nuen bakarrik. Hortik aitzina, ausartu naiz gauza batzuen egiten bakarrik.

Orain arte argitaratuak zenituen lanetan beti ari izan zara elkarlanean: Josetxo Goia Ariberekin, Olatz Zugastiren *Bulun bulunka* lanean, Patxi Zubizarretaren *Urrezko giltza* lanean... Beste-
ren aterpean beti.

Aterpean, edo saihetsean bai. Eta oraingo *hari biru* hau ere, ene izenean agertzen da baina biko baten lana da: Juantxo Zeberioek eta biok batean landu dugu dena. Azkenean, Elkarrekoek deliberatu zuten –eta horrela hitzartu gara denok–, ene izenean argitaratzea. Egia erran, hemen Juantxorekin egin dugun harat-honateko bidea agertzen da. Juantxok gauza batzuk entzun eta grabatu ditu. Beste batzuetan, berak egindako musikak ekartzen zizkidan, haiekin nolako testuak lotzen ahal genituen pentsatzeko... Hilabete andana ibili gara harat-honat eta, beraz, lan hau bien artekoa da, gehi beste musikariena. Bakoitzak bere izaeratik ekarri du lan honetara.

Diskoa zure izenean dator, Elkarren helburua Maddi Oihenarten lana saltzea baita, noski. Ez dakit zein den zure helburua...

Nik helburua ez dut batere horretan. Izan daiteke idazle batzuen poemak jende anitzen arte-
rat eramatea; haien testuak eta ikuspegiak. Bakar batetarik abiatu gauza bat, gure hatsez haziz, emeki-emeki bilakatzen da kolektibo. Ene ustez hori da disko batek egin behar duena.

• P E R T S O N A I A •

Maddi Oihenart

Nortasun agiria

Maddi Oihenart (Barkoxe, Zuberoa, 1956). Mendian sortua, Arangaraia etxaldean. Auzo lehena zuten Pierre Topet Etxahunen etxea. Haren istorio tragikoa ere ezagutu zuen. "Asko dira horrelakoak hemen. Eta beste gune batzuetan ere!, edo oraino txarragoak!". Laborari izan zen aita-amen etxean urte andana batez. Lan egina da gasnategian, "lan gogorra, pisu asko mugitu behar da, hezetasunean beti". Hari utzi eta laborantza-eskolan ikasi zuen. Gero, hamar urtez, Mendikotan jardun zuen, kultur etxean, Zuberoako elkarteekin lanean. Egun, kantari da oroz gain. Lehen diskoa du *Hari biru*, baina hainbat lanetan parte hartu du lehena-gotik ere. Eta, askoren ustez, euskal musikak duen ahotsik miragarriena da.

Hari biru ezarri diozu disko berriari izena. Lehenengo gauza, "eta zer esan nahi ote du hari biru hitzak?". Eta zuk aurkezpen egunean emandako azalpena hartu behar gogoan: "Haria osatzen duten hari ttipiango batzuk". Bestalde, diskoaren barruan, beste azalpen bat, gehigarri: "Bizia ez deia maitatzen ikasteko emanik zaukun hari llabur bat?".

Nik segur aski nonbait irakurri dut hori. Enetako irudi eder bat zen. Gainera, disko honetan azaltzen dira hainbat kantu maitasunari lotuak direnak. Hari asko dira bizi batean, baina azkenean denak maitasunarekin borobiltzen dira.

Uste duzu gure eguneroko munduan maitasuna dugula hari nagusi?

Izan beharko luke. Kar, kar, kar... Ene ustez, mundua hobetzeko asmoa dutenek maitasun gehiagoren hedatu beharra sentitzen dute, maitasun gehixago batekin errazago izan liteke. Mundua oker eta oker ari da eta oker segitzen du beti. Errazago dela irudi luke maitasunarekin...

Svetlana Alexievitx idazle ukrainiarrak ere maitasuna aipatu zidala datorkit gogora. Txernobilek ekarri zuen hondamendiaz idatzi zuen ema-

Georgia

"Iragan larrazkenean izan ginen Georgian. Han koruak dira gehien, famatuak dira. Polifonia horietan egiazki sentitzen da nola kantuaren bidez komunikatzen duten beren artean. Denak istorio berean sartzen dira eta denek berdin ematen eta hartzen dute. Denak eskuak bizkarrean emanik, sentitzen dituzte energiak, bata bestearenak. Denak gauza berean sartzen dira. Miragarria da horren ikustea. Nik uste dut kantuaren bidez edozein gunetan pasatzen dela. Batzuetan hobe, besteetan gutxiago, baina behar bat dugu komunikatze hori".

kumea maitasunaz ari zitzaidan. Zu emazteki zuberotarra bezala!

Gure borroka guztiekin hor gabilza beti denak eta, batzuetan, joaten naiz mendira, hartzen dut oihan xendra bat eta nire buruan pentsatzen dut: "Naturarentzat kanta dezaket, bakarrik naturarentzat", eta gogotik egiten dut, horrek ematen ahal badio naturari hobetzeko indarra. Nik sinesten dut horretan. Hiriak gero eta handiago ikusten ditugu, beti zabaltzen, baina geroago eta gehiago jendeak behar du naturarekin lotura bat egin, sustraiekin, arbasoekin... Geroago eta gehiago sentitzen dugu hori, bakoitzak. Uste dut oraindik aitzinago joanen dela istorio hori, jendea konturatu arte zenbat inportantea den gauza bakoitzari maitasuna ematea.

Biga kanta dituzu zureak disko honetan baina, bestenaz, zugandik kanpora jo duzu zure sentimenduak azaltzeko eleen xerka.

Beldurra. Idazteko beldur handi batekin naiz beti. Falta dut segurantzaz. Ez dut idazten. Kantu bat idatzi nuen dela bi edo hiru urte, *Hitzez eitzi*. Aljeriako urte nagusi bat egin zuten eta hemen, Maulen, emanaldi bat egin genuen Aljeriako emakumeei buruz. Gaualdi bat izan zen, zizelkari neska batek antolatua, eszenatokian baziren margolariak, baziren dantzariak, kantariak... Emakume andana batek parte hartu genuen. Zerbait idaztea pentsatu eta kanta hori, "Hitzez eitzi", idatzi nuen. Beste batean, Juantxok egin zuen musika eta "zuk ekarri letrak!" erran zidan. Ez nintzen ausartzen. Musika ederra ikusten nuen eta, azkenean, idatzi dut testu labur-labur bat, kantuari buruz, nola barrutik sortzen den hatsa, eta hotsa: *Botzik... Malentxo*.

Karlos Linazasoro, Itxaro Borda eta Maialen Lujanbio dituzu hitzen egile.

Itxaro Borda bizi izan da Maulen urte askoz eta gurutzatu dut anitz. Bera oso baikorra da. Edozein gauza aipaturik, galdegiten badiogu “zuk idatz dezakezu poema bat?”, hiru egun berantago baditugu bat baino gehiago idatzirik eta sekulako indarrarekin. Disko honetan, gauza batzuk aspaldi idatziak dira, adibidez, *Ez dakit* kantua. Maite dudan testua da. Beste bat, *Bizihari*, biziari loturik den kantua gustatzen zait. Beste bat, *Idek*...

Azken hori da tradiziozkoekin batera disko honetan gehien maite dudana.

Horrek ere badu istorioa. Dela bi urte Peio Serbielle kartzelara eramana zuten eta sostengu gaudiak egin genituen hemen. Ikusten genuen libratuko zutela, espero handi batekin ginen. Gaudi hartako ere Itxarori erran nion: “Zuk idatz dezakezu zerbait” eta bi egun berantago testua etxean nuen, testu oso ederra. Gero, ez zen etortzen ahal gaudi hartan irakurtzeko, nik proposatu nionez, eta azkenean, pentsatu nuen, “Itxarok idatzi testu hau aipatu behar dut!”. Eta bota nion melodia bat. Gauza gogorra, baina baikorra nahi izan genuen. Han ziren Gonzalo Etxeberria, Asisko... Antzerki taldekoek, kantariak, dantzariak... Denek parte hartu zuten.

Eta Karlos Linazasororen eta Maialen Lujanbioren hautu egina?

Juantsoren eta bien arteko bideak du kokatu hautua. Karlos Linazasoro ondo ezagutzen du Juantsok han, Tolosan. Elkar ikusten dute egunero. Iragan urtean liburua atera zuen Karlosek, Juantsok hura bazuen, irakurri eta gustatu zitzaion. Bere gustuko gauza zen. Horregatik nik beti segitzen dut erraten bien arteko gauza bat dela disko hau. Maialen Lujanbiorena, direla bizpahiru urte Joseba Tapiak deitu ninduen, “Lasarten antolatzen dugu festa bat irriaren inguruan”. Joseba Tapiak ezagututa, bera da denbora irri egiten pasatzen

Pastorala

“Doi, baina parte hartu nuen pastoralean Gotainen. Ikasketa urte bat egin nuen Etxarriko laborantza-eskolan eta azterketa nuen pastorala baino aste bat lehenago.

Lanpetua ikusten nuen ene burua eta sekulako duda batekin joan nintzen pastoralean parte hartzen. Beharrik joan nintzen!, zeren bestela dolü ükanen nün ez parte hartuz.

Frantziako iraultza denborako pastorala izan zen sujeta, Jean-Louis Davantek idatzia. Pastoralaren barnean bazen emazte borrokalaria baten istorioa, Teresa Cabarrus, eta bere rola eman zidaten. Ni ez naiz aski borrokalaria, pentsatzen dut gehiago izan beharko nukeela. Beti ibili naiz sobera besteren ideia eta beharrak betetzen. Orain hasi naiz nihaurek behar ditudan gauzak betetzen”.

duen mutiko bat, eta bidali zidan Maialen Lujanbiok idatzitako testua. Ni ez nintzen joan besta harat ez nintzelako egun hartan libre, baina beti begiratu nuen testu hau. “Honekin zerbait egin beharko nuke!”. Testu ederra ikusten dut: irribarreak egin behar ditugu. Testu horretan ere naturarekilako loturak azaltzen dira, eta gizartearekilakoak.

Xelin alaba zurekin duzu kantuetarik batean, Argizagi ederra izenekoan, tradizioan.

Juantsorekin aipatu genuen kantu bat *a capella* egin behar genuela disko honetarako. Bizpahiru gauza proposatu nizkion Juantsori. Grabatu behar genuen egunean erabaki genuen. Eta Juantsok: “Eta zergatik ezin dezakezu egin bigarren ahots bat?”. “Galdeginen diot ene alabari bigarren ahotsa egiteko”. Ene alabak ez zuen kantua ezagutzen ere, baina etorri zen grabatzera, ordu erdi batez izan gara errepikatzen eta hor!, grabatu!

Horrelaxe, handik eta hemendik, Hari biru...

Bai. Ez dugu anitz erabiltzen hitz hori. Gehienbat lihoa lantzen zenean, oihalak egiten ziren gunetan erabiltzen zen. Orain ez dugu entzuten. Baina gustatzen zitzaidan irudia, eta gustatzen zitzaidan hitza, pentsatzen dudalakoz bakoitza garelako gauza txiki-txiki bat.

Artista txiki-txiki bat bezala ikusten duzu zeure burua?

Bai. Hasteko, ez dut ikusten ene burua artista bezala, pertsona bezala bakarrik.

Irakurriak dituzu idatzi dituztenak? “Maddiren ahots unibertsala”, batek. “Euskal musika herrikoia duen ahotsik miragarri, aberats eta egiazkoenetakoa”, bestek.

Idazten dira asko gauza. Horiak urruneko begirada batetik begiratzen ditut. Pentsatzen dut kantari oso onak badirela herri honetan; asko, ezagutzen ez ditugunak, beren bideak ez direlako hortik pasatu. Badakit hori eta, horregatik, ez diot inportantziarik ematen

TXIKIPOLIT

TXIKIPOLIT JATETXEA

Musika plaza.
20800 Zarautz
Tel: 943 83 53 57
e-posta: info@txikipolit.com
web orria: www.txikipolit.com

AZKEN HITZA

Zuhaitzak

“Ameslari handi bat naiz. Askotan, zuhaitz bat xendra batean ikusi, eta pentsatzen dut zuhaitz bakoitzak zenbat istorio lukeen kontatzeko, hainbeste pertsona hor ibiltzen ikusi, sentitu eta gurutzatu dituen... Horiek dena badakite. Gu gara ezer ezagutzen ez dugunak. Asko, gehiegi mintzatzen garenak”.

Harat-honat bat zen. Denbora guzian kontatu zituen ahots berarekin, tonu berean. Oso hunkigarria izan zen. Eta, atzetik, gibelatik, gela horren atzetik, Korsikako emakumea kantatzen. Entzuten zen egiazko lotura bat eta, horren bidez, Korsikaren indarra, Korsikaren erraia... Gustatu zitzaidan nola sortu zuten giro hori. Ez zen emakumea ikusten, baina bakarrik entzuten, eta indar gehiago ematen zion ikusten zenari. Horretan ikusten dut ene burua.

Egin beharko zenuke zuk ere, hori bada zure iza-tearekin bat datorrena.

Pentsatzen dut egun batez entseatuko dudala. Orain egiten ditut kantu bat edo bi *a capella*, kantaldiaren erditsuan. Eszenatokitik jausten naiz eta jende artean jartzen naiz. Uste dut nik hobeki kantatzen dudala horrela, eta jendeak beste modu batean sentitzen duela ere bai. Segur naiz horretan. Naturaltasun bat, hurbiltasun bat sortzen da horren bidez. Jendearekin naiz, eta nik hori behar dut, jendearekin izan, jendearekin harremana, jendearen artean bizi.

Zure kantuak Ximun Haranek 50eko hamarkadan egin zuen grabaketara narama, iraganera.

Asko ezagutzen dut Ximun Haranen diskoa. Hemen Sü-hazia kultur elkartearen grabaketa hau bazen, eta kantu batzuk hortik kopiatu nituen, kasete txiki batean, eta erabili dut mendian ibiltzeaz, asko. Bereziki Santa Graziko kantari horrekin, Bordaleku eta... Oraindik gaur egun hor da Junes Zuburu. Haien kantatzeko manera anitz gustatzen zait. Egiazko adostasun batean sartzen naiz haien kantuan.

Baduzu beste aldea ere, egungoa, modernoa...

Gaur egun bizi naiz. Beste gauza guziak ere anitz entzuten ditut. Geureganatzen ditugu gauza zenbait, beste batzuk ez. Gurekila adostasun bat lortzen duten horiekin ari gara. Adibidez, berrikitan entzuten nuen Souad Massi Aljeriako kantari gaztea. Bere tinbrea, bere testuak, bere melodiak borobiltzeko moduan, enekilan zinez berdintsu sentitzen dut. Ni gauza horiek guzietatik hazten naiz. ■

horrelako gauzak idazten direlarik. Niretzat kantuz aritzea da beste gauza bat: ez da ahots ederrena izatea, ez da...

Eta zer da?

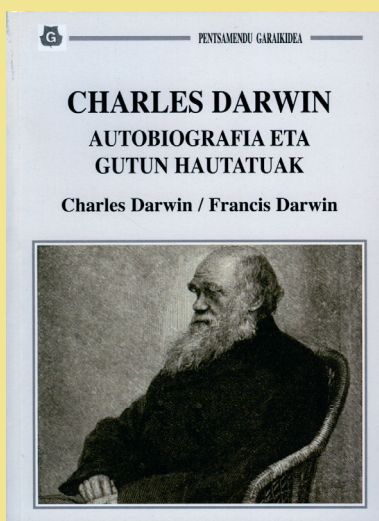
Hats bat. Egun batez ikusi dut gizon bat eritasun batekin, aulkian, eta erran zidan, “zure ahotza entzunda ene burua gazte denborako sentitzen dut. Osagarri aldetik on egiten dit!”. Horrekin pentsatzen dudanean, orduan bai: “Segitu behar dut kantatzen!”. Horrek bai, ematen du gogo. Jendeak horrelako gauzak erraten dituen hunkitzen nau. Badakit zerbait pasatzen dela. Horregatik bai, balio zait segitzea.

Jendearen aitzinean baino giblean kantatzea nahiago duzula irakurri dut...

Egun batez, ikusgarri bat zen Errobiko festibalean. Atera nintzen handik hunkitua, baina oso hunkitua! Emazte batek irakurtzen zituen letrak, gutunak. Istorioa zen Korsikako artzain bat eta bere arreberen inguruan, eta biak elkarrekin ziren. Bere arreba joan zen Marokora, irakasle, eta elkar idatzi zuten bizi osoan. Eta hor pasatzen zen mende guzia. Frantziako historia, Korsikakoa, Marokokoa... eta, azkenean, denak azaltzen ziren.

Harrabotsa

“Pisu iruditzen zait musika nonahi delarik. Gehienbat bestaldean, ostatueta eta, jendeak sekulako harrabotsan hitz egiten du, oso ozen hitz egiten du jendeak. Gainera, musika entzuten da, telebistak ere handi badira, jendeak bortizki hitz egiten du kasik. Han izan eta hona itzultzen naizelarik, biharamunean, pentsatzen dut “hemen zer goxo den isiltasuna!”. Hemen, lehen bidea hartu eta isiltasuna da... Ez da egiazko isiltasunik nehon, baina bake-tsuago diren guneak!”

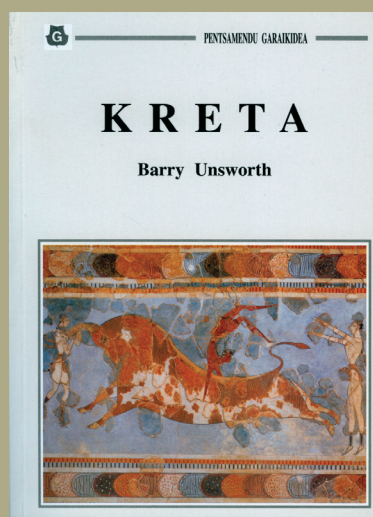
CHARLES DARWIN (Autobiografia eta gutun hautatuak)

Liburuak bi zati nagusi ditu. Lehena, Charles Darwinek bere ilobentzat, eta argitaratzeko inolako asmorik gabe, idatzi zuen autobiografia xume bezain polita da.

Bigarrenak, Francis semeak aukeratutako gutunek osatzen dute: Darwinek bere garaiko zientzialariei, naturalistei, senideei, lagunei eta baita pertsona ezezagunei ere idatzitako ezin konta ahal gutunek -eta haiengandik jasotakoek- ikuspegi zehatz-zehatza eskaintzen digute Darwinen izaeraz eta pentsamoldeaz, haren lan itzelaz, haren liburuek egindako eztabaidez eta abarrez.

Bestalde, liburuak ongi azaltzen du Darwinek Beagle ontzian egin zuen bost urteko bidaia noraino izan zen erabakigarria bai haren bizitza intelektualari dagokionez, bai biologiaren historiaren ikuspuntutik.

Estilo literario erraza da eta euskara landua bezain ederra du.

KRETA

Historia et mitoz beteta daukagu malkartsua den Kreta uhartea. Zeusen sorleku mitikoa, greziar kulturaren lehenengo alfabetoaren sorleku, lehenengo lege idatzietatik harrobia, Kikladetako zibilizazio talasokratikoaren hiriburua eta Atlantidaren mitoaren jaioterria, adibidez.

Barry Unsworth idazle ospetsuak lurralde erakargarri horretan zehar eramaten gaitu ibilaldi iniziatikoan. Historia oso ondo menderatzen duenez eta jakintza-eremua oso zabala duenez, bizitasun handia ematen dio idazki honi, Kretako aberastasunak eta bertako jende independente porrokatua agerian jarritz.

Unsworthek, Minotauroaren antzinako mitotik hasi eta aspaldian desagertutako Knosos jauregiko historiaurrearen sekretuetaraino eramango gaitu, nobela historiko ospetsu honen bidez. Gainera bere estiloa guztik erraza eta atsegina da. Eta euskara bikaina dugu. Bidaiatzeko klasiko bat.

GAIK

ARGITALDARIA

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

**Gure liburuak liburudendetan aurkitzen ez badituzu
klika ezazu gure: www.gaiak.net**

Tel. / Faxe 943 47 13 04

ZURE ZAIN GAUDE!

jiak@facilnet.es

Pedro Javier Murillo, Iñaki Osés eta Mikel Ariño
Eguzkiko kideak.

Eguzki Irratia

Mende laurden borrokan libre informatzeko

Iruñeko irrati libre bakarrak 25 urte beteko ditu aurten; batere erraza izan ez den mende laurdena: Eguzki Irratiak (www.eguzki.net) itxiera ugari jasan ditu, diru iturri nagusia moztu diote, ohiko lokalak zaharrak geratu zaizkio... Baina hiru urteko azken krisialdiaren ostean, indarberrituta dator. Arduradunen esanetan, horrelako komunikabideak beharrezkoak dira, aldarrikatzeko oraindik asko dago eta hamaika erronka dituzte Iruñerriko kontzientziak astintzen jarraitzeko.

MIKEL GARCIA
Argazkiak: Josu Santesteban

SORGIÑA IRRATIA izan zen Iruñeko irrati librearen aitzindari, 70eko hamarkada bukaeran ia modu klandestinoan sortua, eta Radio Paraísok hartu zion lekukoa. Garai hartan, Euskal Herrian zentral nuklearra egiteko proiektuen kontrako batzordeek indar handia zuten eta euren aldarrikapenak adierazi ahal izateko *Eguzki* aldizkaria sortu zuten. Ondoren, irrati ere beharko luketela ikusi eta beste irrati libre bat jaio zen Iruñean: Eguzki Irratia. 1982ko abenduaren 15ean abiatu zen, talde antinuklearren bozgorailu bezala, baina bestelako ideia, nahi eta ahotsak adierazteko eta aldarrikatzeko bidea ere izan zen hasieratik,

informazio pluraltasuna bermatzeko asmoz.

Izan ere, urte haietako diala kontuan hartzen badugu, irrati publikoak ziren jaun eta jabe eta FMa nahiko hutsik zegoen.

Orduko irrati pribatu askok, ordea, ez zuen begi onez ikusi jaio berria, audientzia banatu beharrak beldurtzen zituen eta presionatzeari ekin zioten. Horrez gain, hasieratik hainbat itxiera jasan zituen Eguzkik eta hastapenak gogorrak izan ziren. Ez hastapenak bakarrik, Eguzkirena ez baita ibilbide samurra izan. Esaterako, autogestioaren bidea aukeratu zuten, subentzioek eta publizitateak proiektuaren askatasuna mugatu ez zezaten, eta batzuetan

prekarietate egoeran lan egitera behartu ditu horrek. Are gehiago Iruñean txosnak galaraztearekin batera komunikabidearen diru iturri nagusia agortu zenean. Egun, "Eguzkide"ak edo bazkideak dira diru iturria eta defizitrik ez duten arren, superabitik ere ez dutela diote arduradunek.

"Hau ez dago hila"

Dena den, krisirik okerreza azkena izan zen, 2002koa, hainbat arazo elkartu zitzaizkielako: funtzionamendua, irratia eredu eta finantzazioa, hirurak krisian sartu ziren, eta Navarrerria kaleko betiko lokalak zaharberritzeko premia azaldu zen. Hala, 80ko hamarkadan finkatutako organo asanbleario bidezko funtzionamendua zaharkitua zegoela ikusi zuten, geldoegia zela, eta arintzeko asanbleaz gain irratia eguneroan kudeatzeko organoa sortu zuten. Irrati ereduak formetan eta edukietan bilakaera behar zuela ere erabaki zen eta hori lantzen ari dira orain: "Irratia batez ere goizean entzuten da eta Iruñerriko jendeak berehalako informazioa eskatzen du, eskualdekoa, sinesgarria eta serioa. Hori da gure apustua: irratiazen motorra izango den goizeko magazina", azaldu digu Jorge Ribera irratiko kideak. Horretarako, jada lanean dauden boluntarioekin batera profesionalak kontratatzea da asmoa. "Funtsean, programazio ona eskaintzea da helburua, kalitate, pluraltasun eta gai aniztasun handiagoarekin". Magazina uda aldera edo 2007-2008 ikasturte hasierarako martxan jartzea gusatuko litzaieke. Navarrerria kaleko lokalak berreskuratzea ere lehentasunen artean dago —orain beste lokal alternatibo batzuetan egiten dute lan—, uztaila baino lehen, ahal bada, eta finantzazioa hobetzeko 25. urteurrena aprobetxatuz Eguzkideen kanpaina indartzea dute xede. Asmoak, beraz, ez dira gutxi eta hiru urte iraun dituen krisialdiari argia ikusten diotela dio Ribera: "Pozik gaude gauzak nola doazen ikusita eta jendea helarazi nahi diogu hau ez dagoela hila, bada-goela proiekturik".

BOS
Bilbao
Orkestra Sinfonikoa

06
07

BILBAO ORKESTRA SINFONIKOA

Zuzendari Titular eta Artistikoa, Juanjo Mena

MAIATZA 24-25

Kontzertuaren babeslea:

bbk²

L. van Beethoven: Triple concierto para violín, violonchelo, piano y orquesta, en Do mayor, op. 56
F. Schubert: Sinfonía nº 9 en Do mayor, "La grande"

Ludwig Müller, biolina
Luis Zorita, biolontxelo
Leonel Morales, pianoa

Gunter Neühold, zuzendaria

Beethoven-en Kontzertu hirukoitza

Informazioa			Babeslea
ordutegia	lekua	prezioak	BBKren Gorria baldin baduzu, BBK26 sarrerak 2€ eta abonak 30€
20:00	Palacio Euskalduna Jauregia	24,00 € 12,00 €	
T. 94 40 35 205		gazteak (-27)	
www.bilbaorkestra.com		7,50 € 4,00 €	

Bitxikeriak mila

Hain zuzen, dena ez da latza izan bidean, ezta gutxiago ere. 25 urte hauetako egoera bitxi eta dibertigarriek liburu bat idazteko adina istorio emango lituzketela dio Riberak. Gogoan duenetako bat, lehenengo itxiera. Lokutoreak zuzeneko saioarekin jarraitu zuen, polizia irratia zergatik itxi nahi zuten galdetuz, ea ixteko agindurik al zekarten, idazteko makinarik al zuten... Eta polizia ez zuen ezeren erantzunik. Gainera, jende ezaguna pasa da bertatik: Juan Cruz Alli, adibidez, bi aldiz elkarrizketatu zuten Nafarroako lehendakaria zenean eta Eguzki legeztatzearen alde agertu zen, “guretzat irratiatorren edozein herritar ezezagun Alli bezain garrantzitsua den arren”. Halaber, Ribera harro dago mende laurdenean egin duten lanaz: “Irrati libreo marjinal eta ez-profesionalaren etiketa jarri ohi digute, baina askotan gure estiloak arrakasta izan du eta inbidia sorrarazi komunikabideetako profesionalen artean. Eskuinak denetik deitu digu, baina badakigu belarria jarria dutela eta irrati komertzialek ere gu bezalakoak behar dituzte berri-tzeko eta euren komunikabideei freskotasuna emateko”.

Une hauetan, musika eta Iruñerriko, Euskal Herriko eta nazioarteko informazioa eskaintzen dituzte eta egitasmo berriak burutu bitartean Arrosa sarea dute oinarri. Arrosa 2001ean sortu zen Euskal Herri osorako, irrati proiektu herrikoien artean euskarazko programak trukatzeko. Horri esker, gaztelera eta euskara nahasten dituen irrati honetan euskarak leku garrantzitsua du orain: “Eskualdeko egoera hartu dugu beti kontuan, horren isla izan nahi baitugu –kontatu du Riberak–. Hemen, euskaraz dakitenen kopurua %30 ingurukoa dela uste dugu eta Arrosari esker ia %45a hizkuntza honetan da. Nolanahi, 35 urte inguruko belau-naldia ari gara orain lanean, baina belau-naldi berrien artean euskaraz dakien jende gehiago dago eta euskarak geroz eta leku gehiago izan dezake, herritarrek beraiek osatzen baitute lan-taldea”. Zehazki, hainbat kolaborazio finko eta puntualagoez gain, 25 kide inguru ari dira lokutore, mantentze edota teknikari lanetan.

Roldan, erregea... eta itxiera franko

Luis Roldan Nafarroako gobernatzaile zela, Eguzki Irratiak bi itxiera jasan zituen. Lehena, jaio eta hiru hilabetera, 1983ko martxoan; ia urtebete eman zuen itxita. Bigarrena, 1984an, eta hilabeteetara bueltatu ziren lanera. “Garai hartan Euskal Herri osoan irrati ugari itxi zituzten, irrati pribatuen presioa asetzeko, irrati libreen booma frenatzeko eta errepresio hutsagatik”, argudiatu du Jorge Ribera Eguzkiko kideak. Irrati bidez esandakoagatik berriz, beste bitan itxi zuten. 1988ko otsailan, Espainiako monarkek Nafarroa bisitatu zuten estreinakoz eta “Iruñearen okupazio polizialaren aurrean, kalean gauza handirik ezin zenez egin protesta nolabait Eguzkik bideratu zuen, herritarren parte-hartzearekin. Irratiak ohiko audientzia handitu zuen eta ez zen agintarien gustuko izan”. Ekipamendu guztia eramateaz gain, bi pertsona atxilotu zituzten eta horietako batentzat, lokutorearentzat, sei urteko zigorra eskatu zuten erregea iraintzeagatik. Azkenean absolbitu egin zuten. Aurreko itxialdian eskarmentuak lagunduta, hilabetera berriz antenan egotea lortu zuten. 1992ko maiatzaren 27an klausura berri bat sufritu zuten: egun horretan programazio berezia egin zen, PSOEn lan erreforma baten aurkako greba orokorraren harira, eta poliziaren kokapenak ematen ari zirela aitzakia hartuta –gezurra, Riberak ziurtatu digunez–, itxi egin zuten Eguzki. Oraingoan, hilabete baino lehenago lanean ziren berriz.

Urteurrena ospatzeko

“Eguzkide”ekin bazkaria egingo dutela ziurra da, eta bazkari hauek jarraitasuna izango dutela, harremanak sendotzeko.

Urteurrena aurten ikasturtean zehar ospatuko dute, aurreko urteurrenetan egindakoa errepikatu gabe. X.ean ordura arteko saiorik adierazgarrienak bildu eta programazio berezia eskaini zuten eta XX.ean, etiketaz jantzita joan beharreko gala antolatu zuten. 6.000 pertsona gerturatu ziren festara.

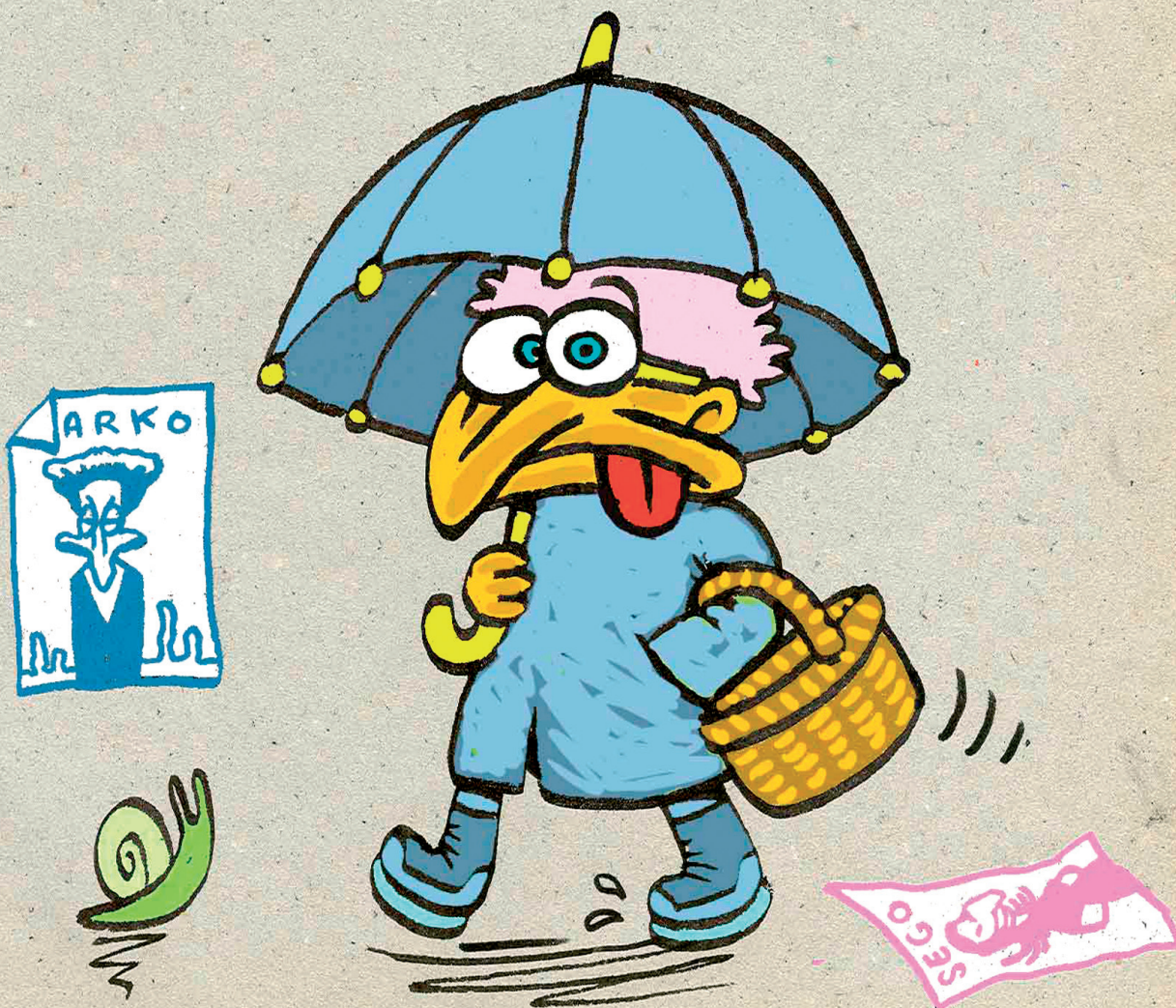
Alegala

Denen artean, Iruñerriko irrati libre bakarra osatzen dute –hots, inongo gobernu, alderdi edo erakunderena ez den irabazi-asmorik gabeko irrati– eta egun oraindik ez dute lizentziarik, eredu pribatua nahiz elkartzere-dua aukeratu duten eskualdeko beste hainbat irratiaren antzera –Euskal Herria Irratiaren kasua ezaguna da, adibidez–. Espainiako Estatuak 1989an legea atera zuen irrati publikoak, pribatuak eta herrietakoak arautzeko, baina elkartzere-irratientzat eta irrati libreentzat ez zuten araurik zehaztu. “Alemanian, Italian eta beste hainbat herrialdetan araututa daude, Ipar Euskal Herrian esaterako elkartzere-irrati ugari daude, legeztatuak, baina Hegoaldean legetik at jarraitzen dugu eta inork ez digu galdetu legalizatu nahi al dugun. Azkenean, botereak bere interesei erantzuten dieten komunikabideak baino ez ditu”, kexatu da Ribera. Bere esanetan, lizentziarik gabeko irrati asko daude Iruñean eta diala nahiko beteta dagoela egia da, baina nork du bere proiektua egiteko eskubidea eta nork ez? Hori arautzeko dagoen era antidemokratikoa iruditzen zaie Eguzkiko kideei, pluraltasunik ez dagoelako.

Finean, pluraltasun hori bermatzeko eta aldarrikatzeko asko dagoelako, euren lana oraindik beharrezkoa dela dio Riberak. “Gure agintariak aukeratzeko eskubidea badaukagu, komunikabideen artean ere denetarik egoteko eskubidea egon beharko luke, are gehiago komunikabideak laugarren boterea direnean. Norbaitek uste badu irrati liberearen eredu hilda dagoela eta teknologia berriek irratiarekin bukatuko dutela, jakin dezala oso oker dagoela”. Indarberrituta eta borrokan jarraitzeko gogoz beteko ditu 25 urte Eguzkik. ■

IPARRALDEAN NOLA ERRAITEN DUGUN
POLITIKOKI ATZERA KOI BILAKATZEA?

XAHARKOTZIA

Milesker Segolen

Mila esker Segolen, nahiz lehendakari hauteskundera ez duzun irabazi, kanpaina guztian zehar, lehiaketa eta zirrika moralaz zitzikatu jendar-tean kasik ahantziak ziren elkartasun, justizia edo berdintasun hitzak hain ardura eta hain zinez ahozkatu. Ez ditut entzun Sarkozy kapital-jabe handien papagaioaren ezpainetan, alabaina Hungriako errege autokratarentzat, bi *zítői doratú* klikatu artean, aitaren autoritate berreskuratuaren, Frantziaren harrotasunaren, lanaren indarren askatzearen eta hortzetako protesien alorrek baitzituen tematsuki jorratu: lana, patria, familia, xatar urrinduz troxaturiko Vichyko ideologia.

Mila esker Segolen, alderdi sozialistako elefanteak igande arratsean %46,96 boto kopurua erdiesteagatik zurekiko eskerrik ez eta datozen asteetan barne-kritika kudeatuko dutenean, bozkaldiaren galtzea zure bizkar jarriko duten arren, Frantziako ezkerreko jendailarekilako —gurekin, hots— irekitasunaren eta etorkizunaren oihala brodatzen jakin duzulako eta bardako zure irriak lotura hori ospatzen zuela iruditzen zait. Bizkitartean, arratseko zortziak irian Baionan isiltasun hil astuna hedatzen zen eta hamarrak aldera, Tolosan Capitola plazan milaka gazteek oihukatzen zuten: “*Sarko facho le peuple aura ta pean...*”

Eskerrik hanitx Segolen, emazteki hutsa zinelako botoa zuri eman ez dizutenek horrelakorik onartuko ez baldin badute ere, emazteen itzala zuhur eramateagatik: duina zinen, grabea zinen, kokina zinen, bizia zinen. Batzuetan ederra eta argitsua aurkitu zaitut. Kazetariak, Sarkozyri ez bezala, askotan eskatu dizute emazte izanez, gobernatzeko egoki zinatekeenez eta Alliot-Marie andereak kilkiratu zuen: “Nolako konfiantza ukaiten ahal dugu ideia gonaz adina aldatzen duen bategan?”. Eta goizon lantokian,

Itxaro Borda

Erro

Basterretxea

espainol errefuxiatu ohi batekin, Dolores Ibarruri *Pasionaria* gogoratu dugu, zutaz eta bezperako ondorioetaz mintzatzerakoan.

Mila esker Segolen, Historia ez manipulatzearaz Sarkozyren antzera, honek Jaures eta hemeretzigarren mende bukarako Barres nazionalista uztartu zituen arraiki, Blumen ontasuna ebatsi zigun, ezkerrearen

altxor ideologikoa pirateatu zuen, bozkatzaleei sinestarazteko ezkerrik eta eskuinik ez zela gehiago. Frantzia anitza eta dinamikoa itxuratzen zenuen, ez Neuillyko aberaskumearen pare, nazionalista, oligarka, zuria eta gizonkoia —non bada ezkonduko dira Frantziako gay eta lesbianak bertan eskubiderik ez badute?—. Mendekua eta gorrotoa disimulatzen zituen, amodioa eta Wojtla aita sailduaren “*n'ayez pas peur*” aipatuz zetorkion hitzaldi zurrungatsuen perpausetan: ezberdinarekiko herra eta sozial mendekua oroz bat.

Mertzi biziki Segolen, sobera maiz errepikatu delarik botereen mutil dabiltzan mass-medietan, benetako programarik ez zenuela, demokrazia zurkaitzeko egitarau zehatza edukitzeaz. Sarkozy airea inarrosi du, tarrapataka martxan jarriko eta bere diskurtsoen helburuak direnak —xehailak— errautsiko dituen nazional-liberalismoaren haize-parpaila ezkutatzeko eta amets nazional berri baten ekoizteko. Sarkozy dator, krisi gorrian omen daukan —Chalcon baino hobe bizi gara Frantzian eta Euskal Herrian ere horretara joanez— Frantzia berrantolatzeko duen lantegi gisa kontsideratuz: plan sozial drastikoen aiduru gaude denak, ahulena dardarka.

Bush, Blair eta Aznar hiruak biltzen ditu bere baitan Sarkozy, prentsa zoratuaren arabera: hainbat gaizto guretako, ez dea hala Angel eta Josi? Anartean zu, Segolen baizik ez zinen, baina Karcherkozy baino gerokoiagoa: milesker zuri... ■

Bush, Blair eta Aznar hiruak biltzen ditu bere

baitan Sarkozy, prentsa zoratuaren arabera:

hainbat gaizto guretako, ez dea hala Angel eta Josi?

Anartean zu, Segolen baizik ez zinen, baina

Karcherkozy baino gerokoiagoa: milesker zuri...

Ni-aren arropategian (I)

M

aiatzaren hasieran Globalizazioaren inguruan Koldo Mitxelena Kulturunean antolatutako jardunaldietan Joseba Gabilondok oso ondo bereizi zituen euskal literaturan ematen diren joera moderno eta post-modernoak. Modernitateari dagozkion kontzeptuak gaingitu eta globalizazioen kulturantzatasunera egokitzearen aldeko agertu zen gai guztietan. Aitzitik, bere gogoetak neure egitean euskal imajinarioaren zigilu handiekin egiten dut topo, behin eta berriz: Herria, tradizioaren ohiko irakurketa eta, ondorioz, gizon, emakume, abertzale edo euskaldun izateari lotutako irudiak eta baloreak.

Izan ere, nago, gure historian maiz bor-bor egon den “herri-hiri” auzia sekula baino biziago dagoela orain. Esan bai, esan egiten dugu “euskal hiri” dela bidea, baina, baieztape horrek beldurra ematen digu, delako “euskal hiri” hori imajinatzean, arriskuan ikusten ditugulako besteen aurrean “desberdin” eta geure artean “bat” izateko orain arteko moduak; batik bat, “gu” izateari begira eraikitakoak. Adibidez, tradizioa errebasatu beharra dagoela diogunean, adi egoteko abisutzat hartzen da enbido; kanonak aztertzeke premia dagoela esatean, berriz, gizon asko minduta sentitzen dira eta emakume askok ez dakite non kokatu euren burua, kanpotik erantsi zaizkien etiketak soinean eta kontzientziak dantzan sentitzen dituztelako.

Printzipioz ekarpen gisa ere har zitekeen kritika orok trintxeretara bultzatzen gaituela ematen du, esanez bezala, “bai, bai, arrazoi duzu, baina zu hor eta ni hemen, ez dadi-la mugi etxea”. Kritika “tribuari” egiten zaion erasotzat hartzen da, eta horrek guda jarrera elikatzen du, “atake-defentsa”, “beste-ni”, “etsaia-gu”, “herri-hiri” bezalako dikotomiak geure azal eta mami bihurtuz, nahiz eta barru-barruko ari-metan kategoria absolutu horien marrazkiak gero eta difuminatuago egon.

DANI BLANCO

Susmoa daukat, bada, dikotomiatik sistemara doan pentsatzeko modu bat ari dela sortzen, baina ez diogula erabat gorpuzten uzten, beldur garelako zer galduko ote dugun bidean.

IRUDITEGI BERRI BAT IDENTITATE(AR)ENTZAT

Zerk marrazten du talde baten iruditegia edo “imajinarioa”? Hezkuntzak, kulturak, ohiturak, akzioak eta informazioak. Iruditegiak zerikusi zuzena dauka identitatearekin, eta euskal iruditegian pisu handia izan dute base-riak, auzoak eta herriak, euren balore, rol, irudi eta guzti. Baina, nolakoa da XXI. men-

deari dagokiona? Nola sortzen da herritik hirirako identitate hori? Zer ezaugarriekin?

Identitate orok beregain darma maitasun-afektu emozio konpartitu bat: “Ni ere bai, nik ere bai, horrekin, horrela”. Neurri handi batean, apropos sortua izaten da, helburu hirukoitzarekin: afinitate bereko kideak biltzea, kide ez denarengandik babestea eta premia balitz harengandik defenditzea.

Etenik gabe eraikitzen, sare-tzen, mugitzen, aldatzen eta eraldatzen ari den kultur —mundu, pentsamendu— sistema baten erdian gaude, ordea, non banakakoari gorazarre egiteko premia dagoen taldekide izateko beste eredu batzuk irudikatze aldera.

Beraz, kontua ez da baten euskalduntasuna, abertzaletasuna, gizontasuna edo emetasuna kinka larrian ikuskatzea, gauza da *zer* horietako bakar batekin soilik ez geratzea, —ez identifikatzea, ez kateatzea—, guztiakin batera bizitzen ikastea, eta *zer* horiek guztiok elikatzen dituen *nor* pertsona, kategoria gisa, sozialki baloratzea, birdefinitzea eta indartzea.

Alegia, jokatzen ditugun paper guztiek pertsona —*nor*— izan dezatela helburu, eta ez pertsonaia —*zer*—.

Edo beste era batera esanda: detaileak ez dezala ordezkia osotasuna. ■

Patxi Meale

IRAKASLEA

Herriaren hitza ote?

GALDERA KEZKAGARRIA. Hauteskundeak berriro ere ate joka ditugun honetan, itxaropena eta frustrazioa sentitzen ditugula aldi berean esan genezake. Nahia eta ezina.

Victor Hugo izan zela uste dut ondorengo idatzi zuena: “Txoriek hegoak bezala, arimak ilusioak ditu eta horiek dira bere eusgarri”. Ez ote zaigu antzeko zerbait gertatuko hauteskunde hauetan? Hortik jende askoren galdera: “Botoa eman, zertarako?” Ondorengo aste hauetan gogaitu arte hitz egingo da hauteskundeez. Nik lerro hauek soilik idatzi nahi ditut, gutako askok sentitzen dituen etsipena eta itxaropenaren arrazoiak zertxobait aztertzeke.

ETSIPENAREN ZERGATIAK. Gure etsipenaren arrazoietakoa bat ziurrenik gehiegi amets egitea izan da. Gauzak guk nahi bezain azkar, eta guk nahi bezalako norabidean aldatuko zirela, pentsatzea. Ilustrazio garaiko pentsalari ezagun batek aspaldi esan zuen: “Gizakiak zenbait egoeratan bere erakunde publikoak bat-batean alda ditzake. Hala ere, legeen aldaketa eta biziera eta pentsaera aldaketak astiro eta pausoka egiten dira”. Ikuspegi oker honek ezkortasuna eragin du askorengan eta gazteenengan bereziki. Horrela ba, “ez dago zer eginik, alferrik da” esateko ez da asko behar.

✓ Polarizatutako aniztasuna duen euskal gizartean bizi gara. Gure artean diharduten indar politikoen arteko erradikalismoa, gogortasuna eta ezin eramana ulertzea ez da erraza. Erakundeetan prepotentzia izateak edota hauen aurka sistematikoki aritzeak ezin diezaiokete herri honi gizarte aurrerakoi eta moderno izateko beharrez-

DANI BLANCO

koak dituen erabakiak hartzea galarazi. Horrelako posizioek isolamendura eta gorrotora bestetara ez garamatzate.

✓ Gure kasuan badago esan beharreko beste arrazoi bat: ETaren borroka armatuak bizitza politikoan duen eragina. Ondorioetako bat, zalantza legezketasuna duen Alderdien Legea, hainbat hiritar euskaldun, ordezkotza politikorik gabe uzten duena. Lege antidemokratikoa. Hala ere, asko gara egoera triste eta ez-bidezko hau, dagokien taldeek beste era bateko postura eta jitea azaldu balute, konpon zitekeela pentsaten dugunak. Adostasunak zailtzen dituzten oztopoak ez kentzeak ez du elkarbizitza eta gatazka politikoa gainditzeko laguntzen.

ITXAROPENERAKO ARRAZIOIAK. Ba al dago itxaropenerako arrazoirik? Oskar Wildek esan zuen “utopiarako lekuri ez duen maparik ez gure keela kontuan hartu behar”. Arrazoiak galanta eta guretzat ere baliozkoa.

✓ Gure gizarte-harremanak eraberritu eta bultzatzea. Gure herria nekatuta dago tirabira politikoak medio eta giza-harreman horiek berbidatzea eskatzen ari da.

✓ Solidaritza zeinuak lantzea. Herri askotan egiten dena jadanik eta oraindik ere gehiago egin daitekeena irudimen eta ausardia pixka batekin.

✓ Ildo honetan lortuko dugu hauteskundeez partaidetza. Kritika politikoa benetako demokraziaren oinarritzko ezaugarria da, baina kritikakeriek eta etengabeko deskalkifikazioek desprestigio giroa eta gazteengan konpromiso politikotik ihes egin nahia sortzen dute. ■

TXANDAN

Imstrai Colina

Bueltak amari

Jakin nahi nuke zenbat errepide galdu asfaltatu diren azken hilabeteotan, zenbat kultur-etxe glamuroso inauguratu diren, zenbat polikiroldegi moderno berritu.

Jakin nahi nuke zenbat kultur-ekitaldi interesatu antolatuta diren, zenbat *lunch ruinoso*, zenbat ustezko informazio bilera ireki. Jakin nahi nuke zenbatek agindu dizuten eman ezin dizutena, zenbatek estutu dizuten bostekoa, zenbatek hartu zaituzten irribarre *adegitsuz*... Justu orain, orain justu.

Legealdiari mandatua esaten dio lagun batek. Larunbat goizeko enkarquak egitea bezalakoa omen da politika. “Amak hiru-lau erosketa egiteko dirua ematen dik, eta etxerakoan, erosketak mahai gainean eta bueltak amari, bestela... Politikariekin, ordea, enkarguen erdiak eskas dituk, bueltak atxikitzen ditiztek, eta ez duk ezer gertatzen. Horregatik akordatzen nauk euren amekin!”.

Ez dakit geure mandatua geuk egitea ez ote den hobe izango. Askok balio du ama gustura uzteak. Gainera ez dute amarik ilegalizatzen. Oraingoz. ■

Xabier Etxaniz Erle

EHUKO IRAKASLEA

Etxebizitzaren kate luzea

Gure gurasoen garaian zapalketa politikoa zen, langileak ezin ziren kexatu ere egin berehala baizuten polizia edo goardia zibila egurra ematen; “gorriak”, langileen eskubi-deak exijitzen zituzten pertsona haiek, itzalean egon ohi ziren denbora luzez. Gure belau-naldia langabeziaren mamuaren beldur hazi zen, ezagutu izan dugu herri honek urte askotan izan duen langabezi tasarik altuena eta egoera horretan oso gutxi animatzen ziren baldintza hobek errebindikatzera, “nahikoa dugu lana izanda”.

Orain, berriz, langileak antolatzeke aukera handiagoak daude, eta langabezia murrizten ari da urtez urte, Euskal Herriko zenbait eskualdetan ia desagertu arte. Baina bada gizartea, gazteak batik bat, estuki lotzeko bide berri gehiago. Lana bada, baina sarritan nahiko era kaxkarran ordainduta; izan ere, gastua, eguneroko bizimoduan egon da aldatetarik handiena azken urteotan.

Ikasketak amaitu eta Unibertsitatean lanean hasi nintzenean, duela 23 urte, 60.000 pezeta irabazten nituen hilero (360 euro). Diru horrekin gurasoen etxetik irten, neskalagunarekin bizitzen jarri eta bion soldatarekin ondo bizitzeko modua genuen. Gaur egun, aldiz, bizimodua garestiagoa izanda ere, bada ezberdintasun nabarmena: etxebizitza.

Gurasoen etxetik irten nahi duen gaztea, bere bikotekidearekin —edo bakarrik— bizi nahi

ALEX LARRETXI

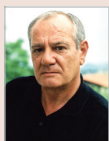
duen gaztea etxebizitzaren kate luzeak harra-patuta bizi da. Hipotekek ez dute soldataren zati bat bakarrik kentzen, hipotekek askatasuna kentzen digute. Nork egingo dio aurre nagusiari, enpresa buruari, etxea jokoan duenean? Nork egin dezake hainbat egunetako greba, hilaren bukaeran jateko gurasoen etxera joan behar duenean? Nork erabakiko du familia izatea 40 metro karratuko etxe batean? Edo nor bereizten da, bereiztu ondoren alokairu bat ordaintzeko dirua ez duenean? Hipotekek, etxebizitzaren prezio zoro horiek, gure bizitza hipotekatzen digute.

Aspaldian ez da egon gazte langileak mantsotzeko aukera hoberik, nor bere etxean eta bere kontuetan murgiltzeko parada egokiagorik. Baina, azken hogeitaz urteotan etxebizitzak izan duen prezio igoera honek apurapurka gizarteko arlo askotan du eragina; gero eta seme-alaba gutxiago omen dugu, asteburuetak parrandak ere murrizten ari gara, erosketak egiterakoan gero eta gehiago begiratzen zaio prezioari —interes igoera bakoitzean apur bat gehiago—, eta gastua kontrolatzen dugu, garrantzitsuena eutsi, eta osagarria baztertu; jatekoa bai, baina liburua, esaterako, ez. Izan ere, kultur mundura, harreman pertsonaletara, lan baldintzetara eta beste mila txokotara iristen baizaigu etxebizitzaren kate luzea. ■

«
Aspaldian ez da egon gazte
langileak mantsotzeko aukera
hoberik, nor bere etxean eta
bere kontuetan murgiltzeko
parada egokiagorik
»

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Nagusi. Hori ematen du aditzera behintzat, Frantzia igaro berri hauteskuntetako bezperan,

IFOPk M6 telebista katearentzat egindako inkestak. Nicolas Sarkozyrentzat %52,50 ematen zuen bitartean Ségolène Royali %45,50 ematen ziolarik. Baina inkestaren ekarpen nabarmenena, bozak adinaren arabera egituratzeko zetzan. Hirurogei urtetik beherakoen multzo guztietan sozialisten buruak irabazten zuen. Hortik goitikoenean aldiz, Royal emazteak %25 besterik ez zuen biltzen. 18/24 urtekoek %53. 25/34koek %54. 35/49koek %56. 50/64koek %51. Beraz, argi da. Zenbat eta zaharra-

Zaharrak

honek tirania berri baten aurrean jartzen ditu gazteak. Izan ere, herragune nostalgikoen eraginpean jartzen ditu egoera soziologiko hori itzulikatzeko ahalmenik gabe, gizartea geroz eta zaharragoa izanen denaren iragarpena kontuan hartzen badugu. Guri dagokigunez, adinean gora eta arrotzak Frantzia, esperantzarako motibotxo badugu, behingoz Urruñan ere Hendaian eta Ziburun antzera eskuina beherago kokatu baita ezker arrosa baino. Zerbait bada behintzat. Pobrearen etxean pozak lekua urri. ■

goa populazioa, orduan eta eskuindarragoa agintea. Sarkozy ez da izan langile eta indar sozial bizienen hautagaia, erretretatuena baino. Eta

Arnasaldia

Hamabost egun eman ditut bertsotan egin gabe. Apirileko lehen hamabostak. Azken hogeit urtetan ez nintzen sekula hainbeste denboran egon jendaurrea azaltzeke. Itzuleran sentimendu kontrajarriak izan ditut: batetik ikara eta bestetik gogoratzearen poza. Batetik herdoila mihian eta bestetik zetorren ideia oro berri jotzearen asebetea. Baina orobat, arnasaldiak mesede egiten duela uste duenari denok ez garela berdinak erantzungo nioke. Zenbaiti on egingo dio eta zenbaiti kalte. Loak ere halatsu egiten digu.

Ameriketa

“Amerikara noa nire borondatez...” zahar hura berritu dut apirilarekin. New Yorken eta Massachusettsen ibili gara, plazerbidiaian, bertsorik botatzeko edo hitzaldirik emateko konpromisoetatik

urrun. Hontzaren begirada prest eraman nuen eta izan da arreta erakarri didan kontutxorik. AEBetako leku askotan, esaterako, arkitektu eta aparejadoreek ez dute hemengoen aginpidaren laurdenik ere. Han lurra soberan dute. Aldiz, abokatu eta aseguru-etxeek sekulako indarra daukate. Telebistako iragarkiak dira lekuko. Jakina, gizarte-segurantzarik gabeko herri batean, lege-gizonen eta emakumeen menpe daude hiritarrak uneoro. Bestalde, bitxikeria baino ez balitz ere, Bushen aurkako sutzuak diren herrietan ere –“Gerra ez da erantzuna” dioten txartelez beteak daude etxe-atarriak– bandera marra eta izarduna jartzen amorratuak dira. Eta jardinetan berriz, bainera zutikakoetan sartuak ipintzen dituzte Amabirjinaren igeltsuzko irudiak. Estalpe xelebrea irudituko zaie Arantzazuko Amabirjinaren irudia kristalezko kutxa txiki batean sartu, jirarazi eta elur moduko maluta txuriak erortzen ikustearekin umetan nola pozten ginen jakitea.

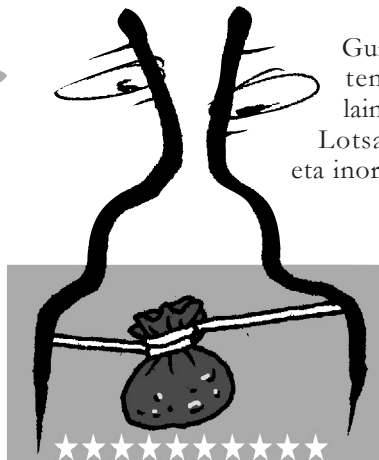
DANI BLANCO

Doinukera

Ernegazioa sortzen du elkarrekin euskaraz ari, ingelesez zerbait eskatzen ahalegindu eta gazteleraz erantzuten dizutenean. Buruan pasatzen zaizun lehena da, janzkerarengatik ezagutu dutela zure jatorri penintsularra. Edota ilajearengatik... Edo... auskalo zergatik! Uste dut ordea, janzkeratik edo ilajetik harago doala arazoa. Doinukeragatik sumatzen dute espainiarrak (edo) garela. Gure euskarazko egungo doinukerak auzokoarenetik asko du eta horrek salatzen gaitu nonbait. Kanpokoen belarriek aisa sumatzen dutenaz geu ez gara jabetu ere egin tamalez. Itsasuko laurogei urteko aitonari edo Markinako adin beretsuko amonari ez liokete antzemango. Kanpoan genbiltzala bestera gertatzen zitzailarik, gazteleraz ari eta euskaldun ginela antzeman, harrotasun punttu bat sentitzen genuen. Euskaraz ari eta espainiartzat hartua izateak aldiz, min ematen du eta zer pentsatua ere bai.

Sosak

Guretzat ez da mintzagai izaten dirua, kexu orokor eta lainoren bat egiteko ez bada. Lotsa sentitzen dugu, geurea eta inorena, diru kontuez aritzekoan. AEBetan ez dute horrelakorik. Han, konfidantza apur bat eraiki orduko, bigarren egunerako hor nonbait, galdetuko dizuete urtean zenbat irabazten duzun.

Euskaraz ari eta espainiartzat hartua izateak min ematen du eta zer pentsatua ere bai. Itsasuko laurogei urteko aitonari edo Markinako adin beretsuko amonari ez liokete antzemango

irudiak:

Antton Olariaga

Bertso banatan kontatu behar nuen, nik norbaiten lepo barre egin nuen aldi hartakoa, nire buruari barre egin nionekoa, eta norbaiti irribarrea ostu nionekoa.

Erakargarria iruditu zitzaidan, baina ekarri beharrekoa. Errimatzea eta neurtzea izaten da gutxienekoa horrelakoetan

Kalean berriz, eskalerik ez duzu aurkituko zenbait zonaldetan bederen, baina etxean, erreparo handirik gabe eskatuko dizu auzokoak ea dirurik utziko diozun. Eta zuk, hangoen ohiturei jarraiki, erreparorik gabe erantzun ahal izango diozu ezetz, ez zabiltzala hain oparo. Eta berak, erreparorik gabe hartuko du zure ezezkoa. Hemen, hiru urratsek sortzen digute egonezina: eskatzeak, ezezkoa emateak eta ezezkoa natural jasotzeak.

Espezializatu

Izan daiteke etorkizunean bertsogintzak har dezakeen bideetariko bat. Bertsolari guztiok entzuleria guztientzat aritu orde, gerta daiteke bertsolari espezializaturen batzuk publiko espezializatuentzat soilik aritzea. Ameriketan gehien entzuten den aditza “kustomizatzea”ren hori da. Produktua zeuretzat eta zeuretzakoxe egokitua. Bertsotan ere hasiak gaude Ingeniari Kolegiatuentzat, Mediku eta Erizaintentzat, Maisumaistrentzat eta horrelakoentzat propio kantari. Bertsolari batzuk Zahar Etxeetarako, besteak Gaztetxeetan arituko direnak, gai eta ingurune zientifikoetan aritzeko beste batzuk... Bide bat litzateke. Baina arriskutsua. Bertsolariaren xarma, hain zuzen ere, egokitzen gaitasunean datzalako. Ederra delako adin, sexu, sineste eta jakintza maila direnak direla, komunikatzen asmatzea.

Mugimendua

Mugitzen den orok omen du bizia. Ez dakit... Irungo OLA sagardotegian urtero egiten dugu saioa apirilaren amaiera aldera. Behin bertsolari bat oholtzan eta beste bi goragoko solairu batean kokatzea bururatu

zitzaien gai-jartzailereren bati, eta ordutik usadio bihurtu da kokagune ohikoa saioaren une jakin batean aldatzearena.

Entzuleari grazia egiten dio “desberdina” den ia edozerk. Bertsolaria ez da ia mugitu ere egin mendeetan.

tan. Armairuak baino geldoagoak gara gure lana burutzerakoan. Akaso aski dugulako hitzaren indarra. Baina haririk gabeko mikrofonoek edo paparrekoez ematen duten aukera egokiago nola baliatu pentsatzen hasi behar genuke badaezpada. Ez da antzerki kontua. Da, kokapen ez ohikoak burubide ez ohikoak sortzen lagun dezakeelako.

Bertsolariaren xarma, hain zuzen ere, egokitzen gaitasunean datza. Ederra delako adin, sexu, sineste eta jakintza maila direnak direla, komunikatzen asmatzea

Ekarri

Badira bertsotan gai batzuk arrazoia ekartzea behartzen zaituztenak. Etorri ez zaizkizu egingo zeuk ahaleginik egin ezean. Gustuko ditut horrelako gaiak. Azken boladan jarri didaten politenetakoa Santutxun jarri zidaten. Bertso banatan kontatu behar nuen, nik norbaiten lepo barre egin nuen aldi hartakoa, nire buruari barre egin nionekoa, eta norbaiti irribarrea ostu nionekoa. Erakargarria iruditu zitzaidan, baina ekarri beharrekoa. Errimatzea eta neurtzea izaten da gutxienekoa horrelakoetan. Gogoratu egin behar duzu noiz, non, norekin eta zer. Eta modu ulergarrian kontaktzen saiatu. Asmatzen duzularik poza handia izaten da. Asmatzen ez duzun ezinak mintzen zaitu. Erdibidean gertatzen gara gehienez... ■

Euskara batu sinpleari jarriak

I

Ez badakizu bereizten letra
xehea eta larria,
ez badakizu zerbaiten faltan
uzten duzun elbarria,
ez badakizu zetaz apaindu
behar zenukeen txerria...
hona zuretzat euskara batu
sinplearen aldarria.

INIGO AZKONA

IV

Nola euskaldun berri gustien
traba ergatiboa den,
gu uste dugu ori euskaratik
kendu bear dela lenbailen:
“Ni i maite aut” esaten badut
se “k” bear da ba emen?
Nola demontre es dut jakingo
or sein sein maitatsen duen!

II

Euskaldun askok txistukaririk
bereizten ez duen gisan,
gustiak ese egin ditsagun,
es atserakoia isan:
“atso etorri ta etsi joan”
“apaia prest dago mesan”
Biskaian elkar ulertsen dute
ta sertan es hala esan?

V

Iparraldean erri “egi” da
eta ala isan bedi;
Biskaian jota “iota” diote
eta es al da silegi?
A itsatsia kentsea ere
es da isango geiegi,
len ere maio entsun baitugu
“makina bat tontakeri”.

III

Hegoaldean bada hatsea
esabatseko ustea,
es aoskatus sentsuskoa da
es jartsea obestea,
artara erres ulertuko da
esaldi onen fustea:
“sein gogorra den astelen goises
astea berris astea”.

VI

Kontraksioak aplikatuta
amaitu gurot jolasa:
naisuna motso esan al basu,
es iardun denborapasa!
Beingos kenduta gramatikaren
neugi gabeko desfasa
ea oin nogbait esaten dian
euskara estela errasa!

Klakea
Zapata hotsa
baino gehiago

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Ihesi
Karrantza
lur gainean
zein azpian

ARGIA

er d i k o k a i e r a

kultura eta aisia

Izarapetik emeki

Emakumeen sexualitateaz hitz egitea erabaki du Tanttaka konpainiak lan berrian. Egiazko lekukotzak abiapuntu hartuta, adin ezberdineko bost emakumeren bizitzak josten dira *Emakumeak izarapean* izeneko ikuskizunean. Mireia Gabilondok zuzendu du martxotik euskal antzokietan ikusgai den lana.

AINARA GURRUTXAGA
Argazkiak: Karlos Corbella

2007ko maiatzaren 20a

ARGIA

29

Emakumeak izarapean antzezlaneko bost protagonistak, ezkerretik eskuinera: Aitziber Garmendia, Teresa Calo, Beatriz Martinez de Antoñana, Sara Cozar eta Pilar Rodriguez.

Maindire beroen sekretuak

BURUKIAREKIN HANKA TARTEA igurzten duen bitartean printze batek bahitu eta zaldi gainean eramaten duela imajinatzea gustatzen zaio bati. Modu bortitzean besoetatik heldu eta atzetik ematen dion ezezagun bat du buruan besteak. Auzoko fruitu saltzailearekin ditu fantasia erotikoa beste batek, eta gorri-gorri eginda irteten da egunero haren dendatik, hark zerbait antzemango diolakoan. Horiexek Tanttakak eszenara eramane dituen pertsonaietako batzuen fantasia sexualak. *Emakumeak izarapean* erakutsi nahi dizkigute, sexua nola bizi duten adierazteko eta haren bidez haien bizitzaz zertxobait gehiago jakiteko. Sexua aitzakia hartuta emakumeen sentimenduez mintzo da lana: maitasunaz, desioez, beharrez, beldurrez. Umoreak eta bizitzaren garratzak zipriztintzen ditu puzzle baten moduan eraikitako istorioak.

Duela lau urte sortu zen ideia. Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak antzezlanen idazketarako ematen dituen diru-laguntzak direla medio. Mireia Gabilondok, Lurdes

Bañuelosekin batera laguntza hori eskuratu eta emakumeen sexualitateaz idaztea erabaki zuten. Errealitatera ahalik eta gehien gerturatu asmoz Bizkaia, Gipuzkoa, Araba eta Nafarroan ia 400 emakumeren lekukotzak bildu zituzten, Clara Perez kazetariaren laguntzaz, eta guztiei zera galdetu: Zer gertatu zaizu, ez gertatu izana nahiago zenukeen? Eta zer nahi duzu gertatzea eta oraindik ez zaizu gertatu? Bildutako erantzunak inspirazio bilakatu ziren, eta testu dramatikoak idazteari ekin zioten. “Urtebetez aritu ginen testua lantzen. Eta ondoren hantxe gelditu zen kaxoian, ia hiru urtez. Duela gutxi kaxoia berriro ireki nuen arte. Zuzenketatxo batzuk egin eta muntatzeari ekin genion” dio Mireia Gabilondok, antzezlanaren zuzendariak.

Gabilondo antzerkira itzuli da lan honekin, azken boladan telebistan –*Martin* telesaila (ETB1)– eta zinean –*Kutsidazu bidea, Ixabel*– aritu baita batez ere. Kukai dantza taldearen bi lanak –*1937, gogoaren bidezidorre-*

tik eta Otebizar biraka— ere berak zuzendutakoak dira, Tanttakarekin ekoizpen partekatuan. Gogoz heldu dio zuzendariak antzerkirako buelta honi, testuan eta aktoreen lanean oinarritutako lanari. Lan prozesua ez dela batere zaila izan aitortzen du, oso garbi baitzituen hasieratik ikuskizunaren nondik norakoak. Lan taldean ere eroso sentitu dira: “Ta denak aspalditik ezagutzen nituen, elkarrekin lan eginak gara, eta beraz, oso eroso sentitu naiz. Zuzendari gisa taldeak niregan konfiantza izan du eta hori garrantzitsua da”.

Bost emakume, bost mundu

Agertokian egurrezko leiho luze ederrak. Antigoaleko etxe handi zaharra iradokitzen dute. Usuenik Tanttakan zuzendari aritzen den Fernando Bernuesek diseinatu du eszenografia, Edi Naudorekin batera. Espazio zabal eta goxoa sortu dute, errealitatearen eta ametsaren artean dagoen gunea.

Sei dira guztira eszenan ageri diren aktoreak. Bost emakume eta gizonezko bat.

Ikuslearentzat ezagunak dira guztiak ere: Pilar Rodriguez beteranoa —besteak beste Tanttaka, Txalo eta Hika taldeekin lan egindakoa—, Teresa Calo —konpainia askorekin aktore ari-tua, eta antzerki idazlea—, Sara Cozar —*Goenka* leko aktore eta antzerkian zenbait lanetan ari-

“Genero” ikuskizunak

Azken urteetan, konpainien egituraketa modu berriak rolen banaketa zehatzagoa eragin du antzerki konpainietan. Sormen kolektiboa atzean utzita —nahiz eta antzerkiak beti duen kolektibotik zerbait— egituratuagoa da antzezlan batek oholtzara iritsi arte egiten duen bidea. Aldaketa horrek duela urte batzuk ezkutuagoan gelditzen ziren zenbait lan azaleratu ditu nolabait, eta emakumeek euskal teatroaren egituretan paper garrantzitsua dutela nabarmen utzi, dela zuzendaritzan, idazketan, interpretazioan edo arlo teknikoan. Azken hamarkadetan euskal teatroaren zenbait sektoreen “feminizazioa” ere eman dela esatera ausartu zen Pedro Barea antzerki kritikaria Eusko Ikaskuntzak euskal teatroari eskainitako zenbaki berezian. Feminizazio horrek emakumeei buruzko lanak ugaltu dituela azpimarratzen du artikuluan. 1978an Mari Urrike konpainiak sortutako *La mujer rota* aipatzen du kritikariak emakumeei buruzko gaiak jorratzeko lehenengotako antzezlan gisa. Itziar Lazkanoren *Dulce puta* edo Eguzki Zubiaren hainbat bakarrizketa aitzindari izan ziren baita ere. Ondoren heldu ziren Legaleonen *Cómeme el punto*, Ana Pimentaren *Madre Coraje*, Agerre teatroaren *Frida Kahlo* eta *La noche de Molly Bloom* edo *Marranadas*, Tanttakaren *Todas culpables* edo Adosen *Lamiak*; eta berrikiago Agerreren *Emakumeak gori-gori*, Hikaren *Ai*, Ama edo Adosen *Las mujeres de verdad tienen curvas* batzuk aipatzearen. Badirudi hortaz, oraindik ere badela bereziki emakumeei buruz oholtzatza gainean hitz egiteko beharra, gizartearen emeki ematen ari den aldaketa ere eszenan islatzeko beharra.

kulturagenda

Maiatzaren 15etik 31era

Urdaneta kalea, 9 | 20006 donostia

Erakusketak

Jose Ramon Amondarain

Sin fin. Islaren isla

Apirilaren 19tik ekainaren 16ra

Erakustaretoa

Isidoro Guinea

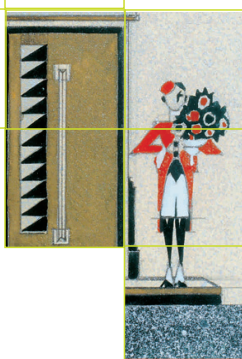
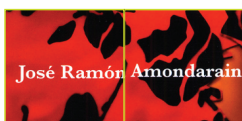
Eta dekorazio arteak

Apirilaren 25etik ekainaren 16ra

Ganbara aretoa

Orduetgia: 10:30-14:00 / 16:00-20:30

Igande eta astelehenetan itxita

Kristobaldegi, 14 | 20014 donostia | www.arteleku.net

Serigrafia ikastaroak

Hastapena

Maiatzak 14-25

Koordinazioa: Allende Arnaiz,

Nerea Lopez

Taldeak: 6 lagun gehienez

Orduetgia: 16:00-20:00

Irudi digitala editatzea: GIMP

Ekainak 4-8

Koordinazioa: Gipuzkoako Software As-

kea Elkarte

Prezioa: 30€

Taldeak: 10 lagun gehienez

Orduetgia: 10:00-14:00

Gipuzkoako Foru Aldundia

tutakoa—, Beatriz Martínez de Antoñana —Porpol konpainian eskarmentatua—, eta Aitziber Garmendia —*Martin* telesailean aritzeaz gain hainbat antzezlanetan parte hartutakoa—. Asier Hernandezi egokitu zaio aurreko bost emakumeek bidean topatzen dituzten gizonezko guztien rolak betetzea. Sendo nabari dira aktoreak ikuskizun guztian zehar, eta ederki islatzen dituzte generazio ezberdinetako emakumeak. “Lan minimalista da estilo aldetik”, dio zuzendariak, “aktoreak biluztuta ikustea nahi genuen”.

Antzezlanaren eszena laburrez osatua dago, eta bost istorio nagusiak zatika azaltzen zaizkigu, elkarrekin gurutzatuta. Formula horrek bizitasuna ematen dio hasieran obrari, nahiz eta bukaera aldera nahiko errepikakorra ere bihur daitekeen. Dena den, hasieratik bukaerara oso modu atseginean gidatzen da ikuslea proposatutako pertsonaia eta istorietan barrena.

Musikak eszenen arteko lotura horretan asko laguntzen du. Konpainiak normalean bere lanetan musika originala erabiltzen badu ere, oraingotan abesti ezagunak erabiltzea erabaki du: “Irratiko musikak balira bezala da. Bizitzan askotan gertatzen da, momentu berezi batean irradian edo tabernan musika bat baldin bazegoen, musika horrek momentu hori gogoraziko dizu aurrerantzean”.

Musikak lehen planora jauzi egiten du, esaterako, bost emakumeek euren fantasiak publikoarekin partekatzen dituzten eszenan. Euren izara beroetan galtzen garela, Ave Maria ezagunak betetzen du oholtza gaina. “Freud kontsultatu beharko nuke zein lotura dagoen ikusteko!”, dio Gabilondok barrez, “Garbi dago konnotazio erlijisioa duela, baina niretzat antza konnotazio sexuala ere badu. Jende askori deitu dio atentzioa momentu horrek”.

Euskal eszenan oso ohikoa ez den gaia ekarri du Tanttakak oraingoan, eta ikuslearen erantzuna nolakoa izango den jakiteko irrikan daude: “Inoiz ez dakizu lan batek zein harreara izango duen, hori bai dela misterioa!”. Antzezlanaren helburuetako bat gaia bera normalizatzen laguntzea bada ere, bada beste helbururik: “Antzokitik jendea pozik irteeta nahiko genuke, bizipozarekin. Dagoen puntuan dagoela ere, gogo batekin irtetea, goza-

tzeko, dela bikotearekin dela bakarrik. Desioa piztea nahiko genuke”.

Martxoan Eibarren euskaraz eta gaztelaraz estreinatu zuten lan hau eta Euskal Herrian barrena aurkeztzen ari dira orduz geroztik.

Tanttakako kideak momentu goxoan daukela aitortu dute, eta lana ez zaie falta. Berreskuratu berri dute *El florido pensil* sonatua, eta aretoetan ikusgai dituzte *Ezezaguna helbide bonetan* eta Kukairekin eginiko bi dantza ikus-

kizunak ere: 1937, gogoaren bidezidorretik eta Otehitzari biraka. Gainera Tentazioa ekoizpen etxeko kide izanik, telebista eta zineman ere lanak egiten dituzte: “Ikus-entzunezkoetan lan askorekin gabilta, bai. Zoritzarrez horretatik bakarrik bizitzea oso zaila den arren, antzerkira itzultzea gustuko dugu beti, oso gustura aritzen gara, oso gozagarria da eta”. ■

Bizkaia, Gipuzkoa, Araba eta Nafarroako ia 400 emakumeren lekukotzak bildu zituzten antzezlanaren prestatzeko. Zera galdetu zieten: zer gertatu zaizu, gertatu ez izana nahiago zenukeena? Eta zer nahi duzu gertatzea eta oraindik ez zaizu gertatu?

Klakea

zapata hotsa baino gehiago

Bizi dugun multikulturalismoaren ondorioetako bat izan daiteke, gure herrian bestelako dantzek arrakasta izatea. Klakea horietako bat da, eta geroz eta jende gehiago ausartzen da ikastera. Zapata zaratatsu horiek jantzi eta musikaren erritmora dantzatzeko konplexu gutxi erakutsiz.

MAIDER BELDARRAIN
Argazkiak: Karlos Corbella

KLA KLA KLA klakeko zapaten hotsa entzuten da Erretereriako (Gipuzkoa) Kontserbatorioko gela batean. Gelara gerturatuz gero zapatek sortzen duten melodiaz gain, hainbat ikasle ikusten dira aurrean duten irakaslearen erritmo eta dantza berberak egiten. Bost minutuz begira egonez gero, edonori zapata berezi horiek jantzi eta dantza egiten hasteko gogoia pizten zaio. Erritmo azkar eta zaratatsua barruraino sartzen baita, eta klakeko irakasle den Larraitx Ugartemendiak dioen legez, “gogoia duen edonork ikasi dezake klakea dantzatzeko, belarria ere erraz ohitzen baita erritmo honetara”.

Larraitx Ugartemendia Mentxu Medelen Thalia Dantza Estudioan hasi zen dantza klasikoa ikasten, gerora Madrilen Carmen Roche eskolan Real Conservatorio de Música y Danzako (Musika eta Dantzako Errege Kontserbatorioa) titulua jasoaz. Halere, aldaketa ondoren etorri zen Dantza Garaikideko eta Klakeko Imperial titulua lortuaz. Ordutik, bere lanbidea dantza klasikoko eta klakeko irakaslea izatea da, “nire txikitako

ametsik politenean ere ez zen azaltzen dantza egitekin bizitzea...”.

Dantza mundua eta bere diziplinak

Kanpotik begiratuta dantza klasikoak eta euskal dantzak, edota klakeak eta balletak oso desberdinak dirudite. Kanpoko bereizketa horietatik harago, oinarrian ere elkarren artean ez dute zerikusirik. Guztiak dira dantzak, baina dantza bakoitzak bere izaera du. Ugartemendiak honakoa gehitzen dio: “Dantza klasikoa oso diziplina gogorra da, aldiz, klakea adibidez, askoz ere

Larraitx Ugartemendia klakeko ikasleekin Erretereriako Kontserbatorioan.

dantza askeagoa da. Nik klakea esaldi batean definitu beharko banu, dibertimenduzko dantza dela esango nuke”. Larraitz Ugartemendiarentzat dantza egitea bere bizimodua da, eta bera horretaz erabat jabe da: “niri txikitatik gustatu izan zait dantza egitea, hala ere, sekula ez nuen pentsatuko dantza egitetik biziko nintzenik. Gainera, gaztetxoa zarenean ez da erraza gurasoei dantzaria izan nahi duzula esatea”. Bere begirada iraganera joan balitz bezala galtzen da, hitza berriz berreskuratutakoan gehitu du: “Nik aparteko laguntza izan nuen, matematika irakasle nuen Angel Mari Elkanok animatu baininduen dantza serio egiten hastera. Modu batean ala bestean, berari zor diot egun daramadan bizitza izatea”.

Klake klaseen arrakasta

Klakeak erritmo anitz izateaz gain, inprobisazioz beterik dago, musikak eta hankak markatzen baitute erritmoa. Urtetik urtera, geroz eta ezagunagoa da Euskal Herrian. Ugartemendiak berak 120 ikasle ditu, eta beste asko itxaron-zerrendan daude. “Adin guztietako jendeak ikasten du klakea dantzatzeko, sei urtetatik hasi eta berrogei urte arte. Asko haurren gurasoak izaten dira”. Klakea oso dantza erakargarria da, bai musikagatik bai erritmoagatik, eta dirudienez euskal dantzariak eta ikusleak ohitu egin dira bestelako dantzak ikustera eta egitera. Duela sei urtetik Garazi Diaz de Cerio errenteriarra klakea ikasten ari da, eta astean ordu batez jarduten da dantzatzeko. Bere lagunak klakea dantzatzeko zutela-eta, “inbidiagatik” hasi zen. Klakea dantzatzetik ea gehien zer gustatzen zaion galdetzean, berehala erantzun du: “Soinua, pausoak, lagunekin dantza egitea eta abar. Gainera, duela bi urtetik guk geuk asmatzen ditugu klakeko koreografiak eta hori izaten da onena!”.

Dantza oraindik nesken kontua al da?

Jaiotzen garenetik ezberdintzen ibiltzen gara elkar, jolasek sexu kontuak ulertuko balituzte bezala. Dantza mundua ere betidanik nesken munduarekin lotu da. Larraitz Ugartemendiaren aburuko “oraindik neska eta mutilen arteko berezitasuna nabaria da dantza egiterakoan, eta portzentaiak aztertuko bagenitu, neskek %80 osatzen dute eta mutilak berriz, ozta-ozta iristen dira %20ra”. Hala eta guztiz ere, argi du urteak pasa ahala, geroz eta mutil gehiago animatzen dela dantzatzera.

Euskal Herria eta dantza

Lucía Lacarra, Jone San Martin, Urtzi Aranburu, Iker Murillo, Igor Yebra, Amaia Dorronsoro, Katixa Perea, Larraitz Ugartemendia eta abarrek ospe handia lortu dute dagoeneko dantza munduan. Bakoitzak bide

Larraitz Ugartemendia klakeko zapaten burdinazko zola erakusten.

ezberdineko hautua egin duen arren, guztiak Euskal Herrian hasi ziren, baina euren bizitzako une batean atzerrira joan beharrean aurkitu ziren formazio egokia jaso ahal izateko. Ugartemendiaren ustetan, “dantza mundua hain lehiakorra izanik ia beharrezkoa da hemendik ateratzea eta formazio egokia jasotzea. Hori bai, ederra litzateke bertan dantza estudio onak izatea!”.

Gutxi batzuk iristen dira gailurrera, hots, dantza lanbide izatera. Bidean askok utzi egiten baitute arrazoï ezberdinak direla medio. Puntara iristen direnak ordea, bi aukera izaten dituzte: irakasle izatea ala dantzari profesional gisa bizitzea. Larraitz Ugartemendiak aurpegiari irria duela dio: “Nik lehenengo bidea hartzeko aukera izan nuen duela zortzi urte, eta oso gustura nago”. ■

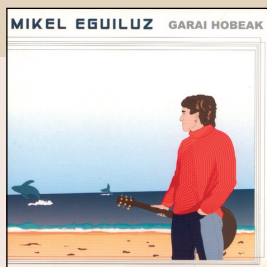
Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Pop-rocka eta folka, biak bat

Bagenekien Gasteizen gitarrekin lagunduta doinu xuabeak lantzen zituen tipo bat zegoela. Popa egin arren, abesteko eran folketik hurbil zegoela ere antzematen zen, eta tarteka Koiuntura talde iruindarra gogora ekarri zigun. Estreinako lan honetan instrumentu tradizionalen laguntzarekin malenkonioa eta sentipen kutsu handia duten kantuak folkaren kolore eta giro bereziz jantzi ditu. Esku-soinua, teklatuak, gaita edo gitarra bat tartean. Euskaraz abestutako hamabi kantuetan forma eta izaeran ia biluzik Ternuara joandako senitartekoari, lagunaren aspaldiko gutunei, desiratzen duen maitasun horri, *bullying*aren biktima Jokini, gerrari edota adierazpen askatasunari abesten die. Tarteke umoretsu aritzen den arren, emaitza hobeak lortzen ditu *Nik, J* moduko kantu sentikorretan.

Garai hobeak

Mikel Eguiluz

AUTOEKOIZPENA

Iraupena: 48'50"
7,95 euro

MIKEL EGUILUZ

«Gustatuko litzaidake talde bat osatu eta abestiei kolore gehiago ematea, babestuago sentituko nintzateke»

Zure musikak pop-rocketik eta folketik, bietatik, asko dauka. Are gehiago, diskoan instrumentu tradizional dezente sartu dituzu...

Zaila egingo zitzaidan diskoa estilo bati lotzea, baina egia da pop eta folk doinuak hainbat abestitan daudela. Bestalde, folk doinuak jorratzea lagungarria izan zait abestiak apaintzerako orduan. Horretan asko zor diet lagundu didaten musikariei.

Zein da helburua kantu bat idazterakoan? Terapia?

Nire buruarekin lasaiago gertatzea, eta jendeari nire hitzekin zer-bait berezia transmititzea. Animo handiak jaso ditut lan hau ekoiztu nuenetik, eta hori niretzat ordainezina da. Horregatik triste bukatzen diren egunetan horretan pentsatzeak irriñoa itzultzen dit. Hala, terapia bat baino gehiago musika niretzat sendagaia da, nire eguneko asmoetan ilusioa ez galtzeko laguntzen nauena.

Zergatik dira "garai hobeak"?

Izenburuak etorkizunean du begirada jarrita, momentu horretan

nire bihotzak hori beharrezkoa ikusten baitzuen aspal-di bilatzen ari naizen maitasuna aurkitzeko. Garai hobeekin amatea izan zen diskoa sortzera eramanez ninduen pentsamendua.

Diskoa kapritxoz autoekoiztu duzu edo diskoetxeek paso egiten dutelako?

Autoekoiztea aukeratu nuen diskoarekin nituen hel-

buru guztiak diskoetxeekin ez nituelako lortuko agian. Nik aukeratu dut salmenta prezioa, gaurko merkatu zail honetan publiko zabalagoarengana heltzen saiatzeko.

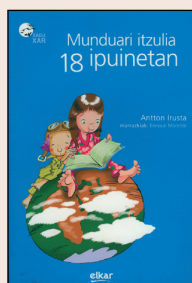
Ikusten al duzu zure burua talde batean, edo nahiago duzu bakarka aritzea?

Bakarka aritzeak askatasun handiagoa ematen dizu, gehienbat kontzertuak egiterako orduan; baina ozentasunean indar falta sumatu daiteke batzuetan. Izugarri gustatuko litzaidake talde bat osatu eta abestiei kolore gehiago ematea, babestuago sentituko nintzateke. Baina, aldi berean, abestien hitzak beste modu batean idatziko nituzke. Ikusiko dugu zer gertatzen den...

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Munduaren itzulia 18 ipuinetan

Antton Irusta

ELKAR

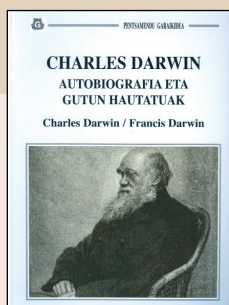
156 orrialde

10,90 euro

Mundua ipuinen bidez ezagutzeko

Antton Irustak munduan barrena bizi diren haurrak nolakoak diren eta zer ipuin ezagutzen dituzten jakin nahian dabilzan hamar urtetik aurrerako neska-mutilentzat idatzi du *Munduari itzulia 18 ipuinetan*. Narrazio bakoitzaren aurretik, aukeratutako herriko gaztetxo batek egiten du bere buruaren eta bizi den familia eta herriko ohituraren aurkezpena. Adibidez, Alenuskua Moskuko auzotegi batean bizi da, balleta ikasten ari da, eta azitia izan nahi zuen nekazari pobreaken istorioa kontatzen du. Raine berriz, Finlandiako familia laponiar bateko semea dugu, eta umerik gabeko senar-emazte

arrantzaleei gertatutakoa ematen digu aditzera. Eta Ghana zatatsuan bizi den Naakuk, Kiboko hipopotamoaren gorabeherak azaltzen dizkigu. ■

Charles Darwin.

Charles Darwin / Francis Darwin

GAIK

428 orrialde

24 euro

Darwinen autobiografia eta semeak aukeratutako gutunak

Joan Ignazio Abrisketak euskaraturik plazaratu du Gaiak argitaletxeak *Charles Darwin. Autobiografia eta gutun hautatuak* izenburuko liburua. Bertan agertzen dira geologian, botanikan eta, batik bat, eboluzioaren eta hautespen naturalaren gaineko teoriarekin zientziari egindako ekarpenengatik gogoratua den Charles Robert Darwinen autobiografia. Bere ilobentzat, argitaratzeko inolako asmorik gabe, zientzialariak idatzitako autobiografia xume bezain polita dugu haxe. Bestalde, Darwinek bere garaiko zientzialari, naturalista, senide, lagune eta pertsona ezezagunei idatzi zizkien gutunak ere bildu ditu liburuak, haren seme zen Francis Darwinek 1892an kaleratu zen libururako espreski aukeratutakoak. ■

Luzien Etxezaharretaren gogoetak

Animalietatik batek ere ez du mintzorik baizik gizonak, dio esatera zaharrak. Eta egia borobila ez izan arren –bada hizketan dakienik–, onartu beharko dugu haiek ez digutela mundua kontatzen baina *jasaten dute, guk bezala, abereak garenaz gero* –Luzien Etxezaharretak dioen moduan–. Eta zehatz-mehatz gertatzen zaiena agertu ezin diguten horiek iradokitzen dizkioten gogotez blai dago, hain zuzen ere, Etxezaharretak Maiatz argitaletxean plazaratu duen *Inter porcos. Kronika aberezealeak*. Errepide batetik zihola hilda aurkitutako katu baten begiek eragindako pentsakizunak; txerriari dion maitasuna; Auschwitzeko deportatuen gisara tren batean hiltzera zeramatzen aratxeen kopetek eta muturrek sortutako hunkipena; bele beltzari euskal literaturan sortutako irudi ezkorren aurrean, *biba beleak!* aldarrikatzea... ■

Inter porcos. Kronika aberezealeak

Luzien Etxezaharretak

MAIATZ

150 orrialde / 15 euro

Aitor Aranak, gaztetxoentzat

Hamar urtetik aurrerako haurrei zuzendua dago Aitor Aranak Ibaizabal argitaletxearen bidez kaleratu duen *Lagun berezi bat*. Bederatzi urte zituenean jasandakoak agertzen ditu hartan narraizaleak. Baserri bateko semea, hamalau urteko anaia nagusia baino ez zuen izan lagun ordura arte. Denik hurkoenik hurkoena zen anaia berarentzat. Baina bakarrik gelditu behar izan zuen, anaia hori Gasteizko ikastetxe batera joan zenean. Harrez geroztik mutikoa beldur zen, ikastolako astakiloenak zer egin ziezaioketen pentsatuz, bakarrik zegoela ikusterakoan. Eta gauzak gehiago okertu zitzaizkion, aldameneko etxera etorritako bizilagun berrien portaera nazkagarria zela-eta. Orduan, lagun bat aurkitu zuen basoan, nahiko berezia; baina hartaz etxekoei hitz egin zienean inork ez zion sinestu benetakoa izan zitekeenik. ■

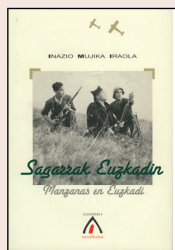
Lagun berezi bat

Aitor Arana

IBAIZABAL

92 orrialde

9,80 euro

Sagararak
Euzkadin

Inazio Mujika
Iraola

ALBERDANIA

118 orrialde

14 euro

Bilbo beregain izan zen azken gau hartan

Gerra Zibilaren 70. urteurrenean kaleratu zen *Sagararak Euzkadin. Manzanas en Euzkadi* liburu berezia. 1937ko ekainean faxistak Bilbon sartzeaz zeudela, agintariek jada handik alde egin zuten. Inazio Mujika Iraolaren kontakizunak hustsik geratutako Carlton hotela zaintzen zegoen gudari baten eta gerraren berri ematera etorritako kazetari ingelesaren artean sortutako adiskidetasuna islatzen du. Honi, Gerardo Markuletak gaztelaniaz egindako bertsioa eransten zaio. Eta narrazio biak osatzeko Bidasoa Institutuko eta Blasco Olaetxea bildumako argazki aukeratuak gehietu dituzte,

sufrimendua, borroka, malkoak, beldurra eta itxaropena agertzen dutenak. **I**

Prest al zaude, Kroko? Etxeko txikiak janzten ikas dezaten

“Koko-moko-koko... Prest al zaude, Kroko? Ez! Praka bakeroak janzten ari naiz”. Horrela ekiten dio etxeko txikiak poz-pozik uzteko adina ezuste politez betetako *Prest al zaude, Kroko?* liburuxkoak. Orriz orri, krokodilo laguna ondo janzten nola doan ikusteaz gainera, orri lodi bakoitzetik ateratzen diren benetako objetuekin liluratuko da haurtxoa: izan ere, leihoa, bakeroak, ohea, jertse horia, beroki gorria, ispilua eta dagoeneko guztiz jantzita lagunengana lasterka doan Kroko ia eskuartearen ikus ahalko ditu. **I**

Prest al zaude?

Jo Lodge

IBAIZABAL

18 orrialde / 11,90 euro

ITZIAR MADINA

«Gure iraganetik hainbat gauza berreskuratut behar genituzke»

Edgar Morinen esaldi batekin ematen diozu hasiera zure liburuari. Zergatik?

“Beste eguzkia, heriotza”, bai. Egoki iduritu zait gaurkotasun modernoaren arteko tirabiraz ari den nire nobelaren sar hitza gisa. Esaldiak dio eguzkiak bezala, heriotzak ere itsutzen gaituela. Beldurtzen, sarri. Gure zaharren heriotzarekin batera, kultura, jakintza eta izate oso bat eskapatzen zaigula iduritzen zait, eta horri ez diogula aurrez aurre begiratu nahi. *L'homme et la mort* liburuan, Morinek erakusten du jende arkaikoengan hots, gure arbasoengan heriotza bizitzaren parte zela.

Nola laburbilduko zenuke *Beste eguzkiaren* mamia?

Eraikuntza eta higiezin enpresa batek bereganatu nahi duen herrian elkar topo egiten duten artzain erretiratu baten eta *okupa* batzuen arteko hartu-eman delak esanez. Badaiteke hori aitzakia izatea arkaikotasun eta gaurkotasun modernoaren arteko tirabiraz hitz egiteko. Mundu globalizatutik at deus gutxi dagoela badirudi ere, zerbait egon badagoelako esperantza daukat. Liburuan gurutzatzen diren gaietatik bat, beraz, hori litzateke, gaurko munduari buru egiten ahal zaiola.

Tradizioaren aldeko apustua al da zeurea?

Tradizioa baino arkaikotasuna dei nezake nik *Beste eguzkian* sakontzen saiatu naizena. Horrek erran nahi du gure iragan historikora begiratu behar dugula eta handik hainbat gauza berreskuratut: berdintasuna ematen zigun inguruaren kontzeptua, adibidez, elkartasuna jokamolde naturala egiten zuena. Alegia, iragana idealizatu gabe, iturri zaharretik ura beti berri mantentzen saiatu beharko genukeela.

IMANOL OTEGI / A.P.

Hustutako herri bat berriz zutik jartzeko ahaleginak

Bere bizitzako urte gehienak mendian eman dituen Domingo artzain zaharrak hartutako

erabakiarekin ematen dio hasiera Itziar Madinak *Beste eguzkia* nobelari. Beti zaindu izan dituen kabalak bertan utzi eta Miarritzera joatekoa da, mende erdi bat atzera jendez hustu zen bere sorterriri azken bisita eginaz. Izan ere, nekazal leku hura, enpresari talde prestu batek Euskal Herriko goi mailako turismo berdearen ikur bihurtu nahi luke, eta bilera batera dei egin diote artzainari, itxuraz hutsik dagoen herri horren azken biztanlea delako; baina bereziki, lur haien %90a komunala dela ziurtatzen duten txostenen jabea izateagatik. Domingo zaharra da, eta ez zaizkio enpresarien asmoak oso txarrak iruditzen, bere herri hilari nolabaiteko bizia eman baitiezaioteke. Baina sorterrira ber-

Beste eguzkia

Itziar Madina

TXALAPARTA

192 orrialde

16 euro

taratzen denean ezusteko galanta hartuko du, herriko etxe batzuk berreraiki eta duela hamar urte bertan pozik bizi direnekin topo egingo baitu. Jende gaztea da, eta arrotz egiten zaizkio haien hizkera, ohitura libreak eta janzkerak, baina sinpatia die era berean, aurrerapenak emandako onurak baztertu gabe, iraganean mantendu ziren ohitura onei jarraiki bizi nahian dabiltzalako... **■**

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Pilar Belzunze k Espainiako Kulturaren Montblanc saria jaso du, Chillida Leku museoaren eta fundazioaren bitartez Eduardo Chillidaren lana hedatzen laguntzeagatik. Eskultorearen emazteak luma estilografikoa eta 15.000 euro jaso zituen sari moduan. Sariaren zenbatekoa Legazpiko Lenbur fundazioari emango dio Belzunzek, Euskal Herriko Industriaren Ondarea eta Memoria berreskuratzeko egindako lanarengatik.

Pablo Sastre k *Gauzen presentzia* liburua kale-ratu du Elkar argitaletxearen Etabaida sailean. Sastrek egungo gizarteaz gogoeta egin du objektuen eta haien erabileraren bitartez.

Nicanor Zabaleta harpa-jotzaile donostiarra eta Domenico Scarlatti musikari italiarra izango ditu ardatz abuztuaren 6an hasiko den Donostiako Musika Hamabostaldiaren 68. edizioak. Errusiako musikak ere tarte berezia izango du egitarauan.

David Barberok *Garan*:

«Azkenaldian, antzerkia museo bat bihurtzen ari dela uste dut. Obra klasikoak hartu eta planteamendu estetiko iraultzaile batekin muntatzen dira, baina gaiak gaur egungo arazoekin izan deza-keen loturarengan pentsatu gabe. Eta jendeak antzerkia urruneko zerbaite balitz bezala ikusten du geroz eta gehiago, bere arazoak jorratzen ez dituen zerbaite moduan».

Kinik eta Santi Oruek *Gau*

Gasteiz aldizkarian: «Antzerkian bezala gertatzen da komikigintzan, beti esaten da krisian dagoela baina bertan jarraitzen dugu. Helbururik nagusia ghetotik irtetea da. Horretarako, argitaletxeek arrisku gehiago hartu behar dute beren gain. Saialdiak egon badaude, desberdintasuna bilatzen dutenek arrakasta lortzeko, baina azken finean saialdiak baino ez dira».

Krea Proiektuak eta Krea Gaztea bekak emango dituzte

ARABAKO VITAL KUTXAK babestutako Krea (<http://www.krea-red.com>) egitasmoaren barruan Krea Proiektuak eta Krea Gaztea bekak emango dituzte. Proiektuen atalean bost beka emango dituzte egungo artearekin, musika-konposizioarekin, koreografia sorkuntzarekin edo antzerki sorkuntzarekin lotutako egitasmoak garatzeko. Horiez gain, gazteentzako –1977ko maiatzaren 1az geroztik jaioetakoentzako– hiru beka emango dituzte. Sortze-espezialitatearekin lotutako sorkuntza proiektuak garatzeko eta ikasketak sakontzeko bekak izango dira. Bekak eskatzeko epea ekainaren 30a arte egongo da zabalik.

Liburulibre ekimena abiatu dute Zumaian

ZUMAIAKO UDALEKO EUSKARA ZERBITZUAK Liburulibre izeneko ekimena jarri du martxan. Bookcrossing delakoaren antzeko ekimen horrek helduengan euskaraz irakurtzeko grina sustatzea du helburu. Horretarako, 30 liburu jarri dituzte herritarren eskura Zumaia hainbat txokotan (kiroldegian, turismo bulegoan...), nahi dutenek hartu eta irakurri ditzaten. Liburu guztiak euskarazkoak dira; tartean itzulpenak daude.

Liburulibre: www.zumaia.net/liburulibre.

Bookcrossing: www.bookcrossing.com.

*uda 2007

GAZTE ETA HELDUENTZAKO BARNETEGIAK

16 urtetik aurrera B eta D ereduak

Bakaikun Nafarroa
Sakana bailaran, Aralar eta Urbasa artean

Arrigorrrin Ondarroa
Itsas pentsioa, hondartza gainean

***Bilbon** Gauda etxean

Uztaila, Abuztua eta Iraila

Gabriel Aresti

San Bizente 2 - 4. - BILBO - Tel: 94 423 75 91 - www.gabrielaresti.com

Elkarlan
euskaltegia

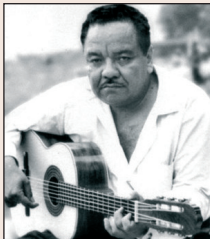
Maleta berriak, ezinezko maletak

Riomundo nobela: Jon Maia. (Txalaparta)
Sabor a mi kanta: Alvaro Carrillo (Mexiko)

Halabeharrak, zoriak eta aiurriak ekarri ninduten kazetari-tzara, baita, handi-handika, politika eta literatura jorrazera ere. *Riomundo* nobela eskuetara heldu orduko ezaguna nuen nobelaren istorioaren historia. Protagonista —*Jesukristo* esaten zioten hura, *Tente* guretzat— ezagutu nuen. Abertzaleek, komunista izateagatik, mespretxuz begiratzten zioten hura. Abila zen alabaina. Ormaiztegiko Zubipen, kantaldi mitiko —sarrerak ehun pezeta balio zuen— bateko pasadizoaz akordatzten naiz: kanpoaldea autoz gainezka, aparkatzeko lekuri ez. *Tente* —eta koadrilakoak— ailegatu orduko *munipek* isun mordoa jarria zuten. *Tentek* isun haietako bat hartu eta bere autoan paratu zuen. *Listo!* esan zuen. Bizkorra zen, bizkorra zenez.

Riomundoren egilearen aita ere ezagutu nuen. Leopoldo izenez gogoratzten dut. Baliteke memoriak huts egitea. Nik baino hobeto ene anaia Nikok ezagutu zuen. Leopoldo ez zen pertsona arrunta, diferentea zela esango nuke. Berarekiko azken akorduak amak ekarri zizkidan *Riomundoren* egilea nor zen aipatu nionean: “Horren aita 1977ko Askatasunaren Ibilaldian [mitikoa] ederki portatu zen aitarekin eta biokin, Arazurin. Polizia zaldiz oldartu zen jendearen kontra eta borda batera lagundu zigan”.

Literatura eta politika: ene patuaren adierazle. Hauteskunderen garaia itzuli da gurerara beste behin ere. 2005eko

Alvaro Carrillo

Eusko Legebiltzarrerako kanpaina heldu zait gogora: Edorta Jimenez idazleak Jon Maia Aralar alderdiaren mitin batean bertsoan aritu zela idatzi zuen *Berriako* kronikan. Jon Abril idatzi beharrean Jon Maia idatzi zuen, nonbait. Hurrengo egunean, *Riomundoren* egilearen zuzenketa zekarren *Berriak*:

“Ni Aralarra perretxi-koetara baino ez naiz joaten”. Buruz ari naiz. Hori dut akorduan baina, baita gogoa goibeldu zitzaidala ere. Nire jitearen seinale, gure patuaren desaire.

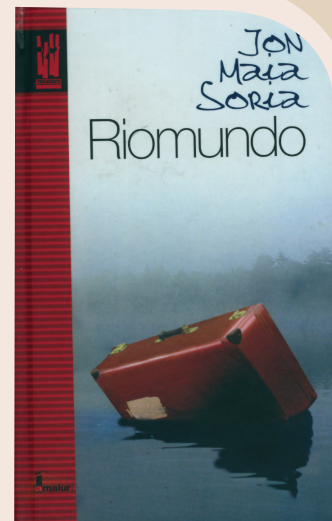
Heldu dira berriz ere hauteskundeak: gure udal eta foru aldundietako eserlekuen ordezkarien emaille, geure sukarraren iragarle, geure historia berriaren ezintasun adierazle, geure istoriaren istorio berrien eragile.

Riomundoko mundua dut gomutan, historia beti errepi-kan. Orduko mesprezuak, mespretxu dira gaur egun. Maleta berriak heldu dira berriro gurera, eta ezinezko maletak —Juanjo Olasagarren nobela gogoan— dira gure pusken eramaile oraindik ere.

Alvaro Carrilloren *Sabor a mi kanta* entzuten ari naiz, Amaia Zubiriaren ahotsean —Chavela Vargasek abesten zuen hura—. Aralarren imajinatzen dut Amaia, kantari: “*No pretendo ser tu dueño. No soy nada yo no tengo vanidad. De mi vida doy lo bueno. Soy tan pobre, que otra cosa puedo dar. Pasarán más de mil años muchos más...*”. Eta gure historiako istorio berrien letra berriak jalgi zaizkit: “*Pasarán más de mil años y veras, que la vida es un engaño, de veras. La impaciencia nos delata, la inocencia nos relata, día a día una vez más...*”.

Riomundoko mundua, Leopoldo edota Alvaro, istorio gazi-gozoen eragileak.

MIKEL ASURMENDI

Zure mendiko erosketak ondo lotu

Euskal Herriko denda-katerik handiena kulturazko aisian. **Adituak** gara, baita **bidaiak** eta **mendi** gaietan ere. Bisita itzazu gure saltoki espezializatuak Bilboko elkar ZAZPIKALE eta Donostian elkar FERMIN CALBETON, 30. **Mapa, gida, kartografia, liburu teknikoak...** aukerarik zabalena.

ekar

Erdi Aroko IV. azoka

Maiatzak 19-20
Arrasate 2007

ARRASATEKO UDALA

Laguntzailea:

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

Karrantza (Bizkaia)

TESTUA: UNAI BREA

UNAI BREA

Lilura lur gainean

Zein azpian

F. F. ORTEGA & MC. VALLS

Aste honetan ez dugu ibilaldi zehatz bat proposatuko, baina ibilaldi labur eta atsegin asko eskaintzen duen ingurua aurkeztuko dizuegu. Euskal Herriko mendebaldeko ertzerara joko dugu, Karrantzara. Bizkaiko udalerri zabalenaz ari gara; orrialde hauetan dugun lekua baino dezente zabalagoa, egia esatera. Horregatik, Enkarterriko haran eder honen iparraldea jorratuko dugu batik bat, eta gero geroakoak.

Orain dela hilabete batzuk ere Karrantzari egin zion bisita Ihesi atal honek. Orduko hartan, Kantabriatik doan bidea gomendatu genizuen bertara iristeko, eta honako honetan berretsi egingo dugu gomendio hori. Gure esanari jaramon eginenez gero, haitz handi biren arteko arroilan aurkituko duzue Euskal Herria ongi etorria opa dizuen errotulua. Ezkerreko haitzean, hain zuzen, gure lehengo geltokia dago: Pozalagua-lezea.

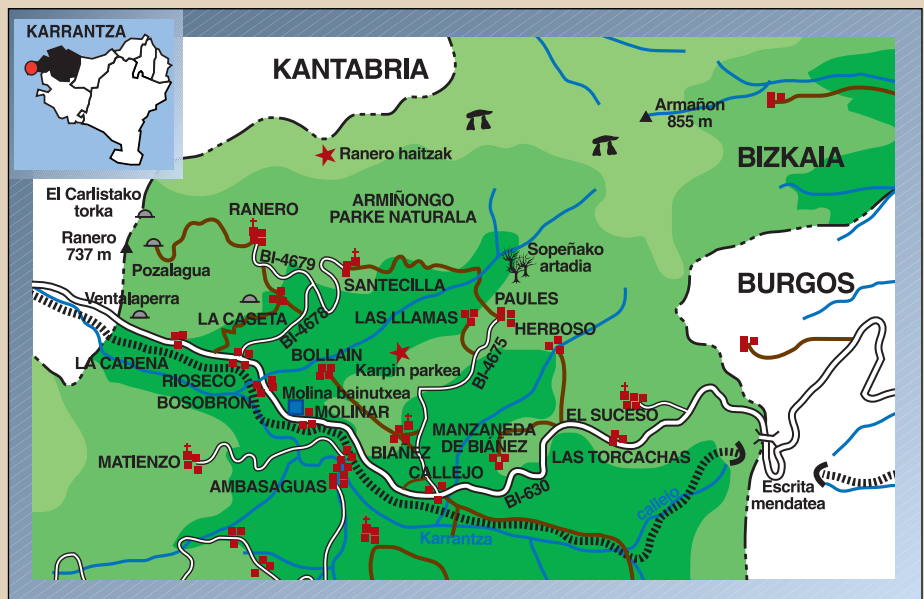
50 herrixka inguruk osatzen dute udalerria, 138 kilometro koadroko haranean zipritinduta. Errepidean aurrera, Las Cadenas aurkituko dugu lehenbizi, eta ia berehala Pozalaguarako bidea iragartzen duen seinalea. Ezkerretara egin behar da, esan dugunez. Eta gora. Bide erdian Ranero auzoa pasa eta handik aurrera bidea estutu egingo da baina berehalaxe helduko gara Pozalaguako aparkalekura.

Autoa utzita, alde batean jatatzea dugu, eta metro batzuk harago, begiratokia. Ia Karrantza osoa ikus daiteke bertatik, eta zer ikusten ari garen azalduko digu bide batez, horretarako jarritako panelak. Zinez merezi du minutu batzuk behatze lanetan ematea.

Behatokian gaudela, Ordunteko mendilerroak galaraziko dugu Karrantzatik harago ikustea. Hori da udalerraren hegoaldeko muga, eta bertan dira Bizkaiko mendirik garaienak batzuk. Iparraldean berriz, egitura karstiko ikusgarri batek egiten du Kantabriarekiko muga. Karst horretan urak egindako lanik ezagunena, hain zuzen, Pozalaguako kobazuloa da, Ranero haitzaren errailetan eraikitako naturaren miraria. Goazen, bada, haren atariraino.

Munduko leizerik "esentrikoena"

Pozalagua 1957an aurkitu zuten, ezustean, alboko harrobian lanean zebiltzan langileek. Aurten 50 urte beteko dira beraz, eta hainbat ekitaldi antolatu dute hori gogoratzeko. Harrobia, bestalde, lo dago aspaldi-

Zelan heldu Karrantzara?

Bilbo ingurutik abiatuta, A-8 autobidetik joan behar dugu Santanderre-ranzko bidean. Luze gabe izango gara Euskal Herrikan kanpo. Laredo inguruan, 173 irteeratik irtengo gara, Colindreserantz. Berehala N-629 errepidetik abiatuko gara, Ampuero eta Limpiaseranzko norantza hautatuz.

Hamabost kilometro egin eta gero, gutxi gorabahera, Gibaja herrixka utziko dugu ezkerretara. Handik 500 metro ingurura, Karrantzarako bidea (CA-150 errepidea) aurkituko dugu, ezkerretara halaber. Bost kilometro gehiago eta Euskal Herrian izango gara berriro, Karrantzan.

danik, leherketek arriskuan jartzen baitzuten leizearen egitura.

Zerk egiten du ospetsu Pozalagua? Zarrantzarik gabe, munduko estalakitarik bitxienetakoak bertan egoteak. Estalakita eszentrikoak, hain justu. Leizearen erdian dagoen aretoko sabai osoa betetzen dute, eta esan liteke grabitatearen legeari aurre egin nahi diotela, jaio ostean gorantz itzultzen baitira, era guztietako itxurak hartuz, elkarrekin korapilatuz eta batzuetan, osterara ere, sabaiarekin elkartzuz. Munduan halako estalakita gehien daukan kobazuloa omen da Pozalagua.

Berriz kalera irtenda, eta jatatxe ondora hurreratuta, Armañongo parke naturalaren zati handi bat ikus dezakegu. Orain gutxi hala izendatua, Karrantzako iparralde osoa hartzen du, Raneroko haitzetatik El Sucosoko elizaraino, eta baita Turzioz herriko zati bat ere. Haranaren alde honetan abeltzaintzak ez du

izan beste leku batzuetan adinako indarra, eta horrek eragin du inguru-nea hobeto gorde izana. Aipatzekoa da, Armañon barruan, Sopenako artadia, labar baten magalean. Labar horrek ipar haize hotza sartzea galazti eta eguzkiaren beroa gordetzen du. Hala sortu den mikroklima bereziak ahalbidetu du mediterraneako artadi ederra jagotea mendiak.

Paules eta Biane

Paules herriatik abiatu gaitezke Sopenako artadira. Txango labur eta erraza da, hasierako kilometroak betoizko bide batetik egiten dituen. Paulesera heltzeko, berriz, Pozalaguatik jaitsi, errepide nagusiarekin bat egin eta aurrerantz jarraituko dugu. Ambasaguas herria zeharkatu eta gutxira, El Callejo auzoan, ezkerretara igoko gara, Karpin abentura parkera doan bidetik. Karpinen, bide batez, hamai-ka piztia ikusi ahal izango ditugu, nolabaiteko askatasunean. Leku zora-

Karrantza bi, baserri mota bi

30eko hamarkadatik hona desberdintasunak erabat lausotu badira ere, betidanik Karrantza bi egon dira Garbiñe Aja kultur zinegotziak esan digunez; areago, "oso Karrantza desberdin bi". Erdi Aroko historiak, esaterako, muga batzuk uzten ditu agerian. Leinu arteko borroka Karrantzan ere izan zen, baina hemen, oinaztar eta ganbotarrak beharrean, *Giles* eta *Negretes* ziren elkarren arerio amorratuak.

Gildarren eta Negretetarren lurraldeak ondo bereizita zeuden. Hegotik iparmendebaldera ia haran osoa zeharkatzen duen Cuadro ibaiak egiten zuen muga. Mapa batean begiratuta ikusi daitekeenez, gutxi gorabehera talde bakoitzak haran erdia "zeukan".

Baina ibaiak ezarritako zatiketa Ahaide Nagusien arteko liskarretik harago doa. Mendebaldea, Gildarren aldea nahiago baduzue, Kantabriari begira bizi izan da, eta ekialdea, berriz, Bizkaiari. Hainbat arlotan igarri da hori. Garai bateko artzainetan mendebaldeko mendebaldarrenek, konparazio baterako, Kantabriako belardietara eramaten zituzten ardiak. Ekialdekoek, aldiz, Bizkaiko Txorierrira edo Ibaizabalen eskumako ibarrera.

Beste desberdintasun bat ikusgai dago oraindik, Garbiñe Jakak erakutsi digunez; Karrantzako arkitekturari dagokio. Gildarren eremuan kantabriar ereduko baserria da nagusi, baina negreteenean Enkarterrietakoa gailendu da. Ez kantabriar, ez bizkaitar; bien hibridoa baizik. Turtzioztar baserria ere esaten zaio, edo hala dio behintzat

Turtziozko Udalak argitaratutako turismo-gida batek. Ihesi honetan ezagutu ditugun karrantzar lurraldeetan, estilo horretako baserriak daude han-hemen.

Enkarterriar motako baserria bailarako mendebalde osoan dago zabaldua XVII. mendetik. Erakin errektangeluarra eta sakona da, aurea alde laburretako batean duela. Haren ezaugarri ezagunenetakoa teilatuak aurreko fatxadan egiten duen okerdura da, miru-buztana izenekoa.

garria umeentzat. Pare bat kilometro gorago dago Paules, Enkarterrietako arkitektura ale eder batzuk erakutsiko dizkigun herrixka lasaia.

Paulesera doan bide berean, baina Karpinera iritsi baino lehenago, Biañez dago. Bertan, elizak dira azpima-

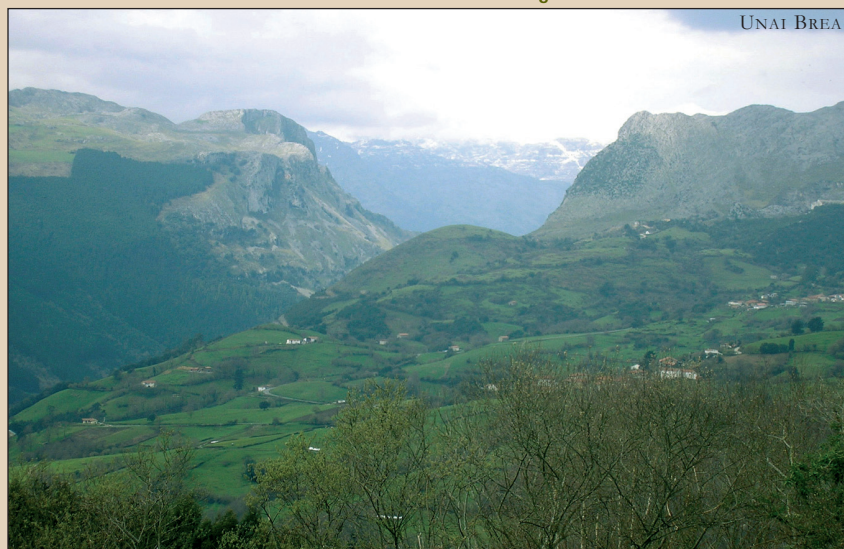
rratzekoak. Eliza berria herri barruan dago, eta XIX. mende amaieran hasi ziren eraikitzen, Romualdo Chavarri indianoak emandako dirutzari esker. Chavarri, Puerto Ricon aberastutako bianeztarra, berez zen eskuzabala eta herri-lan ugari finantzatu zituen,

baina eliza berriari dagokionez asmo berekoiagoek bultzatu zuten poltsikoa arintzera: ordurako debekatuta zegoen inor tenplu barruan chorztea. Chavarrik bere herrikoan hilobiratu zezatela nahi zuen ordea. Horretan tematuta, eliza berria eraiki zuen zaharraren jabegoa eskuratzeko asmoz. Baita lortu ere. Gaur egun, Chavarriren gorpuak, -haren ondo-rengo batzuenak ere bai-, Biañezeko eliza zaharra du atsedenleku. Herrira heldu baino apur bat lehenago, ezke-rean, ikusiko duzue.

1989an, eliza zaharra berriztatzen ari zirela, Errenazimenduko margoz betetako horma bat geratu zen agerian; 92 metro koadro guztira. Orain dela lau urtetik hona, erlijio-ondareaz arduratzen den elkarte batek eliza zabaltzen du larunbat, igande eta jaiegunetan, bisita gidatuak egite aldera. Atarian, Romualdo Chavarriren estatua batek egiten digu harrera, ikur masonikoz gainezka.

Berriro errepide nagusian, bospasei kilometro gehiago egin beharko ditugu El Sucesoraino. Hark adieraz-

Haitz handi biren arteko arroilan aurkituko duzue Euskal Herrira ongi etorria opa dizuen errotulua. Karrantzan sekula izan ez dena bidaia ataritik geldituko da harrituta.

Jan

✓ La Concha-Casa Garra
(Kontxa)
94 680 62 80

✓ Txutxi Etxea
(Biañez)
94 680 60 64

✓ Charo sagardotegia
(Las Torcachas)
94 680 61 77

Lo

✓ El Molinar bainuetxea
Molinar auzoa, 17 | 94 680 60 02

✓ Urritza Nekazalturismoa
(Trespalacio) | 678 39 43 86

✓ Arkazipe baserria
(Soscaño) | 94 680 63 42

✓ Artetxea (Biañez) | 94 610 68 53

1989an deskubritu zituzten polikromia eder hauek Biañezko elizan; 92 metro koadro artelan guztira.

ten du Karrantzaren ekialdeko muga. El Sucesoko amabirjinaren omenezko santutegia dago bertan, eta hari itsatsita, siamdar bikiak bailiran, zezen plaza zaharra. Santutegia XVII. mendean eraiki zuten, eta mende bat geroagokoa da bere barruko erretaula barroko ikusgarria.

Mundu oso bat lurpean

Armañongo parkeak gauza asko eskaintzen dio ikusmenari lurrazalean, eta baita lur azpian ere. Lehenbizikoen artean aipatzekoak dira zen-

bait trikuharri. Lurpean, berriz, ondare oparoa dugu zain, Pozalagua ez ezik. Torca del Carlita, esaterako, Europako osin-areto handiena da, eta munduko hirugarrena. Eta Sopeña inguruetan, leize baten barruan, EAEko osinik sakonena dago. Adibide batzuk baino ez dira.

Karrantzara sartu garen lekuan, Bizkaian gaudela dioen errotulutik oso gertu, Ventalaperra haitzuloa dago, aurre-historiako grabatu eta guzti. Santimamiñekoak baino 15.000 urte zaharragoak dira Ventalaperrako irudiak.

Horrelako altxorrek tentatu baizaituzte, lasai edonork dauka-eta espeleologia pixka bat egiteko aukera, iazko udan Udaletxeak irekitako Angela meategian, Matienzon. Meategiko bideek 30 kilometro baino gehiago dituzte, bisitarientzako ibilbideak bi eta erdi baino ez. Gidari baten laguntzaz, eta ordu eta erdiz, hainbat leku lilurgarri ikusteko aukera izango duzue. Argia eta kaskoa bertako zaindarien emango dizkizute; uretarako oinetako egokiak eta jaka ona norberak eraman behar ditu. Aurten, maiatzetan dira meategia berriz irekitzekoak. ■

Karrantza
Turismoa

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ANTROPOLOGIA

Txinpantzeek leizeko freskoa maite dute kanpoan bero denean

IOWA (AEB) UNIBERTSITATEKO Jill Pruetz antropologia irakasleak berri harrigarria eman zuen orain hilabete batzuk: txinpantzeak ehizatzeo lantza erako hainbat tresna erabiltzen ari ziren. Albistea Afrikatik eman zuen, bertan, Senegalgo Fongolia eremuan ari baitzen behaketak-eta egiten; berriki azken hilabeteotako lanaren emaitza kalera-tu du. Esan duenez, txinpantzeek leizeak erabiltzen dituzte bero handitik babesteko.

2004ko hondarrean konturatu zen zientzialaria txinpantzeek leizeak erabiltzen dituztela. Jaki-hondarrak, kakak, ileak eta gisako arrastoak aurkitu zituen aurrena Pruetzek. Gero ordea frogatu zuten lortu dituzte, txinpantzeak ikusi baititu leizetara sar-

Txinpantzea leize atarian.

tzen. Txinpantzeek Sakoto deitu leizea erabiltzen dute urria eta maiatza bitartean; Senegalen eguraldia urteko beroena eta lehorrena den sasoiaren.

Leizean 24,2 °C-ko tenperatura ederra zuten; leizetik 20 metrora dagoen basoko batezbesteko tenperatura ia 30 °C-koa zen. Alde ederreko freskura lei-

Osasuna

JABIER AGIRRE

Emakumeak okerrago eta gehiago bizi dira

BULARRETO ANGINA edo miokardio-ko infartua bezalako gaitzak beranduago diagnostikatzen dira, normalean, emakumeetan gizonezkoetan baino, pazienteak urte gehiago dituenengan alegia. Horixe da *Osasuna eta Generoa* izeneko txostenaren konklusioetako bat. Espainiako Emakumearen Osasun Behatokiaren ekimenez egin dute ikerketa eta bertan adierazten denez, mina sentitzean emakumea osasun zentro batera beranduago joatea izaten da diagnostikoa atzeratzearen arrazoietako bat. Izan ere, bularreko mina pilatutako tentsioaren sintoma bezala interpretatu ohi du emakume askok.

Japoniakoak, emakumeen artean gehien bizi direnak.

Txostenak dio emakumeak urte gehiago bizitzen direla

gizonezkoak baino –gauza jakina da bizi-itzaropena handiagoa dutela emazteek, bost bat urteko aldearekin azken inkesten arabera–, baina bi sexuek ez dute bizi-kalitate bera; gizonezkoek ordu gehiago hartzen dituzte kirola egiteko, gainera ordu gehiago egiten dituzte lotan. Emakumeak, berriz, etxeko lanez arduratzen dira gehienbat, kasu askotan etxetik kanpo ere lan egin arren.

Egoera horrek emakumeengan eragiten duen gainkarga fisiko eta emozionalak ondorio negatiboak dauzka beren osasunean, *Osasuna eta Generoa* lanak iradokitzen duenez. Horrez gain, txostenak dio bai gizonezkoetan bai emakumeetan heriotza gehien sorrarazten dituzten gaixotasunak arazo kardiobaskularrak eta minbizia direla; bularreko minbizia izanik heriotz gehien ekartzen duena.

zeko gerizpetan. Zehatz-mehatz esanda, txinpantzeak janaria hartu eta leizera jatera sartzen dira eta digestioa egin arte bertan izaten dira.

Aurkikuntza honen garrantzia ondoko ideia honetan datza: gizakia zerbaiten eboluzioa dela jakin badakigu eta zerbait hori basoetan bizi izan zela hasieran ere bai. Eta eboluzioaren poderioz, bizimodu erosagoen bila, leizetara joan zela ere ezaguna denez, txinpantzeak antzeko bidean abiatu ote dira? ■

KLIMA

Ipar poloa uste baino azkarrago ari da urtzen

IZOTZIK GABEKO UDAK uste baino lehenago eza-gutuko ditugu Julianne Stroeve eta Mark Serreze ikerlariak sinestera. Baieztapena egiteko alderaketa egin dute; batetik klimaren azterketarako gobernu arteko taldeak (GIEC) aztertutako hemezortzi eredu klimatiko hartu dituzte eta bestetik hegazkinak, itsasontziek eta sateliteek hartutako datuak.

Urtero-urtero irailean, izotz-geruzak tamainarik txikiena izaten duenean, neurketak egiten dituzte. Bada GIEC-n arabera 1953-2006 tartean izotz geruzak hamarkadako %2,5eko galera izan du GIEC-n arabera. Arestian aipatu ikerlarien arabera, ordea, hamarkadako galera %7,8koa da.

Martxoan izotz-geruzak urte osoko azalera maximoa izaten du, eta urte sasoi horretan izotz eremuek izandako bilakaeraz ere datu diferentek eman dituzte bi taldeek.

Ikerketak aurrera jarraitzen du eta datozen urteotan, izotz gutxiago izango dugu; gauzak argixeago izango al ditugu behintzat. ■

Zientzialarien trepetak Ipar poloan.

Emana finitzen da

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

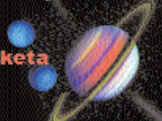
HONETATIK IA JOANDA, beste mundu batean bizi dut azken gau eta egun zortzikotea. Amai-bidea omen bakarra eta kontent, irrikaz; leihotik dakusadan libanoar zedro parearen adarjeak, udaberriko soinekoa berritzen, naraman galeoiaren masteleroen sokaje jartzia jartzea ezagutuz, irrikaz.

Gaurkoan odolak soilik xirripiztintzen duen beste mundu xuri honetako arierak bizikletan ibiltzera garamatza. Aldamenean Epifanio, ni halako bi bizitakoa, sekula bizikletara igo eta zikilixta izan gabekoa! Haur-arte honek nire bizitzako une onenetara narama. Hasieraren amaia zen haur hartara, baratzeko pikupeko altzora. Oraingo amaiaren hasieran, bizikletarako bidean piko harro bat ageri da Urumea errio denaren gaineko ia ehuneko infinituko isuria duen pendiz baten muturrean uztapikuz beteta. Pikondo antzua, txertatua gisa, adarretik, sexurik gabe ugaldua. Eta horretara jarria, ondorengorik izango badu gure eskuen beharrean den pikoa, pikondo gajoa. Horra amaia, txertoarenaren tankerakoa, fruitua urtean behinekoa gutxitxo eta bitan eta oparo eman: udaberrian uztapikua eta udazkenean piko. Ez batzuek ez besteek hazi arrastorik ez, ordea. Bere espeziea ahantzita, gure zerbitzari hutsera eramana dugu eta bera geurera eman eta eman eta eman. Ugaltzeko adarra moztu eta landatuta nahikoa, beharrezko gaituenak, hazirik eman behar ez. Galeraren abiera.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Araoztik El Doradora

ARAOTZ, 1510. Lope Agirre jaio zen Oñatitik gertu. Ondasunik gabeko noble familia bateko bigarren semea izaki, bi aukera zituen: eliza edo ozeanoaz bestaldeko abentura.

1534an Sevillan ontziratu zen, Amerikara bidean.

Mundu Berrian pasatako lehen urteen berri gutxi iritsi zaigu. El Doradoren bila abiatutako espedizioa da Agirreren ezagunena. Garai haietako giroa gerra zibiltzat jo dezakegu, eta Agirreren curriculum beltza gizentzen hasi zen urrezko paradisuen bila abiatu baino lehen ere. 1544an, Perun, erregezaleen aldean borrokatu zuen; Pizarro eta Carvajalen altxamenduaren aurka, alegia. Erregezaleen porrotaz bat, Agirrek Nikaraguara alde egin zuen. Handik bost urtera, Perura itzuli eta Francisco Esquivel epaileak jendaurrean zigortua izatera kondenatu zuen. Mendekua agindu zion araoztarrak epaileari; baita hitza bete ere. Kondairak dio lope Agirrek 6.000 kilometro egin zituela oinez Esquivelen atzetik –zaldunak ezin du zaldi gainean ibili ohorea berreskuratu arte–. Buruan labana sartuta hil zuen epailea Cuzcoko haren etxean. 1551n izan zen hori. Hurrengo urtean, besteak beste, Cuzcoko gobernadorea hil zuen. 1554an berrito erregezaleen armadan sartu zen. Gerra hartatik herren eta erredura larriekin irten zen. Ordurako *Agirre Eroa* esaten zioten.

1560an Pedro Ursua nafarra buru zuen espedizioan sartu zen, eta El Doradoren bila abiatu. Urrezko erre-

sumaren mitoa jokaldi borobila zen Gaztelako koroarentzat. El Dorado existitzen bazen, Felipe II.aren ondasunak izugarri haziko ziren. Bitartean, espediziotan parte hartzen zuten noble frustratu andanak ez ziren aspertuko, hots, ez ziren hain arriskutsuak izango.

Abiatu eta hiru hilabetera espedizioa kide gehienak matxinatu egin ziren, bidaiaren baldintza gogorrek eta Lope Agirrek bultzatuta. Ursua eta honen jarraitzaile nagusiak hil zituzten.

Lope Agirreren rola Klaus Kinski aktoreak jokatu zuen *Aguirre, the Wrath of God* (1972) filmean. Espainiako Felipe II.aren desioen aurka, Agirrek txoko bat lortu zuen historian.

1561eko maiatzean espedizioaren ardura beregain hartu zuen Agirrek. Ez zuen El Doradon sinesten, eta, ordurako *Agirre Traidorea* zenak, traizioa muturrera eramane zuen. Felipe II.a erregeari gutuna bidali zion, erregea “inoizko gerrarik gordinena”rekin mehatxatuz. Zenbaitek amerikar kolonien independentziaren aldeko lehen oihutzat jo izan dute Agirreren gutuna –besteak beste, Simon Bolibarrek berak–.

Baina Agirrek piztutako iskanbila handik gutxira itzali zen. 1561eko urrian Agirrek lagun gutxi eta etsai gehiegi zituen inguruan.

Araozkoari 70 hilketa baino gehiago egozten dizkiote, eta azkena orduantxe burutu zuen. Elvira alabari labankada hilkorra sartu zion, “inork traidorearen alaba esan ez diezazun”.

Bere alboan geratzen ziren gizon apurrek hil zuten Venezuelako Barquisimeton, arkabuzez tirokatuta. Felipe II.ak Lope Agirreren izena aipatzea debekatu zuen mendean zituen lurraldeetan. Alferrik. Tartean behin, oraindik ere, haren espiritua Venezuelako kostaldean agertzen dela diote. ■

ARRASTOAK

HISTORIAKO ESPAINIARRIK GARRANTZITSUENA

hautatuko dute aurki Antena 3 telebista kateko saio batean. Kateak ez du oraindik jakinarazi saioaren data, baina hilabete honetan izango dela dio webean.

Antzeko saioak egin dira lehena go beste herrialde batzuetan. Frantzia Charles De Gaulle hautatu zuten, Holandan Pim Fortuyn ultraeskuindarra, AEBetan Ronald Reagan eta Erresuma Batuan Winston Churchill. Beraz, XX. mendeko agintari politikoak dira nagusi.

Horregatik Espainian Francisco Franco faboritoen artean egon daiteke. Ez litzateke aukeraturako lehen diktadorea izango, Portugalako telebista publikoan Antonio de Oliveira Salazarrek lortu baitzuen lehen postua. Alemanian Adolf Hitler zerrendatik kanpo uztea erabaki zuten, baina Espainian ez da horrelako betorik izango; Franco 100 finalisten artean dago (besteak beste, Chiliba, Unamuno, Elkano, Telmo Zarraonaindia eta Miguel Indurain euskaldunekin batera).

Alemanian Hitler hautagaien zerrendatik kanpo utzi zuten eta Konrad Adenauer aukeratu zuen ikusleagoak.

Antxon Gomez

Gasteiz, 1964. Aian (Gipuzkoa) bizi da. Basozaina da Pagoeta Parkean. EAE-ANVko idazkari nagusia. ANVk 252 zerrenda aurkeztu zituen foru eta udal hauteskundeetan eta Espainiako Fiskaltza Nagusiak horietatik 133 inpugnatu ditu, baita ASren zerrenda guztiak (232) ere. Auzitegi Goreneko eta Konstituzionaleko epaileen azken erabakia ezagutzeko 48 ordu falta zirela hitz egin dugu berarekin: “20.000 pertsona ikertuak eta jazarriak izan ondoren, erabakia edozein dela ere, hauteskunde hauek ukituta daude”, esan digu. Azken unean –kanpaina hasi unean– ezagutu dugu erabakia: epaileek fiskalak egindako inpugnazio guztiak onartu dituzte.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

«Batasuneko 20.000 kide esanguratsu al daude?»

Espainiako Estatuko fiskal nagusia Cándido Conde Pumpidok ANVren 133 zerrenda inpugnatu ditu. Zerrenden %20 kutsatuta dagoela eta gainerako %80 inbaditu dituztela argudiatuz.

“Kutsadura”, “inbasioa” edo “ehunekoak” direla eta ez direla, ez dugu eztabaida antzuan sartu nahi. Terminologia hori onartzea terminologia faxista eta nazia onartzea da. Hemen ez dago herritar kutsaturik ez zerrenda inbaditurik, hemen herritarren eskubide zibilak urratzen ari dira. Hizkuntza horren erabilpenak Estatuko auzitegi eta erakunde ez demo-

kratikoen izaera are ageriago utzi du. Edonola ere, gure zerrenden %20k %80 inbaditzen duela adieraztea logikaren aurka joatea da. Edonork %80k %20 absorbitzen duela esango luke. Bestalde, hainbat jende duela lau urteko herri zerrendetan joan zelako “kutsatuta” dago bizitza osorako? Batasuneko kide esanguratsuak direla dio fiskalak. Batasuneko 20.000 kide esanguratsu al daude?

...

ANVko zerrendak baliogabetu dituzten argudio juridiko berberekin balio-

gabetu zitezkeen, adibidez, Na-Baiko zerrendak: Patxi Zabaleta, Txentxo Jimenez, Iñaki Aldekoa, Milagros Rubio, HBko eta EHko hautagaiak izan direnak. Zergatik batzuk bai eta beste batzuk ez? ANVko hautagaiak ez al dira Na-Baikoak bezain legalak? Esaterako, Plazandreok kandidaturan –sinpatia guztiaz diot–, HBko edo EHko zerrendetan izandako pertsonak daude. Funtsean, jendea ez zaio galdetu zergatik doan ANVko zerrendetan. Epaituak eta kondenatuak izan dira beren eskubideen defentsa egiteko aukerarik eman gabe.

“Justizia koloniala” garaitzeko “guda legala” planteatu duzue.

Justizia koloniala aipatu dugu herri txiki batzuetan oso egoera mingarria bizi dugulako. Espainiako auzitegiak Euskal Herriko azken herri eta baserrietan zer bozkatu daitekeen eta zer ez erabakitzen ari direlako. Esaterako, Altzo, Lizartza edota Elduaingo egoerak hain dira absurduak, non zerrenda bakarra PPrena den, eta PPK ez du boz bakarra atera herri horietan. Onartezina da zurrumbilo mediatikoak eta auzitegieta-ko gorabeherak milaka pertsonen eskubide zibilen urratzea eta estatzea, ezta ustezko ideologia dela-eta milaka pertsonen aurkako jazarpen poliziala eta azterketa judiziala onartzea ere. Hori salatu beharra dago.

“Guda legala” planteatzeko aukera badago?

Judikaturak erakutsi duen arrazionaltasun mailarekin, nekez. Horrelako absurduetara iritsi ondoren, oso zaila da pentsatzea “guda legala” aurrera eramane daitekeenik. Baina, ANVk betidanik, ahal izan duenean, legalitatearen barruan mugitu da, eta behartuta gaude bataila legala lantzerako. Baina ez gaitezen bidean galdu, hemen bereziki jokoan dagoena bataila ideologi-

“ETAk dioenak baldintzatu behar du alderdi batzuk

egotea eta beste batzuk ez?

EAJren arazo bakarra da

ezker abertzalea

erakundeetan egotea”

koa da: herritar guztion eskubide zibil eta politikoaren defentsa.

EAJ izan duzue hizpide azkenaldion, bere “azpilana” aipatu du ANV.

EAJren azpilana nabarmena eta eraginkorra da guztiz. EAJ bere batera mediatiko guztiak erabiltzen ari da herritarrei “ezkerreko abertzaleen aurkako erasoaren ardura da” esateko. Hedabideen erasopean gaude, EAJren laguntzaz. Erakundeetan egoteko, alderdien estatutuaren biolentziaren aurkako “zorioneko” gaitzespena agertzea eskatzen du EAJk. EAE-ANVren estatutuaren hori idatzita dago, baina orain beste aitzakia bilatu dute.

Zein aitzakia?

ANV ezin aurkeztuaren arrazoia ETAk hau edo beste esan duena omen da. ETAk dioenak baldintzatu behar al du

alderdi batzuk egotea eta beste batzuk ez? Zer joko da hau? EAJren arazo bakarra da ezker abertzalea erakundeetan egotea, oso eroso dago ezker abertzalea kanpoan egonda, izan dezakeen oposizio politikoa bakarra baikara.

Josu Jon Imazek berriz PSOE eta Bata-suna jokoan ari direla esan du.

Ezker abertzalea eraso dutenean, EAJk esan ohi du eraso oso ondo etortzen zaigula propaganda egiteko, propaganda merkea, alegia. Aldiz, epaileek Ibarretxe jauna auzipetzea erabaki dutenean, EAJko jendea Ermuko Foruaren kideen aurka ostikoka aritu da eta hedabideetako lehen orrialdeak eta planoak hartu dituzte. Agerraldi horiek ez al dira propaganda merkea?

EAJk gizarteko parte handi baten sufrimenduari fribolizatzen du, ezker abertzalearen sufrimenduari bereziki. Ibarretxe jauna kartzelara eramango zuten berria –PP Gubernuan zela– zabaldu zenean, Jose Antonio Rubalkaba jeltzaleak kartzelara oporretara joango zirela esan zuen, txisteak egin zituen. Jelkideek txisteak egiten dituzte badakitelako ez direla sekula joango kartzelara arrazoi juridiko-politikoengatik, agian, ustelkeria kasuengatik joango dira, baina ez Estatuari egindako intsumisio politikoa praktikatzeagatik. Mingarria da herriaren parte baten sufrimenduari fribolizazio merke hori, jite moral ustela agertzen dute.

Josu Jon Imazen iritziz, halaber, hauteskundeak ezin dira lotu bake eta normalizazio prozesuarekin.

Imazek goizean gauza bat dio eta beste bat gauean. Hauteskunde hauetan ematen ari diren urraketa politikoez dituztela hauteskundeak deslegitimatzeko. EAE alderdi laikoak da eta EAJ nahiko konfesionala –hori ukatzen duten arren– eta trinitatearen misterioan sinesten dute. Guretzat hauteskundeak, bistan da, lotuta daude bake eta normalizazio prozesuarekin.

Nafarroako ANVko hautagaiek PSOEK UPNri erakundeak oparitu izana salatu dute, bestalde.

Urralburu eta Roldanen kasuak gogoratu besterik ez dago. PSN lapurreak eta ustelkeriak kutsatuta dago oraindik ere. Harrezkero ez dira gauza izan eskubide politikoaren defentsan burua

“Espainian frankismo soziologikoa nagusitu da. Iruñeko artzapezpiku Fernando Sebastianek esandakoa [Falange aintzat hartzekoa dela] lekuko”.

EAE-ANV ETA EZKER ABERTZALEA

“ANV ez du Batasunarekin harreman organikorik”

HERRI BATASUNA (HB) desagertu zenean ANVk HBrekin zituen lotura organikoak amaitu ziren. Euskal Herritarrok (EH) sortu zen ondoren: Batasuna, egun Aralar dena, Zutik, Batzarre eta ANV barne ginelarik. EH desegin eta gero, Batasunaren prozesuan parte ez hartzea erabaki genuen. ANV ez du Batasunarekin harreman organikorik izan.

BATASUNAREN egiturarekin ezta lerro politikoarekin ere ez ginen ados. Egun, normaltasun politikoa lortzea dugu helburu, sentsibiltate ezkertiar abertzale guztiak elkarrekin aritu eta euskal eskuin jeltkideei —beraiek Eusko Alderdi Jeltzalea dira, gu Eusko Abertzale Ekintza gara— eta UPNri ezkeraren benetako alternatiba politikoa gauzatzeko eta erakundeetan aritzeko.

ARALAR ezker abertzalearen sentsibiltate nagusia izateko jaio zen eta jira-bira dabil, ziba bat bezala. Oso epe motzeko politika egiten ari da, koiunturazkoa. Ezker Batuarekin (EB) koalizioan dabil orain, norabide galduan, boto kopuru minimoen bila, %5a gainditu behar dute kargu politiko batzuk lortzeko. Nafarroa Bai-k (Na-Bai) berriz, ezker abertzaleko sentsibiltate nagusiei betoa jarri die, Batasunak nahiz EAE-ANVk ordezkari dezaketen sentsibiltateei. Gurekin sekula ez dira harremanetan jarri, Na-Bai-n parte hartu nahi ote genuen ezagutzeko. Libreki dira nahi duten politika egiteko, baina bazterketa landu dute eta kontsekuente izan beharko dute jarrera horrekin.

altzatzeko. PSNren norabide politikoa izar loka baten antzekoa da: gaur Nafarroako politika lideratu nahi duela dio eta bihar UPNrekin itun politikoa egingo du. UPNk berriz, Estatuko eskuinaren muturreko sentsibiltatea ordezkatzeko du. PSN UPNrengana hurbiltzeak ez dela Urralbururen garaia gainditu frogatzen du. Halaber, Espainian frankismo soziologikoa nagusitu da. Iruñeko artzapezpiku Fernando Sebastianek esandakoa [Falange aintzat hartzekoa dela] lekuko. Duela 20 urte ez zuen hori esango, gaur egun bai. Frankismo soziologikoaren eta totalitarismoaren garaipena eman da Estatuan.

Bien bitartean udal eta foru politika bigarren planoan geratu da.

Hori da larriena. AHTren proiektuaz, hirigintzaz, zaborren birziklapenaz, garraio publikoaz eta politika sozialaz ez da hitz egiten. EAJk egoera ezker abertzaleari interesatzen zaiola dio. Gezurra. Egoera hau EAJri interesatzen zaio, udal eta foru erakundeetan eraman duen politika estali baitu: porlanaren politika, herri askotan oposizio politikorik gabeko barra libreko politika egin du eta oso pozik dago.

Duela 4 urte AuBren zerrenda guztiak baliogabetu zituzten, orain ASren zerrendekin gerta daitekeen bezala. ANVren zerrenda batzuk baliagarriak izan daitezke ordea. Beste joko bat dago antza. Edozein dela joko, zerrenda

bakar bat legez kanpo uzteak defizit demokratiko nabaria agertzen du.

ANVk zer egingo du horrelako egoera ematen bada?

Guk ez dugu uneon esango zer egingo dugun eta zer ez.

Gerta daiteke herritar batzuek ASren aldeko boto baliogabea erabiltzea eta

beste batzuek ANVri boto baliagarria ematea...

Unea iritsitakoan hitz egingo dugu. Egoera asko eman daitezke, baita hainbat erantzun ematea edota jarrera ezberdinak hartzea ere. Gauza bat begi-bistakoa da: 20.000 pertsona ikertuak eta jazarriak izan ondoren, hauteskunde hauek ukituta daude. ■

the dubliners Bilbo Hiria irratia

BI-96.0-FM Bilbo Hiria irratia

10 urte, 11 amets!!

kafe antzokia

MAIATZAK 23 ASTEAZKENA / 21:00

AURRESALMENTA: 20€ / TXARTELEDEJAN: 22€ / ZENBAT GARAREN LAGUNAK 11€

Laguntzaileak zenbat gara elkarteak

www.bilbohiria.com

Nekazariak gutxitzen, lursailak handitzen

Nekazariak gero eta gutxiago dira, eta gero eta zaharragoak. Euskal nekazaritza azkenetan dago. Hori bai, ustiategi kopurua behera egiten ari da eta nekazaritzako azalera erabilia gero eta handiagoa da.

DANIEL UDALAITZ

EGUNETIK EGUNERA nabarmenagoa da euskal nekazaritza galzorian dagoela. Zazpi euskal lurraldeak kontuan hartuz, lurralde batetik bestera egoera desberdina bada ere, gero eta ustiategi gutxiago eta handiagoak gelditzen dira. Gainera, egunetik egunera zaharragoak dira sektore honetan lanean diharduten herritarrak. Ustiategi jabeen erdiak baino gehiagok (%57,2k) 55 urte edo gehiago ditu. Hala ondorioztatzen da Gaindegiak egindako nekazaritzako estatistika nazionaletatik (www.datutalaia.net).

Biztanleriaren %3 nekazaria da

Euskal Herrian 2001ean 36.326 pertsona ari ziren nekazari lanetan, hau da, biztanleriaren %3. Ehuneko hori Europar Batasuneko batez bestekoa- ren azpitik dago, are gehiago, baxue- netakoa da. Urte hartan batez beste- koa %5,3koa zen –gaur egun Europar Batasuna osatzen duten 25 estatuak kontuan hartuta–. Konparazio batera- ko, 1975. urtean euskal nekazaritzaren sektoreko okupazioa %8,3 ingurukoa zen.

Pisu erlatibo handiagoa dute lehen sektorean diharduten Nafarroa Behe- reko (%26,3) eta Zuberoako (%21,5) herritarrek gainontzeko euskal lurral- deetako nekazariak baino. Biztanleria

ARGAZKI PRESS / I. O.

okupatuari dagokionez, kostaldeko hiru lurraldeetan dauka nekazaritzak pisurik txikiena (Bizkaian biztanleria okupatuaren %1,7k dihardu nekazari- tzan, Gipuzkoan %1,8k eta Lapurdin

Nekazaritzatik bizi den biztanleria okupatuaren gehiengoa Nafarroan bizi da, sektorean diharduten pertsonen %36,2

%2,4k). Tarteko mailan daude Araba eta Nafarroa; aipatutako hiru lurral- deena baino proportzio handiagoa dute, baina ez dira iristen Zuberoaren eta Nafarroa Beherearen mailetara. Izan ere, Araban biztanleria okupa- tuaren %3,1k egiten du lan lehen sek- tolean eta %5,4k Nafarroan.

Nekazaritzatik bizi den biztanleria okupatuaren gehiengoa Nafarroan bizi da, hain zuzen ere sektore horre- tan diharduten pertsonen %36,2. Gai- nontzeko lurraldeak atzetik ditu, hurrenkera honetan: Bizkaia (%20,6), Gipuzkoa (%14,8), Araba (%10,9), Nafarroa Beherea (%8,4), Lapurdi (%5,5) eta Zuberoa (%3,6).

Ustiategi gutxiago daude orain

Euskal Herrian gero eta ustiategi gutxiago daude eta gelditzen direnak egunetik egunera handiagoak dira. Nekazaritzako 71.699 ustiategi geni- tuen 1999an, 1982an baino %22,6 gutxiago. Urte berean, Nekazaritzako Azalera Erabilia (NAE) 1.010.876 hektareakoa (ha) izan zen, 1982an baino %19,2 handiagoa. Gaur egun 14,1 ha-koa da ustiategien batez bes- teko tamaina, baina 1982an 9,2 ha- koa zenez, %54 hazi da nekazaritzako azaleraren batez bestekoa.

Jabe gehienek 55 urte baino gehiago dituzte

Euskal Herrian dauden nekazaritzako ustiatuegien jabeen erdiak (%57,2k) 55 urte edo gehiago dauzka. Gaindegiak egindako estatistikek erakusten dutenez, %13,35 besterik ez dira gazteak, 40 urtetik beherakoak, alegia. Proportzioan, Nafarroa Behereko eta Zuberoako jabeak gazteagoak dira eta, Bizkaia eta Gipuzkoakoak, zaharragoak.

Nabarmena da lurraldeen arteko aldea. Proportzioan gazte gehiago daude Nafarroa Behereko eta Zuberoako ustiatuegien buruan, izan ere jabeen %31,5 eta %32 baitira 40 urtetik beherakoak.

Gainera, lurralde horietan, ustiatuegiak jabeen %80k 55 urte baino gutxiago dauzka. Bizkaian eta Gipuzkoan daude ustiatuegi jabe zaharrenak. Bizkaian, %66,3k dauzka 55 urte edo gehiago eta, Gipuzkoan, %60,1ek. Hurrenez hurren jabeen %7,9 eta %10,7 besterik ez dira 40 urtetik beherakoak.

Gainontzeko lurraldeak erdi parean daude, baina bakoitza bere ezaugarriekin. Esate baterako, Lapurdiko jabeen erdiak 55 urte baino gutxiago ditu. Alabaina, Arabako eta Nafarroako ustiatuegien jabeetatik erdia baino gehiago da 54 urtetik gorakoa.

Euskal Herriko nekazaritzaren joera Europar Batasunekoaren berbera da. Europar Batasuneko estatu guztietan, ustiatuegien kopuruak behera egin du 1988 eta 1999 urteen artean. Eta, Europar Batasunean bezala, euskal lurraldeetan ere gora egin du ustiatuegi bakoitzean erabiltzen den nekazaritzako azalera erabiliaren ehunekoak.

Gero eta ustiatuegi gutxiago daude, baina gero eta azalera handiagoa erabiltzen da; hortaz, ustiatuegi bakoitzak batez beste gero eta azalera handiagoa erabiltzen du. Euskal Herriko lurralde guztietan gertatzen ari da hori, baina ez maila berean. Esate baterako, Nafarroa mutur batean dago eta Gipuzkoa bestean.

1982 eta 1999 urteen artean, Nafarroan Euskal Herriko beste edozein lurraldetan baino gehiago murriztu ziren nekazaritzako ustiatue-

giak (bostetik bi desagertu dira 17 urtean, %40,3 alegia), eta aldi berean, ustiatuegi bakoitzeko NAEa beste lurraldeetan baino gehiago hazi zen, kasu batzuetan ia chuneko 100. Gipuzkoaren kasuan, 1982 eta 1999 artean ustiatuegi kopurua zertxobait hazi zen (%5,3), baina lurralde horretantxe hazi zen gutxien ustiatuegiak NAEa (%28,2). Gainontzeko lurraldeetan bi muturren arteko gorabeherak izan dira. Nafarroako mailetara iristen ez badira ere, joera berari jarraitzen diote hurrenez hurren Lapurdik, Nafarroa Behereak eta Zuberoak, %30aren inguruko ustiatuegi murrizketarekin eta ustiatuegi bakoitzeko %55 eta %72 arteko NAEaren igotzarekin. Horien atzetik dago Araba,

%9 ustiatuegi gutxiagorekin eta %40,7 NAE gehiagorekin.

Bizkaia da Gipuzkoako datuetara gehien hurbiltzen dena, ustiatuegi kopuruaren %5,15eko jaitsierarekin eta NAEaren batez besteko %40,8ko gehikuntzarekin.

Ustiatuegi indibidualak

Ustiatuegien eredu nagusia ustiatuegi indibidualena den arren, halakoak gutxitu egin dira 1982 eta 1999 urteen artean. Ustiatuegien %93,9 indibidualak dira (67.340), hau da, horien titularrak pertsona fisiko bat da. Nahiz eta eredu hau oso hedatua egon, murriztu egin da 1982 eta 1999 artean (%96,8 eta %93,9). Lurralde gehienetan, ustiatuegi indibidualen portzentajea %90etik gorakoa da. Araba eta Nafarroa Beherea dira salbuespenak, hurrenez hurren %82,3ko eta %88,1eko portzentajearekin. ■

gure!
artean!
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

Oñatin (Gipuzkoa) jaioa 1964an, gaur egun Gasteizen bizi da. Filosofia eta Letretan doktorea Madrilgo Unibertsitate Autonomotik, Euskaltzaindiako Azkue liburutegiko zuzendaria da 1997az geroztik. Joan den urtean euskaltzain urgazle izendatu zuten, bere "titulurik maiteena".

Pruden Gartzia

“Eliteek uko egin izan baliote euskara desagerturik legoke”

Plaza Barriako (Bilbo) arku neoklasikoak ikusten dira leihotik. Mahai gainean aldizkari espezializatuak, paperak eta larruzko agenda. Haien artean galdurik kartoizko egutegi bat. Mahaiaren aldamenean eseri zaigu eta eman diogu gaia: euskara eta historia. “Zer izan da euskara euskaldunontzat historian zehar?” galdegin digu berak segidan.

URKO APAOLAZA

Argazkiak: Iñigo Azkona

Zure artikulu batean irakurri ahal izan dudanez, historian zehar euskararen inguruko bi jarrera izan dira: euskara etxerako eta euskara plazarako...

Abertzale klasikoek euskara beti izan dute elementu minoritario bat: Orixek, Zaitetik, Laffittek... Laffittek adibidez, ez zuen pentsatzen nobelak euskaraz egin zitezkeenik; euskaraz behar zuten bertsoak, ipuintxoak edo herri antzerkiak.

Baina zergatik abertzaletasun klasiko horrek ez zuen ikusten euskara jasorik? Nondik zetorkion jokabide hori?

50-70eko hamarkadetakoa aldaketa kate baten muturra da. Beste muturra XVI. mendean aurkituko dugu, Etxepare eta Lazarragaren garaian. Tar-tean badira laurhun urte, eta denbo-

ra horretan paradigma berdinarean barruan mugitu gara. Euskal eliteak abertzale egin zirenean, hizkuntzari buruz zerbait berria asmatu beharrean lehengo paradigmari eutsi zioten, eta foralismoaren jarrera antzerakoa mantendu zuten alde horretatik.

Baina euskara guztiz baztertu gabe...

Euskarari leku bat ematen zitzaion gure gizartean, baina inondik inora ez zen pentsatzen hizkuntza hegemonikoa izan behar zuenik.

Eta nola etorri zen aldaketa?

50eko hamarkadan badago belaunaldien talka bat, lehen aldiz euskara normalizatu nahi izan zen, sasoi horri zegokion gizarte moderno hiritar baten hizkuntza bihurtu. Hori da

Jakinen belaunaldia, eta *Leturiaren Egunkari Ezkutuarena*. Txillardegiri Mitxelena hitzaurre bat egiten dio, oso polita, nik berriz ere irakurri dut, eta euskararen egoera penagarria konstatatzen du bertan. Baina loraldi baten atarian daudela ere badio Mitxelena. Gabriel Arestik edo Xabier Letek Beñat Etxepare berreskuratzen dutenean adibidez, *euskara jalgi badi plaza-ra...* kantuarekin, hori ikusten dugu.

Unamuno, Ortega y Gasset, Menéndez Pidal... espainiar nazionalista liberalek bai egin zutela euskararen kontra.

Beraiek uste dute nazio berri batek hizkuntza bakarra izan behar duela, gainerakoak desagerraraziz. Hori da beraien helburua, lehen eta gaur! Noski, batzuk desagertzen hori trau-

matismorik gabe nahi dute, beste batzuk aldiz gorrotoa diote euskarari.

Orduan, hizkuntza da nazionalismo horren funtsa?

Zaila da hori esatea. Espainiar nazionalismoa, neurri batean, frantsesaren kopia bat da eta frantsesak oso koherenteak dira horretan. Balio errepublikarren artean berdintasuna dago, erranen baita, denok hizkuntza bera.

Lazarraga aipatu duzu lehenago. Eskuizkribua linguistek ikertu dute, baina zer gertatzen da historiarekin?

Nik lagun filologo ugari ditut, eta oso onak, batzuetan haserretzen zaizkit esaten dudanean herri honetan pisu gehiegi dutela; ez da beraien errua, konpetentek dira zorionez. Lazarragak, topiko pare bat apurtzeaz gain, XVI. mendean gertatu zena ezagutzen laguntzen digu. Euskal eliteek sistema politiko bat negoziatu zuten, Espainiako erregearen inguruan lobby indartsu bat sortuz... Zeren ez zaio beldurrik izan behar hitzari: hauek espainolak ziren!

Hor hasten da euskararen galera?

Kulturaren aldetik kostu izugarria izan zuen, azken finean euskaldunek bat egin zuten Europako monarkia erreakzionarioenarekin.

Eta zergatik idatzi zuen Lazarragak euskaraz orduan? Zer gertatu zen denbora-kate horretan euskarak bizirik irauteko?

Euskal eliteek gazteleraz egiten zuten, gaur negoziotarako ingelesez egiten dugun bezala. Aldiz, etxean euskara zuten hizkuntza arrunta. Nire ideia da sistema hori egonkorra izan zela 300 urtean. Ezinezkoa da denbora horretan euskararen mugak mugitu ez izana bertako eliteek erabili ez balute. Bestela, nola da posible Tafalla hain euskalduna izatea 1800ean? Euskarari uko egin izan baliote, XVII. menderako galduta egongo zen.

Iruña-Veleia: transparentzia

Arabako Iruña-Veleiako erromatar aztarnategian agertu omen diren arrastoei buruz hitz egin dugu Azkue liburutegiko zuzendariarekin: "Iruña-Veleiakoa oraindik oso berde dago eta ez dakigu nora joko duen", erantzun digu hasieratik. Gartzia gogoratu du oraindik ez dagoela emaitza ofizialik eta jaso dugun guztia prentsurrekoen bidez dakigula:

EGOERA ABSURDOA. Iruña-Veleiari buruz ia inork ez du ezer esan nahi eta badaramagu horrela urtebete. Nik inori zerbait eskatzekotan esango nieke erakunde publikoei. Badute erantzukizuna kontu honetan eta politika transparenteago bat bultzatu behar lukete. Egoera nahiko absurdoan gaude.

FILTRAZIOAK ETA MESFIDANTZA. Filtrazioak egiten dira ez dagoelako nahikoa informazio... Zalentza asko

daude eta informaziorik ez egoteak mesfidantza giroa sortu du.

EUSKARA KANPOTIK EKARRIA. Oraindik jende askok defendatzen du teoria hori. Orain dela gutxi Salamancako katedratiko batek Araban bakarrik ez, Hegoalde osoan euskara berria zela zioen, frantsesek ekarria-edo. Iruña-Veleiaren berritasuna ez dago euskararen bakarrik, Erromatar inperioaren historia ere ez da ondo ulertzen... ez dator bat orain artekoarekin.

MITXELENA APALETARA. Benetan demostratzerik izango balitz, froga materialekin, euskara idazten zela sasoi horretan, ikaragarritzko aldaketak ekarriko litzuke. Lazarragarekin, adibidez, ezagutzen dugun gauzen barruan mugitzen gara oraindik. Baina Iruña-Veleiakoa demostratuko balitz, horrek esango nahiko luke Mitxelenaren lan nagusia klasikoen apaletara bidali beharko genukeela.

Lazarragak artzain-nobela bat idatzi zuen, Europako orduko korronteari jarraituz. Ba al zuen gainerako literatur lanen berri Larreako bere dorrean?

Gauza bat garbi izan behar dugu: Batzuetan esan izan da euskarak iraun duela hizkuntza isolatua izan zelako mendietan galduta... Ez, barkatu, Euskal Herria Europako leku urbanoenetakoa izan da XVI. mendetik! Lazarragak orduko literatura segitzen zuela? Noski. Euskaldunak mundu osoan mugitzen ziren, San Frantzisko Xabier Japoniara ailegatzea ez zen kasualitatea izan...

Kendu behar dugu baserriko irudi bukoliko hori burutik...

Ez, mundu hori existitu da. Baina ez balu bestelako sare urbanorik izan, euskara mundu isolatu horretan hilko zen! Frankismoak egin zuena da euskarak mundu hiritarrarekin zituen loturak moztu eta orduan galera ikaraga-

ria izan zen. Hori oso ondo ikusten da Nafarroan, belaunaldi bakar batean galdu zen hizkuntza leku askotan.

Uste duzu Lazarragaren eskuizkribuak leku gehiago egingo diola euskarari Arabako historiografian?

Ez dut uste. Predikatu nahi duenak Espainiaren batasun santuaren alde, predikatzen jarraituko du. Badago esaera famosoa, ebanjelikoa: 'Egia ikusiko dute eta egia ikusitakoan konfaturatuko dira'. Judean funtzionatuko zuen, baina hemen ez.

Eta gizartean? Eraginik izango al du?

Norbaitek gizartea zergatik mugitzen den badaki kontatu dezala, gustura entzungo diot. ■

<http://www.argia.com/argia-astekaria.php> helbidean, bideoa ikusgai.

Babeslea: Bergarako Euskara Zerbitzua

Bergarako Udala

**Bergarako Udala,
euskarazko komunikabideen alde**

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Euskarara itzulitako lehen film pornoa

EUSKALSEX Nazioarteko I. Areto Erotikoa antolatuko da Bilbon uztailaren 20tik 22ra. Han eskainiko da euskarara itzulitako lehen film pornografikoa. Ekimenaren helburua Euskal Herriko industria porno-erotikoa ezagutarazi eta artisten arteko harremana sustatzea da eta esparru horretan euskararen erabilera bultzatzea. Zinema porno-erotikoko berrogei aktore inguru hurbilduko dira La Casillara, horien artean Cicciolina aktore eta diputatu ohi italiarra.

Hik Hasi topaketak

VIII. HIK HASI Udako Topaketa Pedagogikoak uztailaren 3tik 5a bitartean egingo dira Donostian. Aurten hizkuntzarekin lotutako ikastaroak indartuko dituzte. Orotara 31 ikastaro eta bi saio ireki izango dira. 500 irakasle, ikasle eta herritar inguruk hartzen dute parte urtero topaketa hauetan.

UEUren 35. Udako Ikastaroak

UZTAILAREN 2tik 20ra artean izango dira ikastaroak Eibarren, Baionan eta Iruñean. Aurten, Lizarran hitzaldiak izango dira. 30 ikastaro eskainiko dituzte eta matrikulatzeko epea irekia dago. Honakoak dira ikastaroetako batzuk: aeronautika, euskal hiria, drogak, sexualitatea, apiterapia, ajax programazioa, Oteiza, feminismoa, audio-filmak, HIESa eta psikomotrizitatea.

Portugaleten Euskara Eguna debekatu du Udalak

EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ-EK maiatzaren 12rako zeukan aurreikusia Euskararen Eguna Portugaleten. Elkarrekin adierazi duenez, Udalak aitzakia teknikoak erabili ditu ekitaldia ez dadin antolatu eta ezkutuko zentsura politikoa erabili du herritarren aldarrikapena isiltzeko.

Manu Monterori eta Dámaso Casadori tiraka

EUSEBIO GOROSPE Eusko Jaurlaritzako langileak Tiraka blogean (<http://tiraka.blogspot.com/>) idatzitakoa da segidako pasartea: “Aztertu behar duguna da ia zelan den posible, adibide bakar bat jartzearen, EHuko errektore ohi Manu Monterok edo UGTko idazkari nagusi Dámaso Casadok lasai asko jardun dezakeen derri gorrezko euskalduntzearen aurka, berak bere ibilbide profesional guztia gaztelaniaz egiteko trabarik izan ez duenean. Aztertu behar duguna da ia zelan entzun dezakegun, asper egin arte, Administrazioan sartzeko nahitaezkoa dela, euskara jakitea lanpostuetatik %45ak baino ez duenean jarritako profila. Eta aztertu behar da nolatan salatu gaitzaketen –denak euskaraz behar duela izan esaka– ondo baino hobeto dakigunean 100 paperetik 0,01 baino ez dela euskaraz sortzen”.

BAHEA

Irakaskuntza publikoa

Bada ondo ez dabilen zerbait Ibarretxeren Gobernuko Hezkuntza Sailean. Egungo arazoak ez badira konpontzen, aste hau eta datorrena oso korapilatsuak izango dira EAEko irakaskuntza publiko ez unibertsitarioan. Azarotik izan dira geldialdiak eta mobilizazioak irakaskuntza publiko ez unibertsitarioan, eta erreklamatzeko duten gauza bakarra ez da soldata, garrantzi gehiagoko kontuak badira eskaeretan; hala nola, irakasle bitartekoentzako lan egonkortasuna, 55 urte baino gehiago dutenentzako lan murriztapena, eta abar. Azaroan hiru geldialdi egin ziren eta aste honetan beste laurako deialdia dute: Gipuzkoan, 15ean; Araban, 16an; Bizkaian, 17an eta hiru lurraldeetan, 24an. CCOO sindikatuaren negoziazioa eta mobilizazio jarrera bestelakoa da gaine-

rako sindikatuarekin (ELA, LAB, STE EILAS eta UGT) alderatuz, eta bere kasa 24an bertan lanuztera deitu du. Bestetik, Hezkuntza Sailerako lan egiten duten jangeletako, garbitasuneko, autobus zaindariatako eta hezkuntza bereziko langileek ere, maiatzaren 18rako egin dute lanuzte deialdia. Lan- eta soldata-baldintzen hobetzea eskatzen dute. Abendutik ari dira elkarriketetan, baina emaitzarik gabe. Egoera hori, bi kasuotan, usteltzen utzi da. Eta orain, ondorioak datoz: geldialdiak eta lanuzteak, horiek ikasleengan duten eraginarekin. Jarrera arduratsua beharrezkoa da alde guztiengan, behar bezalako adostasuna ahalik eta azkarren lortzeko. Autoritatea ezartzea negargarria litzateke.

Juan Mari Arregi

www.gipuzkoaeuskara.net-en
Iñaki Arruti Lasarte-Oriako
Udaleko euskara teknikariak esanak: “(...) euskararen erabilera normalizatzea helburu izanik ere, eragin behar al da harreman-sare informal horietan? Eta, baiezko-tan, nork? nola?
Katalunian ere, beste toki gehienetan bezalatsu, oinutsik ibiliko dira zakurrak, baina gai hau eztabaidagai behintzat badarabilte. 2001ean egin zituzten Jornades d'Estudi sobre l'Ús Interpersonal Bartzelonan (...).
Ni gai hori arakatu beharra daukagula pentsatzen dugunotakoa naiz. Ez ‘inoren etxean sartzeko asmoa dudalako’, baina bai harreman-sare informaletako hizkuntza-ohiturak aldatu ‘nahi dituzten pertsonen nola egin dezaketen’ eskaintzeko modua prestatuta eduki behar dugula pentsatzen dudalako.
Norbait jardunaldi batzuk antolatzeko asmotan baldin badabil eta gaia falta baldin badu, bat badu”.

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

Labankadak, judizialak eta alderdietakoak

HAUTESKUNDE GUNE guztiak dira berebizikoak udal eta foru hauteskunde batzuetan, hori da hautaketa molde honen ezaugarri nagusia, gertukoak du garrantzia. Hala ere, oraingo hautetan badira denon arreta erakartzen duten gune bereziagoak eta horietan lehena Nafarroako Legebiltzarrarena seguruenik. ANVk parte hartu izan balu, UPNk eta CDNk ez zuketuen gehiengo osorik lortuko, hori seguru. ANV erditik kenduta, UPN-CDN gehiengo osorik gertu izan daitezke. Inkestak ere halako zerbait hasi dira islatzen.

Edozein modutan, erabakigarria izan daitekeen beste eragile bat partehartzearen maila da: 2003ko hauteskundeetan abstentzioa ia %28koa izan zen —foru hauteskunde guztietako ia txikienetakoa— eta pentsatzekoa da egungo giroan txikiagoa izango dela. Nora joko du multzo horrek? Ikusi beharko da dagoen berrikuntza handienak, NaBaik, duen tiradizoa.

Eta ikusi beharko den beste faktore erabakigarria, ANVko balizko boto emailearen jarrera da, oso posible baita gizarte sektore horretako ehuneko batek Legebiltzarrerako botoa NaBaira desbideratzea. Udalerako ANVren legezko zerrendak lortzen duena eta Legebiltzarrerako izan daitezkeen ANVren boto 'baliogabeen' arteko aldeak eman diezaguke klabe horren erantzuna.

PERNANDO BARRENAK egindako eskaeraren ondorioak zeintzuk izango diren garbi egon ez arren, Espainiako fiskaltza nagusiaren lehen ondorioa eskaerari beroarenak kentzea izanda, Barrenak eta Batasunako kideek eskubide zibil guztien jabe direla adieraziz eta, beraz, botoa eskatzeko aukera ere badutela. Iñaki de Juanaren auzian Lopez Agilar ministro sozialista zenak berak jarri zuen langa oso goian —"behar diren frogak eraikiko ditugu..."— eta larrutik ari da ordaintzen jarrera hori gaur egun ere. PPrekiko gogortasun leian, ANVren honetan ere, Candido Pulpido fiskalaren jarrera masokista agerikoa izan da: Batasunak ANVrentzako botoa eskatzea nahikoa izan zitekeen honen ilegalizazioa eskatzeko. Eta Barrenak, ezker abertzalearen izenean, berriz ere heldu egin dio erronkari. Eta, jakina, eskubideari.

LABANKADENA ere hauteskundeetan agerian geratzen den mugimenduetakoa da, bai zerrenda osaketetan, bai hautagaitza desberdinen inguruan eratzen diren albisteetan. Gipuzkoako EAJn ageri dira nabarmenen laban kontuak, lehenbizi Jon Jauregiren auziarekin eta orain Irungo Ogasunaren afera-ekin, sakonean, Luis Mari Bandres jeltzale esanguratsuaren bidez, berriz ere Joseba Egibarren lerroa jipoitu nahi dela irudikatzen baita.

Baina jeltzaleen barne borrokez gain, gizartean enpresa munduarekiko zerga bilketan dagoen kontrol eza eta eskuzabaltasunari buruzko susmo asko berresten dituzte auzi hauek.

EPAIKETA IZANGO DA Egunkaria auzian, Entzutegi Nazionaleko 1. zigor Salak hala erabaki du. Miguel Angel Carballo fiskalak epaiketa ez egiteko eskaerari muzin egin diote epaileek eta AVTk eta Dignidad y Justiciak egindako eskaera ontzat eman. Abenduan eskatu zuen fiskaltzak auzia ixtea eta, beraz, epaiketa ez egitea: esparru politiko osoak interpretatu zuen hura Espainiako Gobernuak bake prozesuaren inguruan egindako mugimendu gisa. Eta hau ere interpreta daiteke zentzu berean, egoera oso bestelakoa da eta, beraz, erabaki judizialak ere bai. Baina azalpen primario eta oinarrizkoagoa ere izan daiteke: Estatuaren egitura guztiak hainbeste zikindu eta orain epaiketarik ere ez?

Euskal Herrian injustizia oso nabarmena moduan jo den auzi honen kontrako beste baldarkeria bat gehiago da erabaki hau, baina egia da ikuspegi juridiko batetik epaiketara fiskalaren jarrera honekin joatea ere oso bestelakoa izan daitekeela. Ez da ezeren berme, baina bai aldeko.

G A R R A N T I A

**Konfiantza
delako
garrantziatsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Iñaki Murua

Udalak subkontratatu!?

A

zpikontratatu esan beharko omen nuke baina, azpi aurrizki moduan erabiltzea gogorregi gertatzen zait: azpijoko, azpi-keria... eta gainera guk azpiak edo simau-rrak atera eta bota egiten genituen, base-rietan. Orain ere ateratzen dituzte batzuk –bistara– eta beste batzuek kontratatu, baina prostituzio kutsua hartzen duelakoan, inork gaizki ulertu eta minik har ez dezan, sub jarri dut. Barka atrebentzia!

Nik, udalaren funtziorik interesgarriena herri dinamika sortzean dakusat; herritarrak zertan hartan lanean jartzean eta ez hainbeste obrak egin eta sekulako jaiak prestatzean, denon dirua erabiliz. Bai, denok dugu estimuan kostatzen zaigun hura eta beste gabe aurrean, eginda, jartzen digutena, akaso, aintzat hartu ere ez dugu egiten.

Bada, duela hogeitau urte inguru hasita ari naiz ohartzen, udalen helburuetako bat horixe dela, dena eginda ematea egiten parte hartzeko aukera eskaintzea baino. Batzuetan interesagatik eta besteetan irudimen ezaren eraginez. Harriduraz jakin nuen Bizkaiko Enkarterrietan Olentzeroa ere subkontratatu egiten zutela –dutela?–, nahiz eta herriko euskara taldeak bereak eta bi egin ekintza bere gain hartzeko. Nonbait, euskara talde hark burututako Olentzeroak arrakasta eta iraupena ziurtatzen zituen baina ez zen ongi ezkontzen udalak ohituraz diru kontuak egiteko zeukan burokrasia eta ereduarekin eta, gainera, buruhauste gehiago sortzen zuen subkontratatzatuz dena bere gain hartzen zuen enpresak baino, nahiz eta hark gehiago kobratu.

Gipuzkoako Goierrin, herri txiki bateko jaietan, igande eguerdiz, lehenengo nire belarriek topo egin zuten herriko plazan erdara eta euskara txandakatzatuz ari zen aurkezlearekin. Herritar denek euskara ulertu ez ezik egin ere hark baino bikainago egiten zuten lekuan, bertako zein ari ote zen erdaraz ikustera hurbiltzean, nire begiek ezezagun batekin topo egin zuten. Harrijasotzaile nafar euskaldunekin; aizkolari gipuzkoar euskaldunekin eta oilar-poni-ahari... dantzan zerabiltzan euskaldun arabar-

DANI BLANCO

tu batekin eta han bildu ziren herritar talde-
txoarekin nire hizkuntzan aritu nintzen. Ez
zitzaidan buruan kabitzen herri hartan jaialdi
hura subkontrata bidez ekarri izana. Ez
zegoen bada esataririk bertan kanpora bila
joan beharrik gabe! Eta, besteekin nahasian,
saltsa jartzeko adinako kirolariak ere bai,
noski. Baina herritarrak –ez askorik, egia
esan– begiratzera eta tarteka txalo jotzera
etorriak ziren. Ezin zuten besterik egin.

Bi adibide hauez gain beste sail bat ere
ikusi dut eta pentsatu izan dut: udal ordezkari
hauek nola lortu nahi dute herriak parte
hartzea? Ikusleak hurbiltzea, partaide denak
kristo etxeak izanda? Zergatik gastatzen
dute hainbeste diru “izenetan”, herritarren
arteko apustu eta desafioak merkeago eta
interes gehiago pizten dutenak direla jakinda?
Nola sortu nahi dituzte kirolariak? Esatariak?
Aurkezleak? Antolatzaileak? Herritar ardura-
tsuak? Herriko ekintzetan bustiko diren gazteak?
Zinegotzi berriak? Herritarren arteko
harremanak estutzea? Hau halakoren alaba
dela eta beste hura holakoren maitalea dela
ezagutzea? Koadrilak sendotzea
eta ekintzak proposa ditzaten lortzea? Azken batean, herri bizia?

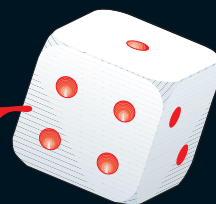
Badakit nire ikuspegia hiri hantietan berez itoko dela, baina han ere zerbait egiterik izango da, besterik ez bada auzoetan edo elkar-teen artean edo koadrilaka edo... Badakit nire ikuspegiak udal ordezkarien bizia konplikatzen duela, bai. Baina, hori begi bista-koa da, karguak lana dakar –edo ekarri beharko luke! Eta, hobe litzateke lanak kargua ekartzea, baina tira...– eta horretara ez badoaz zertara doaz?

Begira, gure udaletako ordezkari gehienek jarrera aldatzen ez badute –eta uste dut egoera okerrera egiten ari dela, gai honetan bederen– nik haxe proposatzen dut: subkontrata ditzagun udal kudeatzaileak. Enpresek aurkez dezatela beren agintaldirako ekintza plan zehatza. Interesgarriena eta merkeena norena den bozka dezagun, eta beste obra denetan egiten den bezala, hitz emandakoa bete badute ordaindu eta bestela ez. Garbiagoa litzateke eta denok jakingo genuke zertaz ari garen. ■

Gure udaletako ordezkari gehienek
jarrera aldatzen ez badute –eta uste
dut egoera okerrera egiten ari dela,
gai honetan bederen– nik haxe
proposatzen dut: subkontrata
ditzagun udal kudeatzaileak

ASTE HONETAKO

zozketa

Ur Urdaibai

2 bikoterentzat
Urdaibaiko Erreserban
Kanoa Zeharkaldia

Laidako Hondartza - Arketa auzoa, z/g
Ibarrangelu, BIZKAIA

www.urdaibai.com

1

URDAZUBI-URDAX

Xareta eskualdean
Sara, Zugarramurdi
eta Ainhua ondoan

LEZEAK

Bisitogidatuak
solinu eta dirigiek

948 59 92 41
urte gustian irekia

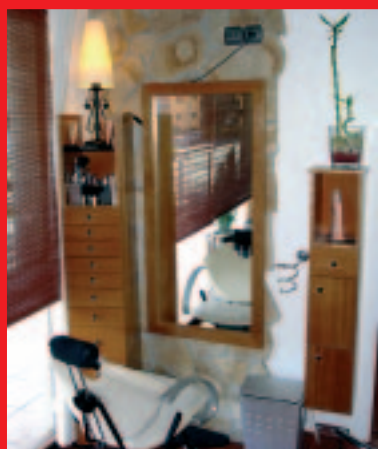
Milaka urte dituen lezeak, baina erakutsi dituzte,
urteak, ibarrek, baina, baina baina...

Urdazubiko lezeak

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Leorlas auzoa, z/g
Urdazubi / Urdax, NAFARROA

2

Lurdes Leria Studio

Harpidedun batentzat
ile-apainketa
eta estetika saioa

La Salle etorbidea, 8
Andoain, GIPUZKOA

Tel.: 943 300 360

3

Uztartza Aterpetxea

Asteburu pasa
bi lagunentzat

Herriko plaza, 1
Aduna, GIPUZKOA

Tel. 943 693 481

4

Lauburua eta Gartxot

2 produktu sorta opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

SU TA GAR

• Muñagorri Herri ikastetxea (Berastegi)

ARGONZ ETXEA LANDETxea

• Xabier Agirre (Lezama)

DONOSTIAKO AQUARIUMA

• Eli Mujika Artetxe (Tolosa)
• Gurutze Mujika Bravo (Tolosa)
• Josu Belar Unamuno (Arrasate)
• Maria Jose Sanchez-Beaskoetxea Gomez (Getxo)
• Juanma Uribarrena Fernandez (Donostia)

INGURU ABENTURA

• Gorgomendi, S.L. (Oñati)

ILLIMANI

• Mari Fe Loiola Rabago (Mañaria)
• Inaxio Agiriano Bergaretxe (Donostia)

ondo aukeratuta

